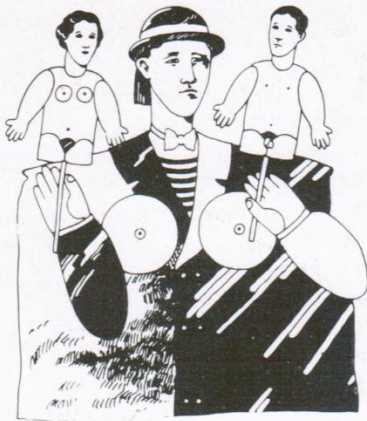

SEKSUAL POLITIK

11. årg.
nr. 1 1983
kr. 25
udvidet temanr.

INNO FEST

SEKSUAL POLITIK

POSTBOX 1023
1007 København K
KONTAKT-TLF: 01-81 21 16
GIRO: 7 25 11 14
ABONNEMENT: 60 KR

REDAKTION & LAY-OUT

Dorthe Rasmussen
Kurt Overaa (ansv.)
Anne-Birthe Juhl Hansen
Klaus Hansen
Inger Cotsantoni
Morten Haahr

Forside: Henrik Hay

- s. 3 Leder
- s. 4 Interview med Nini Leick og Eva Hildebrand
- s. 11 Brev fra en far
- s. 12 Lise
- s. 16 Krænkeren ændrer ikke adfærdsmønster frivilligt
- s. 18 Freud
- s. 20 Citatmosaik
- s. 22 Inge Hallesøe: Jeg er ikke incestoffer . . .
- s. 28 Had, et digt
- s. 29 Dotterrått mot Patriarkatet
- s. 30 Det er *os* der er eksperterne
- s. 33 Ophæv tabuet
- s. 34 Joan-søstrene
- s. 35 Kvinno
- s. 36 I familiens skød
- s. 38 Anmeldelser

GL. NUMRE:

lesbianisme	17 kr
handicappede	17 kr
homosex. i Norden	25 kr
mandens orgasme	17 kr
sidste nr. blandet	20 kr
<u>BETAL PR CHECK ELLER GIRO</u>	

Medvirkende v. Lay-out:
Nis Jensen
Bjørn Christensen

Tryk: KRIM
Sats: H. Deurell
Lay-out: Seksualpolitik

Rødstrømperne
Kvindehuset, Gothersgade 37
1123 København K
Tlf. 01-14 28 04
Introduktion: Kontakt kontoret

Lesbisk Bevægelse
Kvindehuset, Gothersgade 37
1123 København K
Tlf. 01-14 28 04

Grevinde Danners Stiftelse
Lansengade 1
1366 København K
Tlf. 01-14 74 84

Kvindehuset
Havnegade 22
8000 Århus C
06-12 54 47

Forbundet af 1948
Landsfor. for bøsser og lesbiske
Knabrostræde 3
Postbox 1023
1007 København K
Tlf. 01-13 19 48

**Faglig Ligestillingsgruppe
for bøsser og lesbiske**
Postbox 1023
1007 København K

**De lysørøde pantere og
Bøssernes Befrielsesfront**
Bøssehuset
Christiania
1407 København K
Fællesmøder: mandag
og torsdag aften

SMIL
(for. af sadister og masochister)
Box 49
2800 Lyngby
Tlf. 01-26 78 39
Rådgivning: ons. 19-20

Bøssernes Befrielsesfront
Fronthuset
Mejlgade 53
8000 Århus C
Tlf. 06-19 22 55, tirs. 18-19
Intro.: 2. man. hv. mdr.
Fællesmøde: 1. man., 3. tirs.

Mandbevægelsen
Kastelvej 17
2100 København Ø
Intro.: 1. ons. hv. mdr. 19:30
Rådgivning: ons. 19:30
Åbent hus: tors. 19:30

LEDER:

Dette nummer af SEKSUALPOLITIK giver langt fra endegyldigt svar på, hvad incest er. Det åbner snarere op for mange nye spørgsmål. – Og det er klart, for vi har her bevæget os ind på et emne, der er så tabuiseret, at der næsten ikke eksisterer nogen litteratur om det på dansk. Eller man skal måske sige har eksisteret, for det er tydeligt, at der endelig er ved at komme hul på debatten. Inden for de næste par måneder vil to nye danske bøger om emnet finde vej til boghandlerne, og i Sverige udkom to bøger i efteråret.

Og det er vigtigt. For den »tavshedens konspiration«, som Åsa Brittasdotter taler om, skal fjernes. Væk skal den lumre stemning omkring Lolita-myten, der i virkeligheden blot øger den mistæneliggørelse, som ofrene alt for ofte er udsat for. Tiden er inde til at ofrene bliver hørt, og det er ofrenes synsvinkel, vi har anlagt i dette nummer. Længe nok har vi hørt på krænkerens »jamen-hun-ville-jo-selv«-forklaring.

Det er karakteristisk, at det alle steder har været kvindebevægelsen, der både har startet debatten og det konkrete arbejde med at støtte og hjælpe ofrene. Herhjemme er det Joan-søstrene, der sideløbende med krisecentret for voldsramte kvinder har taget arbejdet med incest-ofre op. I USA er man nået længst i Minneapolis-området, hvor der findes en halv snes centre alene for incestofre. 5 år efter at man var startet på debatten, og lovgivningen var blevet ændret, så krænkeren kunne idømmes behandling som alternativ til fængselsstraf, var antallet af anmeldelser for incest steget fra 14 om året til over 200. Alene disse tal viser, at problemet er af en størrelsesorden, så selv den mest velfungerende kvindebevægelse ikke kan klare det selv.

Når en række undersøgelser har vist, at en stor del af voldsramte kvinder, voldelige mænd, narkomaner, prostituerede og psykisk syge er incest-ofre, må det stå klart, at vi her står over for et samfundsproblem og ikke blot et individuelt problem.

Hvad er det for mekanismer i vort familiemønster, der bevirker, at så mange børn udsættes for en eller anden form for incest? Er det, når alt kommer til alt, vores patriarkalske familiemønster, der er skurken i dramaet? At få svar på disse spørgsmål er selvfølgelig vigtigt, men først og fremmest skal ofrene have hjælp og støtte. Der må oprettes krisecentre med behandlingsmuligheder for incest-ofre sideløbende eller i forbindelse med allerede eksisterende krisecentre for voldsramte kvinder. En ændret lovgivning i retning af den amerikanske model med behandlingstvung som alternativ til fængselsstraf til krænkeren er også nødvendig, hvis man skal nå længere end til at kradsede lidt i kernefamiliens blanke overflade.

Redaktionen

Til slut et par spørgsmål:

Kan et ligeværdigt seksuelt forhold eksistere mellem et barn og en voksen, når barnet på grund af familierelationer står i et afhængighedsforhold til den voksne?

Kan man forestille sig et forhold, hvor hverken barnet eller den voksne føler, at den voksne udnytter sin magtposition, men hvor de tværtimod begge føler, at de ånder frit i forholdet?

Er en situation tænkelig, hvor et sådant forhold ikke vil have en destruktiv indvirkning på resten af familierelationen?

Interview med Nini Leick og Eva Hildebrandt

Eva: Allerede i mit første studieår i USA blev jeg »forsøgskanin« i forbindelse med en doktorafhandling om incest som en psykolog, der hedder Noel Larson, skulle skrive. Jeg skulle være med i en kontrolgruppe, og min betaling for at være med i den var, at jeg fik 1 uges intensiv undervisning i incestterapi og incestdynamik.

Da jeg var blevet færdig med min uddannelse, fik jeg et job i Minneapolis i en organisation, der hedder Christopher Street. Den startede som en bøsse/lesbisk organisation for stofmisbrugere, alkoholikere. Og som i så mange andre af den type grupper i USA, hvor man tager udgangspunkt i seksualiteten, viste det sig, at fantastisk mange var incestofre. På et eller andet tidspunkt langt før jeg kom med i gruppen gik bøsserne ud af politiske grunde – og vi åbnede gruppen for alle kvinder, men havde stadigvæk 50% lesbisk deltagelse, fordi man så kunne gøre op med myten om, at man bliver lesbisk, hvis man har været incestoffer. Det har naturligvis overhovedet ikke noget på sig.

Alene i tvillingebyerne Minneapolis-St. Paul, der tilsammen har ca. 1 mil. indbyggere, er der 3-4 andre klinikker, der kun har med incestofre at gøre, og det er grunden til, at vi stadig kunne holde vores temmelig kvindepolitiske og lesbiske front. Desuden har mange rådgivningsklinikker en eller flere grupper, der specielt tager sig af incestofre, og for nylig er der åbnet en klinik udelukkende for mandlige ofre. Det kan måske virke overraskende, når man tænker på, at her i København, ja i hele Danmark, er der ikke et eneste sted. Jeg håber, at jeg kan være med til at få startet. Nini havde på forhånd planlagt et kursus om incest på Rigshospitalet med hende selv, Noel Larson, Eva Hildebrandt og Jim Hammink som lærere. I kurset deltog psykiatere, psykologer, børnelæger, sexologer – ialt 80 personer. Det var fantastisk vellykket, tør jeg nok sige, og der var stor interesse for at starte arbejdsgrupper og for at gå videre med arbejdet. Det er så meningen, at der skal være et fortsættelseskursus næste år, så der er ingen tvivl om, at der vil ske noget på dette område i den nærmeste tid.

Nini: Det er lidt af en tilfældighed, at jeg er begyndt at arbejde med incest. For 3 år siden var jeg i USA for at lære familieterapi, og det kombinerede jeg så med at bo hos EVA i et halvt år. Jeg arbejdede på et familieterapiinstitut og på et midlertidigt hjem for børn, der var stukket af hjemmefra, og overalt stødte jeg på incest. Kort tid efter at jeg var kommet derover, blev Eva så ansat på det rådgivningscenter, hun har fortalt om, og den sidste måned arbejdede Eva og jeg sammen der.

Det var meget interessant, men jeg havde egentlig ikke tænkt mig at arbejde videre med det, da det jo ikke var det, jeg var taget derover for. Men da jeg kom hjem, lavede Braad Thomsen sin film »Den man elsker« om incest, og der opstod en større avispolemik. Til sidst syntes jeg, jeg måtte sige noget om, hvordan tingene tog sig ud fra ofrenes side – det var der ingen andre, der gjorde. Så jeg tog mig sammen og skrev en kronik i Politiken. På grund af det der »pip« blev jeg så straks udnævnt til »ekspert«, og så blev jeg inviteret til at holde foredrag om incest bl.a. på Rigshospitalet og i radioen. Jeg har også været med til at redigere en bog, som bl.a. indeholder en del behandlingsafsnit, som vi har fået fat i via Evas kontakter i USA – Eva og jeg har også selv skrevet kapitler i den.

Der er tale om incest, så snart en person, man stoler på eller er afhængig af, misbruger den afhængighed eller tillid seksuelt.

Int.: Hvilken rolle spiller de sociale forhold for forekomsten af incest?

Eva: Som jeg elsker at sige: Forekomsten af incest er fuldstændig demokratisk, og specielt elsker jeg at sige det i USA. Man har lavet en undersøgelse i Santa Clara i Californien og her fundet ud af, at incest forekommer i alle grupper, uanset uddannelse, indkomst, race eller andre skel. Man kan i højere grad spekulere på, om man kan se incestfamilierne som et udtryk for at det vestlige familiesystem ikke fungerer.

Int.: Hvad er incest?

Eva: Min definition går ud på, at det er et spørgsmål om magt og tillid. Det forekommer i familier, hvor en i familien har mere magt end den anden, hvor faren/stedfaren (det er mest fædre det drejer sig om) har magt over sin datter, og datteren har tillid til sin far. Jeg siger *han* om krænkeren, og *hun* om den krænkede. Det er på ingen måde korrekt, men det vi ved nu er, at krænkeren i over 90% af tilfældene er en mand, og den krænkede en pige. Dog finder vi blandt ofrene flere og flere drenge. Og jeg vil gerne tage myten væk om homoseksualitet. Man skelner ofte mellem incest og homoseksuel incest, og det gør mig meget vred, for de mænd, der forbryder sig mod deres børn er for det meste ikke homoseksuelle, men heteroseksuelle. Der er tale om børnemisbrug, og det er vigtigt at holde sig for øje, at kønnet i den sammenhæng ikke spiller nogen rolle. Vi har ikke fundet så forfærdelig mange kvinder, der er krænkerer, og det kan hænge sammen med, at mænd er blevet socialiserede mere til at vende deres vrede og usikkerhed ud mod andre, mens kvinder er blevet socialiserede til at rette den indad. Af de få undersøgelser vi kender til, fremgår det, at 50% af krænkerne har været udsat for misbrug selv, da de var børn, og de andre 50% er enten blevet meget groft tævet, eller også har de været i en familie, hvor deres søster er blevet misbragt. De har altså været i et incestsystem. Så på en måde er krænkeren også et offer, eller har i det mindste været det, og for mig at se er det socialiseringsprocessen der gør ham til en

krænker og hende til et offer. Som offer har han ingen følelse af at være en mand, og derfor er han nødt til at købe den typiske manderolle. Han bliver meget ofte autoritær.

Int.: Prøv at give en beskrivelse af nogle typiske træk hos en familie, hvor der forekommer incest.

»Nu har jeg talt, som om der kun var en type krænker, og det er selvfølgelig ikke rigtigt. Vi har jo en helt flydende skala fra den »forelskede – forførende« krænker til den helt psykopatiske, hvor det er rendyrket voldtægt, og den sidste type hjælper ingen behandling på. Ham må man spærre inde, og for min skyld må man gerne smide nøglen væk.«

Nini: I en typisk incestfamilie vil vi ofte finde en mand, der selv er blevet misbragt som barn og derfor føler en indre tomhed, en følelse af ikke at slå til, og i stress-situationer, hvor han følelsesmæssigt kommer op at køre, søger han efter en eller anden følelsesmæssig tryghed. Han er nødt til at fylde det indre følelsesmæssige hul ud, og når han ikke har sin kone, så tager han børnene. Han har ikke sin kone, fordi han ikke føler, han er noget værd hos en voksen kvinde. Han er kun noget værd sammen med et barn

Hos kvinden vil man finde et mønster, der minder meget om det. Moderen har også ofte været udsat for krænkelser eller lignende oplevelser som barn, således at hun heller ikke som barn har haft mulighed for at udvikle sig til et helt menneske. De har begge en følelse af indre tomhed og af ikke at slå til, og de søger begge efter en ydre rolle, som de kan hæfte sig fast på. Han identificerer sig f.eks. med den stive manderolle, som er autoritær og dominerende, og han ser sine børn som en ejendel og ikke som selvstændige mennesker, man skal give en opvækst, og som man skal se folde sig ud. Han er den type far, der siger i skolen, at hvis der er vrøvl med ungen så giv ham nogen på skrinet.

Når de to personer, som hver for sig ikke føler sig særlig hele, mødes, så er de i stand til at fylde noget af hullet hos hinanden ud. De giver hinanden en tryghed, men der er stadig en form for usikkerhed indeni dem. I stressituationer som at manden bliver arbejdsløs, at konen har et hospitalsophold, at de får et barn til som vil fjerne opmærksomheden fra manden, falder hans selvværdi yderligere. Og da han opfatter sine børn som sin ejendom – de er til for hans skyld – så har han sådan set

ikke de store barrierer overfor at være seksuel overfor børnene. Han har jo selv været udsat for misbrug som barn, hans far havde ikke nogen stopklodser, så han gør bare, hvad han har lært. Han føler nok en vis skyldfølelse, for han ved godt, at set med samfundets øjne er det forkert, og derfor siger han

også til barnet, at det ikke må sige det til nogen. Han forklarer, at verden omkring ikke forstår, at det er »fint« for faren og datteren, eller at moderen vil blive ked af det, eller blot at der vil ske noget »forfærdeligt«, som ikke er nærmere defineret. Meget ofte siger faren også at »de vil ikke tro på dig, hvordan i alverden kan du forestille dig, at de vil tro på dig, der jo kun er et barn, når jeg er en voksen, der siger, at det ikke passer?«

Eva: Nu har vi altså beskrevet den typiske familie, og det er vigtigt at holde fast i, at det totale billede naturligvis er meget mere nuanceret. Men det gennemgående er, at familien er isole-

»På en måde kan man godt se incest, hvor rædselsfuldt det end er for den enkelte person inklusive krænkeren, som en metode, familien har brugt til at holde familien sammen.«

ret, den har ikke rigtig kontakt med andre dele af samfundet eller med venner. Det betyder ikke, at den ikke har et socialt liv. Jeg har haft højtstående personer i samfundet, som udadtil har et socialt liv, går i klubber og holder selskaber, men når man spørger dem, om de har venner, de kan tale med om problemer i ægteskabet eller på arbejdet, så har de ingen. Et andet karakteristisk træk er en klar mistænksomhed overfor, hvad der ligger uden for selve familien, og en ganske klar fornemmelse af, at hvis parforholdet går istyk-

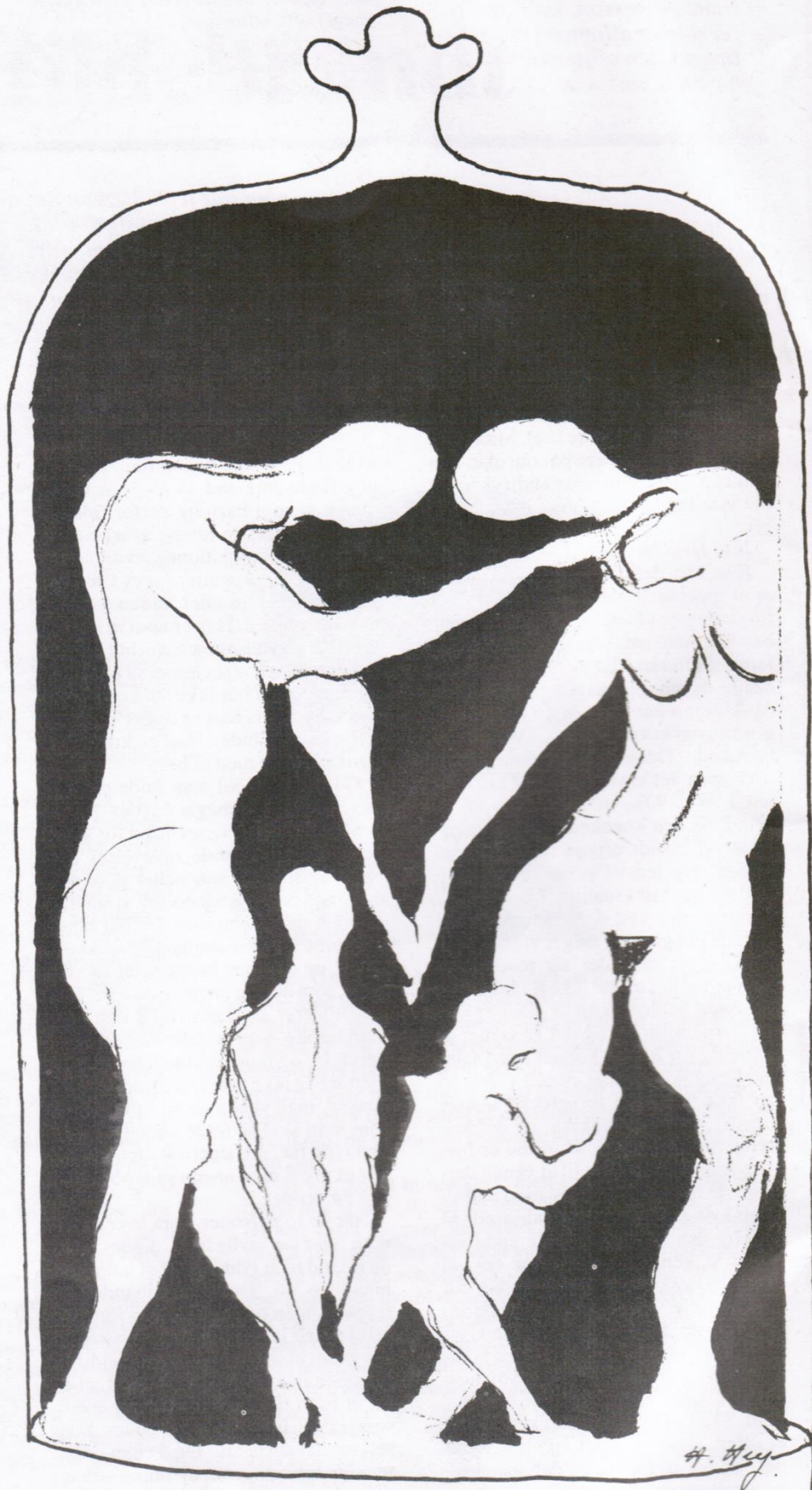
ker, så føler de faktisk, at deres liv på en eller anden magisk måde vil være slut. De fleste af os kender følelsen af tomhed, når parforholdet eller ægteskabet ryger, men de føler det titusind gange så slemt.

Nini: Så familien skaber faste grænser mod omverdenen, men generationerne imellem er grænserne derimod flydende. Børn tager forælderroller i forskellige sammenhænge. F.eks. starter krænkeren ofte med den ældste og går ned i rækken af søskende, og er der en dreng imellem, så ryger han ind i systemet. Når den ældste pige flytter hjemmefra, så går han videre til den næste, osv. Men meget ofte bliver den ældste pige hende, der vasker, tager sig af de små søskende, og i det hele taget på mange måder får en voksenrolle. I det mindste får hun den emotionelle voksenrolle at tage sig af farens følelser og meget ofte også af morens. Hun er ofte klar over, at hun beskytter moren mod et eller andet.

Eva: Lad os lige slå det med grænserne fast. Vi kender alle de familier, der kommer og siger, at »vi vil gerne komme i aften, vi vil gerne dit og dat« der er ikke noget med *jeg vil og jeg føler*. Det er lidt det samme i incest-familien. Her er det bare meget dybere. Her kan man ikke føle og mene anderledes, for man er ikke enkeltindivider. Derfor kan man heller ikke blive vred på hinanden, for så føler man jo ikke det samme længere, og det er et brud på reglerne. Man kan blive rasende, men man kan ikke stille krav til hinanden eller bede hinanden om noget. Det er svært at være afvisende, og det er også en af forklaringerne på, at incestofre ikke føler, at de kan afvise deres far.

Nini: Jeg ville have sagt noget før om, hvorfor hemmeligheden er så velbevaret. Det er bl.a. fordi man har den følelse af at være så tæt knyttet til hinanden. De må stå sammen mod omverdenen. Deres liv afhænger af, at de er sammen og bor i samme hus, at de er en familie. Derfor kan det ikke nytte noget, at barnet, konen eller manden siger det til nogen, for så kommer der konsekvenser i form af, at én kommer i fængsel og at familien kommer i familierapi f.eks., så der kommer nogen og blander sig i, hvordan de lever.

»Den typiske incest-familie skaber faste grænser mod omverdenen, men generationerne imellem er grænserne derimod flydende.«

På en måde kan man godt se incest, hvor rædselsfuldt det end er for den enkelte person inklusive krænkeren, som en metode familien har brugt til at holde familien sammen.

Eva: Men der er også andre former for grænser, nemlig de grænser kvinden, offeret, sætter i sin egen bevidsthed. En af de måder kvinden kan overleve på, mens denne incest foregår under opvæksten, er at få en virkelighed til at eksistere for hende, som ikke nødvendigvis er virkeligheden. Hun kan ikke tillade sig at »vide« hvad der i virkeligheden foregår, det er for skræmmende og for smertefuldt, og jeg tror fuldt og fast på, at vore sindssygehospitalet er fyldt med kvinder, som har været incestofre, og som ikke har formået at skabe disse grænser.

En typisk måde er f.eks. at lave et split mellem sin krop og resten af personen, så hun under incestakten kan forestille sig, at hun står ovre i et hjørne og kigger på. En kvinde, jeg havde som klient, kunne ikke huske noget om incesthandlingen, men kunne fortælle i alle detaljer om de TV-programmer, hun næsten hypnotisk havde koncentreret sig om, imens det foregik.

Int.: Kan man sige noget om, hvornår et incestforhold almindeligvis starter?

Eva: Den gennemsnitlige begyndelse af incest ligger mellem 6-8 år, og den gennemsnitlige længde af forholdet er 5-7 år. Det ophører gerne omkring senpuberteten. Det yngste kendte offer var 2 måneder og jeg har haft et tilfælde, hvor incestforholdet var fortsat efter at kvinden var blevet gift, så begge ekstremer findes. Der findes også tilfælde, hvor det sker i en meget kort koncentreret periode, f.eks. mens et hospitalsophold for moderen står på. Faren misbruger datteren i den periode, men holder op når moren kommer hjem. Og der findes familier, hvor man bliver panseksuelle på den måde, at brødrene også begynder at blive seksuelle over for søstrene, så der slet ikke er nogle grænser. Men husk på, at traumets omfang eller styrke ikke er bestemt af, om forholdet stod på i 7 år eller var en engangsforeteelse. Det kommer fantastisk meget an på omstændighederne.

Int.: Hvilken indflydelse får et incestforhold på barnets sociale og seksuelle udvikling?

Nini: Det man kan se på barnet, er de samme tegn, som tyder på, at barnet i det hele taget har det dårligt. Man kan ikke sige, at der er et bestemt tegn, at når den lampe lyser . . . ha, der har vi et incestoffer. Hos piger ser man først og fremmest, at de tit bliver deprimerede. En nogenlunde glad og udadvendt eller aktiv pige bliver pludselig

indadvendt og siger ikke noget. Ellers der kan ske de modsatte, at de bliver meget udadvendte, men så på en meget seksuel måde. I børnehaven kan man se det på børn, der begynder at lege seksuelle lege. Alle børn leger seksuelle lege, det er ikke nogen nyhed, men man kan somme tider se børn, der tilsyneladende ved meget om seksualitet, og hvor man kan tænke, at det var dog lidt meget, lidt eksplicit. Man kunne tænke sig, at børn ville undgå seksuelle lege, fordi det har været så ubehageligt for dem, men det er langt fra tilfældet. Børn leger sig jo ud af deres problemer bl.a. ved at gentage dem. Derfor vil man også se børn, der er meget udtryksfulde i deres seksualitet. Det kan man også se senere i puberteten. Piger, der starter tidligt, og som netop ikke kan sætte grænser og som er alt for indladende over for drengene, de gør det måske, for de har lært hjemme, at det er en måde at få opmærksomhed og kontakt på. De har ikke lært, at der er nogle grænser, deres blufærdighedsgrænser er jo blevet krænket for lang tid siden.

Så enten lukker de helt af for deres seksualitet, eller man ser det modsatte, at de bruger den i flæng uden at få noget ud af det selv.

Eva: For mig at se er den berømte Lolita-skikkelse, som folk har været så glade for at lave film om og på anden måde har dyrket, et incestoffer.

Nini: Børnene gør, hvad de kan for at henlede opmærksomheden på, at der er noget galt. De siger det ikke direkte, for de ved godt, at det kan være farligt for deres familie. Men de prøver at give tegn, f.eks. ved at blive deprimerede, trække sig tilbage, eller ved at løbe hjemmefra og ikke ville hjem igen.

Den dominerende følelse i barnet er psykisk smerte; noget er forkert, men det er ikke til at sætte fingeren på, hvad det er. Det er far, der gør det, og så må det være OK, derfor må det være barnet selv, der er forkert. Alle incestofre føler sig skyldige og ansvarlige for det, der er sket på et eller andet niveau. »Hvis jeg havde været sød nok, god nok, ikke var løbet rundt i underbukser, ikke havde kysset far den dag . . .« Det svarer til, hvordan børn reagerer ved skilsmisser. De kan godt huske alle de gange far og mor har været oppe at skændes måske på grund af dem. Børn har jo sig selv som verdens centrum, og de har et behov for at gøre tingene gode igen og få det hele til at glide. Så de bliver enormt gode til at gætte andres behov. Derfor vokser de op med et meget fint måleapparat til at gætte andre menneskers behov, og et meget dårligt til deres egne behov. Det bringer dem i utallige vanskeligheder i for-

hold til andre, når de bliver voksne, fordi de hele tiden er enormt opmærksomme på andre, og dårlige til at tage sig af sig selv. Heller ikke i seksuelle situationer kan de sige nej til de krav,

»Den dominerende følelse i barnet er psykisk smerte; noget er forkert, men det er ikke til at sætte fingeren på, hvad det er.«

der bliver stillet til dem. De bliver meget overraskede over, at de muligvis også selv kunne have nogle behov, hvis man spørger dem.

Eva: Så på den ene side mener incestofrene, at de ikke er noget værd og de har en fantastisk skyldfølelse, og på den anden side er de også på en måde klar over, at det er dem, der holder familien samlet, og med det familiemønster, vi har beskrevet, så er det muligt, at de har ret, for hvis faren ikke kunne tilfredsstille sine behov inden for familien, ville den bryde sammen.

Hun tror også ofte, at hun holder den sammen i forhold til sine søskende, og at hun kan beskytte dem ved at blive ved med at sige ja til faren. Der er derfor ofte en frygtelig proces at gennemleve for kvinden senere, når hun finder ud af, at det kunne hun ikke. Det er betegnende, at jeg blandt mine klienter har haft mange sygeplejersker, præster og socialrådgivere, altså folk med et arbejde, hvor de tror, de kan hjælpe og redde andre.

– Og så er der altså dem der bliver prostituerede.

Nini: Dynamikken i prostitution er fuldstændig magen til dynamikken derhjemme på den måde, at alfonsen overtager farens rolle. Han er én, der beskytter hende og tager sig af hende, men samtidig udnytter han hende, om ikke direkte seksuelt så indirekte. Som prostitueret får hun betaling for sine ydelser, og den situation er parallel til de situationer i det tidligere incestforhold, hvor hun begyndte at opdage, at hun kunne drage fordele af, at faren udnyttede hende. Måske fik hun en ny kjole eller en anden form for speciel behandling. Det giver selvfølgelig en ny dimension i skyldfølelsen, da hun nu føler, at hun selv har taget del i det, og er medskyldig.

Jeg tror også, at prostitutionen kan være en måde at få hævn over mændene. Alle ved jo, at mange prostituerede føler en enorm foragt for mændene, de går i seng med. De får hævn, for de er ikke selv med. »Du kan gøre, hvad

du vil, men mig får du ikke.« Der er mange, der har forklaret, at de kunne føle deres vrede mod faren gennem de mænd, de pulede med. Endelig har mange det sådan, at de har lært at give

destruktive. Hun kan lære at få kammerater, få et intimt forhold til andre – den slags. Det er fantastisk vigtigt, det her, fordi det tager skammen ud af det hele.

»Det er betegnende, at jeg blandt mine klienter har haft mange sygeplejersker, præster og socialrådgivere, altså folk med et arbejde, hvor de tror, de kan hjælpe og redde andre.
– Og så er der altså dem, der bliver prostituerede.«

sex, de føler ikke noget ved det, der er ikke noget positivt i det. Jeg synes imidlertid, at det er positivt, at de kan føle vreden i den situation om ikke i nogen anden. Undersøgelser i USA anslår, at for forskellige grupper af prostituerede har mellem 33% og 90% af dem været incestofre, og især blandt teen-ageprostituerede var incest-procenten meget høj.

Int.: Reagerer ofrene også fysisk?

Eva: Den fysiske selvdestruktivitet starter som regel ikke før i puberteten.

Det vigtige er, at pigen for at overleve, må finde en eller anden destruktiv adfærd, som kan hjælpe hende med at overleve. Hun kender ikke til, at man gennem en positiv adfærd også kan få noget positivt tilbage. Derfor finder hun en metode, som er traumatisk, og som jeg kalder en ovelevelseseffekt. Hvis hun ikke havde vidst, hvordan hun kunne skære sig selv eller på anden måde tilføje sig selv en fysisk smerte, når den psykiske smerte blev for stor, tror jeg, hun ville miste virkelighedsfølelsen fuldkommen. Hun finder altså en destruktiv adfærd, og det kan f.eks. være kropsmishandling. At brænde sig, skære sig, – ja at gå så langt som til at skære kønsdelene af eller brysterne, eller få lægerne til at gøre det af »kosmiske« grunde. På den ene side er det et råb om hjælp, og på den anden side bundet det i den smerte hos hende, fra hun var lille. Den uforklarlige smerte, som hun ikke kan forstå og ikke på nogen måde forbinder med far kommer jo op i hende hele tiden som voksen. Men hun kan ikke forklare den. Hun føler sig vanvittig – sindssyg. Men når hun tager en kniv og skærer sig, så er der en sammenhæng i hendes oplevelse. Jeg har siddet og holdt kvinder i hånden, der var på vej ind i et eller andet, og som har sagt til mig: »Bare en lille bitte smule, et lille snit, så kan jeg falde ned, og så er jeg OK igen«. Så stærk er den der følelse. I terapien kan man lære hende, at det var »positivt«, at hun blev alkoholiker, men sammen kan vi finde nogle andre måder at overleve på, som ikke er så

Nini: Der er også mange teen-age piger, der reagerer med spisevægring, eller det modsatte, så de propper sig med mad flere gange om dagen, – 25 flødeskumskager, og så ud og brække sig. Der er jo en sammenhæng mellem mad og tilfredsstillelse af behov. Pigen har ikke kontrol over sin krop, men hvis hun sulter, gør det ondt. Det er svært, og hun har en følelse af, at hun i hvert tilfælde på dette område kan kontrollere sin krop.

Int.: Det virker som om, at ofrene følger to linier, enten kører de den helt ud og bliver f.eks. prostituerede, eller også lukker de totalt af?

Eva: Det kan man godt sige. På den ene side har du typer, som er beskrevet i romanen *Fars pige*. Hun er en skal, altid sirlig og den bedste i klassen, lærerens lille yndling, fordi hun altid er sød og pæn og aldrig har sorte negle. Hun gifter sig, får to børn og lever et forstadsliv, men bliver jævnlige indlagt med depressioner. På den anden side har du den prostituerede, som måske også er narkoman. Det er meget underligt at få dem i terapigrupper sammen. Den ene sidder og har ikke vasket sig i 14 dage og er lige holdt med at bruge stoffer, og så sidder den der perentlige overfor. De sidder og glør på hinanden med stor foragt og tror ikke, der er noget som helst, de har at sige til hinanden. Men den første aften finder de jo ud af, at følelserne indeni dem er fuldstændig de samme.

Int.: Man taler vel også om incest, når der er et seksuelt forhold mellem to søskende?

Eva: Mange incestforhold foregår mellem søskende, og hermed mener jeg ikke de almindelige doktorlege, som kan findes mellem alle søskende og som det ville være meget skadeligt, hvis forældre pludselig satte ind overfor. Måden at finde ud af, om det er incest eller ej, er efter min mening at finde frem til om det er frivilligt fra begge sider. Hvis det er en leg, hvor begge synes, det er morsomt og har det sjovt, så er det ikke incest, så er det seksuelle opdagelser. Det der gør det til incest

er, at den ene føler sig tvunget og ikke føler han eller hun kan sige nej til det, den anden beder om. Normalt siger man, at aldersforskellen skal være mellem 4 og 6 år for at det tvangsmæssige aspekt kommer på tale. Men jeg må nu sige helt klart, at jeg også har talt med kvinder, der har været ældre end de brødre, der udnyttede dem. For eksempel i familier hvor drengene er blevet behandlet som små konger, og hvor hun har skullet vaske hans tøj, rede hans seng, smøre hans madpakke og på andre måder opvarte ham. Når han så kommer og beder om sex et eller to år senere, så har hun ingen anelse om, at hun kan sige nej. Man kan altså ikke udelukke, at en kvinde kan have været offer, bare fordi hun har været ældre end broderen.

Generelt kan man nok sige, at søskendeincest ikke er helt så traumatisk som voksen-barn incest. Det er trods alt også et barn, der er krænkere, og det ved offeret også på en eller anden måde. Det er normalt kun hvis den ældste bror af en eller anden grund har overtaget faderrollen, at det stærke tilids- og afhængighedsforhold opstår.

Int.: En del af Jeres arbejde i denne sammenhæng består i at behandle incestofre. Hvordan griber I det an?

Nini: Når man arbejder med børn, der har været udsat for overgreb benytter man legeterapi. I legeterapi arbejder man med børnene via leg eller tegninger. Man snakker ikke så meget om, at far gjorde dit eller dat, for børn har ofte ikke et udviklet sprog eller en logik, så man kan snakke sig igennem oplevelser, som man kan med en voksen. Med børn må man lege det igennem via deres fantasi, fordi det er den måde, de hovedsagelig udtrykker sig på. Gennem fantasien kan de gennemleve nogle følelsesmæssige knuder, så de får det godt igen.

Men det er også vigtigt, at lave familierapi netop fordi incest ikke bare er seksuelt, det er skabt i et familiesystem, som er meget usikkert og ikke bygger på individuel vækst.

Eva: I USA lavede vi en intensiv terapi med voksne kvinder, der var blevet misbrugt som børn. Vi kaldte det »incest and family abuse«, fordi en af dynamikkerne er, at fordi man er blevet misbrugt som barn, kan man ikke nødvendigvis huske det. En af metoderne at overleve på er, at fortrænge det, så vi ville gerne gøre det så bredt som muligt. Vores program varede 1-2 år opdelt i tre forskellige faser: en begynderfase, hvor de er i en gruppe, hvor de begynder at snakke om problemet; dernæst en intensiv fase, hvor de mødes 3 gange om ugen i 4 timer i 4 uger; og endelig en »after care«-fase, hvor de mødes en gang om ugen i 3-4 ti-

mer. Alt dette foregår i en gruppe. Nogle gange er der også familierapi og partnerterapi ved siden af, men i det store hele er det gruppeterapi, der er bedst på grund af hemmelighedskræmmeriet omkring incest. Det er enormt godt at snakke om det kvinder imellem alene, og det svarer også meget godt til vores holdning om, at kvinder skal hjælpe kvinder.

Desuden fik vi også penge til at lave et forældreprogram, fordi vi fandt ud af, at forældre, der havde været ofre selv, havde en tendens til at overføre deres egne oplevelser på deres egen familie, så det går fra generation til generation. Derfor ville vi gerne forebygge med forældregrupper og forældreterapi. Vi lod kvinder, der havde været incestofre som børn, og som altså havde været igennem en behandling, slutte med en 4 måneders behandling, hvor

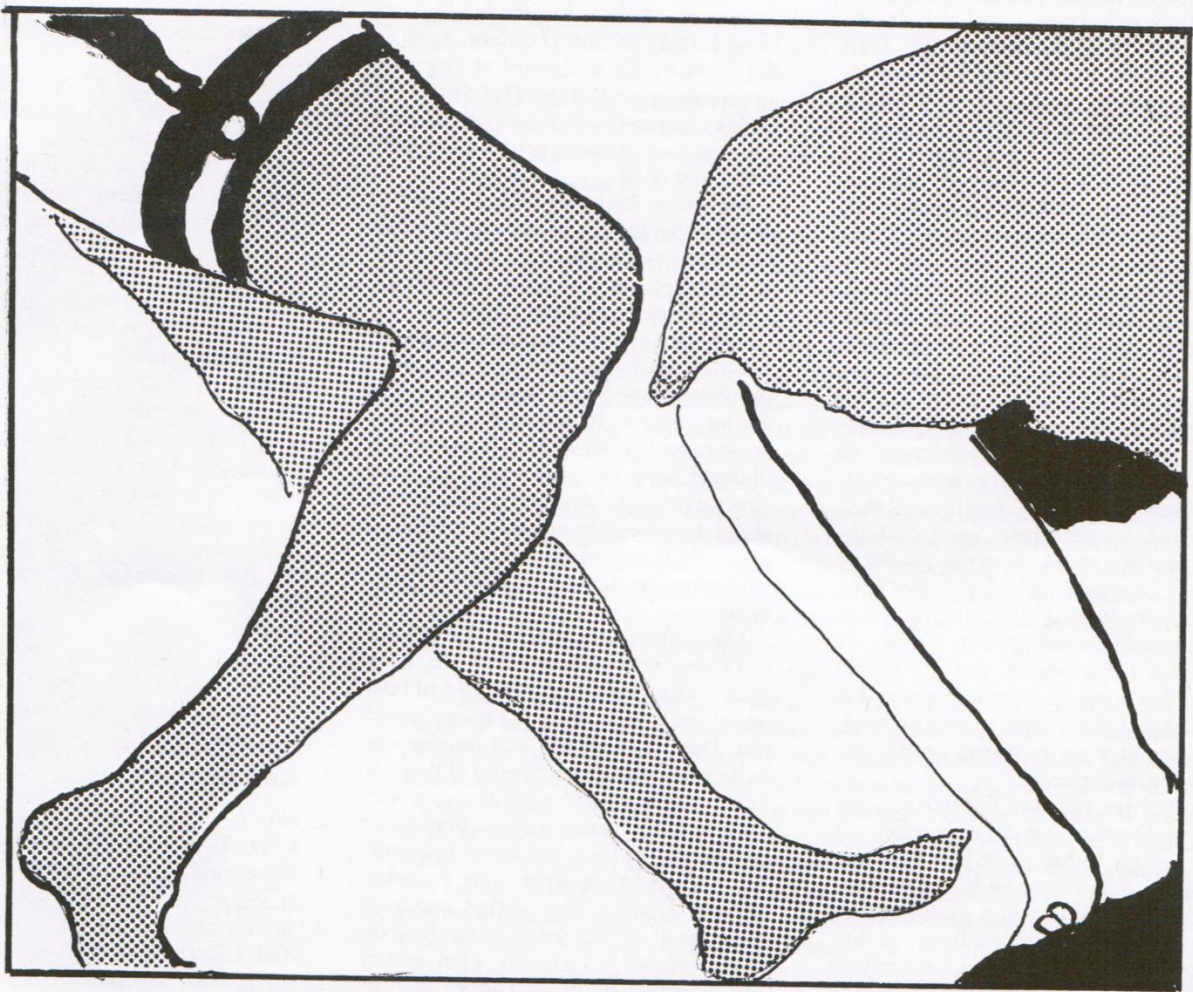
de lærte at være forældre, og her inkluderede vi også eventuelle partnere, som havde en forælderrolle i forhold til barnet.

»Mit håb for fremtiden er, at man vil se incest som ét af de problemer, familien kan have; ikke specielt værre end vold eller alkoholisme, men absolut alvorligt.«

Jeg vil godt understrege endnu en gang, at jeg ser incest *også* som et symptom på et destruktivt familiemønster. Jeg ser det ikke kun som et individuelt problem for faren. Det er det samme mønster, som også findes i

mange andre familier; f.eks. med alkoholproblemer, eller voldsproblemer. Der er ikke nogen, der ved, hvorfor en familie reagerer med et overforbrug af alkohol, og en anden reagerer med incest. Mit håb for fremtiden er, at man vil se incest som *et* af de problemer, familier kan have; ikke specielt værre end vold eller alkoholisme, men absolut alvorligt. Der skal ikke være specialcentre, som udelukkende skal behandle incestproblemer, men alle som beskæftiger sig med problemer i familier – og her er familierapi et vigtigt ord – skal have en viden om, at dette familiemønster *kan* ændres, og hele familien skal integreres i behandlingen.

Grunden til at jeg understreger så meget, at incest – som *er* et alvorligt fænomen – skal ses sammen med andre familieproblemer, er, at sådan som det er nu, så bliver pigen på grund af tabu-

A. H. 44

et og skammen taber for tredje, fjerde eller femte gang, sådan som det er sket i et aktuelt tilfælde. Stedfaren forbrød sig gennem to år mod steddatteren, hun anmeldte det til politiet, han kom i fængsel, moren slog hånden af hende. Stedfaren, som sad i fængsel, slog hånden af hende, den biologiske far slog også hånden af datteren, som så forsøgte at begå selvmord – hun var 14 år. Alle mente, det var en *familiesag*, som skulle klares inden for familien. Disse tragedier tror jeg, vil kunne undgå.

en risiko for, at debatten bliver for sensationspræget?

Eva: Der er det nok vigtigt, at vi holder fast i hvilken definition, man bruger. Hvis vi går ud fra »vores« definition, at der er tale om incest, så snart en person, man stoler på eller er afhængig af, misbruger den afhængighed eller tillid seksuelt, hvadenten det drejer sig om faren, babysitteren eller læreren – så tror jeg, sådan helt privat, at een ud af fem er udsat, men hvis man sætter lighedstegn mellem incest og

tre. Men for en anden familie er det, at de går nøgne rundt i lejligheden måske nok til, at *deres* grænser er blevet overskredet. Derfor kan man ikke sige generelt noget om dertil og ikke længere. Hvad der er rigtigt og positivt for den ene familie, er måske det modsatte for den anden familie.

Problemet er, at vi, som er voksne nu, alle har fået overtrådt vore grænser, da vi var børn, enten ved at vi er blevet slået, eller har fået for meget intimitet, eller har fået for *lidt* intimitet, så vi har en usikker følelse af vore egne grænser, og det gør os usikre, når det gælder kontakten til vore egne børn.

Man kan kun sige, at folk må føle efter inden i sig selv; hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert. Og så kommer der igen problemer, for incestfædre vil sige, at her var *min* grænse, det føltes helt rigtigt. Så må vi komme udefra og sige, at det var ikke i orden. Du har skadet barnet, derfor var det for meget. Det er simpelthen grænsen mellem udnyttelse og gensidig glæde. Forældre ved også godt, om det var en kontakt, de havde for deres *egen* skyld, eller om kontakten også var til glæde for barnet.

Vi kender det alle med en to-tre årig, der kravler op på skødet hos os, og de er simpelthen så bløde, runde og lækre, så vi kan sidde en halv time og bare kæle med dem, men efter to minutter bliver de urolige og vil ned, og så ved vi godt, at vi skal slippe, hvis berøringen skal være på børnenes præmisser. Børnene, både når de er små og senere, viser faktisk meget tydeligt, hvor deres grænser går, så man skal lære at læse børnenes signaler, og når man har gjort det, vil man aldrig være i tvivl. Det er altså en kombination af at kende sine egne grænser og lære børnenes at kende. Den, der stiller sig selv det spørgsmål: Var det nu rigtigt, at jeg gik i bad med min søn, da han var ti, er netop ikke krænker. Krænkeren vil aldrig stille sig selv det spørgsmål. Krænkeren kan vi ikke standse med disse peg fingre. han vil f.eks. aldrig efter at have læst dette interview sig: »Uha, jeg gik vist for langt forleden dag.«

**Morten Haahr
Kurt Overaa**

Nini Leick, psykolog, har arbejdet med forskellige former for terapi siden 1974. Flere studieophold i USA, senest for 2 år siden. Arbejder som psykolog i Studenterrådgivningen.

Eva Hildebrand, terapeut uddannet i USA; har arbejdet i organisationen Christopher Street, som var en af de første organisationer, der beskæftigede sig med incest. Blev daglig leder af organisationen i 79. Bor nu fast i Danmark.

»Det, som absolut ikke må ske med denne debat er, at den enormt positive udvikling, der er sket i mænds forhold til børn, pludselig skulle vende, og at mænd bliver bange for deres kropskontakt med børn.«

Int.: Hvordan forholder I Jer til den nuværende lovgivning på området?

Eva: Lige meget hvor meget man ser det som et familiemønster osv., så er det stadigvæk krænkeren, der er ansvarlig for, hvad hans hænder gør. Den eneste måde, jeg kan se, han får kniven på struben, det er ved, at det stadig forbliver en forbrydelse at begå incest, så man kan bruge retssystemet til en betinget dom med tvungen behandling. Men det forudsætter, at man opretter behandlingscentre. Selv om der i dag faldt en betinget dom, ville der ikke være nogen mulighed for behandling. Jeg synes ikke, det skal afkriminaliseres, så ville vi ikke have noget hold på krænkeren, og han går meget nødtigt i terapi frivilligt.

Derfor er det så vigtigt at vi alle følger lovens bogstav og anmelder det, så snart vi får kendskab til et incesttilfælde. Ikke fordi jeg tror, familien vil få så fantastisk meget hjælp lige i øjeblikket, men hvis vi ikke kan vise, at det er et stort problem, så kan vi heller ikke få hjælp fra f.eks. politikerne til at skabe behandlingsmuligheder. Derfor er der altså i dag nogen, der må betale prisen for deres egne handlinger ved at gå i fængsel, for at man måske om nogle år kan give andre mænd og ofre behandlingsmuligheder.

Nu har jeg talt som om der kun var en type krænker, og det er selvfølgelig ikke rigtigt. Vi har jo en helt flydende skala fra den »forelskede – forførende« krænker til den helt psykopatiske hvor det er rendyrket voldtægt, og den sidste type hjælper ingen behandling på. Ham må man spærre inde, og for min skyld gerne smide nøglen væk.

Int.: I debatten fyger det med procentsatser. F.eks. lød overskriften til et interview med Jer i Aktuelt, at hver femte pige var udsat for incest. Er der ikke

blodskam, så er tallene helt klart anderledes.

Nini: Jeg synes, denne procentsnak er en afsporing af debatten. Hvad hvis det så kun var hver femtende? Det er i så fald stadig et stort problem, og så er det fuldstændig irrelevant at begynde at diskutere procenter. Det drejer sig under alle omstændigheder om så store tal, at der er al mulig grund til at gøre noget ved det.

Int.: Men hvordan undgår man, at denne debat får skadelige virkninger på forholdet mellem forældre og børn, ved at forældre måske bliver bange for kropskontakt med deres børn?

Nini: Jeg synes, det er en stor risiko ved debatten, og det har været med stor bæven, at jeg har begivet mig ind i det her. Der er jo sket det i de senere år, at mænd er begyndt at få et forhold til deres børn, også kropsligt. Det, som absolut ikke må ske med denne debat, er, at denne enormt positive udvikling pludselig skulle vende og at mænd bliver bange for deres kropskontakt med børn.

Mange forældre spørger så i håb om at få konkrete retningslinier om, hvor man trækker grænsen i forhold til børnene. men det kan vi ikke sige noget om. Det afhænger af, hvordan den enkelte person er indvendig og af den enkelte persons egne grænser, som kan variere meget. i det svenske blad *Otter* havde man et tema om børns seksualitet. i en artikel beskrev man, hvordan en mor i badet blev vasket særdeles grundigt af sin lille søn over det hele og ekstra grundigt i kussen. Den anden søn kommer hjem og i løbet af nulkommafer er han nede i badekarret med tøj og det hele på og er med på spøgen. Når man læser den beskrivelse, er man helt klar over, at det er helt i orden, for de har det bare skægt alle

Brev fra en far

Den andre pappan skrev fyra fulla A 4-ark på tätaste radavstånd samt bifogade tre blad med bilder av honom själv och dottern i sexuella situationer. Första arket var bilder tagna när dottern var elva år, andra när hon var tretton år, tredje när hon var en utvecklad kvinna i kroppen, vid sexton år. Denne man var givetvis också anonym, mycket mångordig och försvarande. Min reaktion på han brev var den att jag hade kunnat förstå om mannen ville försvara sig och sina känslor och förklara dem i ord – men att han skickade bilderna (med oidentifierbara ansikten), tagna med självutlösare, gjorde mig övertygad om att han kittlades av tanken på hur jag skulle reagera. Han ville chocka, provocera.

Här är några utdrag ur hans brev:

»Jag måste börja med hur det gick, hur det är i dag. Vi skötte det fint. Det gick bra. Aldrig någonsin förekom våld. Vi tyckte om varandra. Min dotter skulle alltid kunna säga nej till allt. Vi talade om detta. Man kunne tänka sig så mycket som man inte behövde göra. Tänka men inte göra blev en utväg många gånger. Jag fick inte makt över min dotter men jag fick ett absolut inflytande över henne. Hon lyssnade på mig och började följa råd. Hennes skolbetyg steg från 2,3 i genomsnitt till 5:or i alla läsåmen. . . .«

(—)

»Hon höll länge ihop med samma pojke. Senare gifte hon sig med en annan. Båda var äldre än hon själv men det berodde nog inte på vårt förhållande mer än indirekt. Hon tyckte hennes jämnåriga var alltför barnsliga och självupptagna, påstod hon. Kanske sökte hon en mentor i sina män och delvis fortsatte jag att vara det för henne som vuxen. Vi har alltså ett gott förhållande. hon frågar mig alltid till råds. Och vad blev det av henne? Hon är framstående inom sitt område med en uppmärksam doktoravhandling bakom sig. Våra rent sexuella relationer upphörde automatiskt genom att hon gick in i andra förhållanden och helt odramatiskt. Det enda kvarstående i vuxen ålder är att hon ännu i dag är totalt ogenerad i sitt förhållande till mig. Hon kan utan vidare komma in naken till mig i badrummet vilket hennes yngre syskon aldrig skulle göra.«

(—)

»Jag förälskade mig helt enkelt i henne. Jag tror inte att hon gjorde det på samma sätt. Det var hon för outvecklad för. Jag gör mig inga illusioner. I första hand var jag hennes far och jag blev förebild för alla andra män senare i hennes liv. Möjliga även rent sexuellt.«

(—)

»I incesten möter barnen alltid ett starkt fördömande. Hur kan då skada undvikas i ett incestuöst förhållande? För min dotter och mig kunde det endast ske till priset av ett absolut hemlighållande fränsett våra fotografier, som ingen mer än vi själva har sett. En ytterligare förutsättning var givetvis att ingen av oss styrde förhållandet utan lät det upphöra, när någon så önskade. Vi var hela tiden fria och likaberättigade i vårt förhållande. Jag hade läst en doktorsavhandling om psykiskt abnorma och deras behandling med utförliga fallbeskrivningar, delvis på latin, men latin förstår jag obehindrat. Ett stort antal undersökta gällde debila sexualförbrytare, vars incester upptäckts och gått till åtal. Den rättspsykiatriska undersökningen visade mycket våldstendenser och svåra följdverkningar hos de drabbade barnen. Men varför? För mig var detta bara ett tecken på att man hittat 'fel' fall. man hittade bara dem, som fanns hos de enklaste mest sårbara människorna, de som blev upptäckta och straffade, de som brukat all slags våld och påverkan dessförinnan. Det måste alltså finnas ett annat slags möjligt förhållande, där nyfikenheten mer än lusten spelade en inledande roll och där förutsättningen berodde mindre på föräldern än på barnet.«

(—)

»Hur började det? Ja, mycket banalt. Vi hade alltid haft ett mycket bra förhållande till varandra. vi hade lekt mycket, badat tillsammans ute och hemma. ingen av oss i vår familj var blyg. Vi tyckte alla mycket om varandra och var mycket tillsammans. Under en utflykt en mycket varm sommardag, blev jag och min dotter ensamma med varandra i en undangömd men solig glänta i skogen. Vi hade badkläder men hon tog av sin, slog armarna om mig och skrattade hela tiden. Hon kunne inte undgå att känna, hur jag blev upptänd av henne och frågade, hur min lem kunde bli styv. Jag tog av mig badbyxorna och visade henne. Hon höll om den och drog den mot sin mage. Medan vi stod så talade vi om det och hon ville veta. Hon kramade mig och jag kramade henne och vi hade det skönt båda. Det var hela saken. Det sköna tog sedan inte slut. Det fortsatte – men inte särskilt ofta – under rätt många år – se bilderna.«

Fra Renée Höglins bog Skändad.

Lise

Jeg startede i krisegruppen i 81 efter en pyromanbrand, hvor jeg blev hevet ud af røgdykkere midt om natten. Efter det kunne jeg ikke finde ud af noget som helst. Jeg kunne heller ikke sove om natten og havde været hos lægen, hvor det eneste, hun kunne gøre var at give mig stesolid, hvilket jeg ikke var interesseret i at komme ind på. Så blev jeg gennem min socialrådgiver på socialforvaltningen henvist til studenterrådgivningen. Der henvendte jeg mig så og blev henvist til krisegruppen. Der gik jeg så i 8 mdr. hvor jeg arbejdede med at komme over pyromanbranden, fordi jeg var sikker på, at pyromanen kun havde sat ild til huset for at slå mig ihjel, og hvor han nu, hvor det ikke var lykkedes, ville overfalde mig bagfra og slå mig ihjel. Så jeg ændrede udseende og gik kun i blått eller hvidt tøj og flyttede hele tiden for at komme over det.

Lige da jeg havde besluttet at holde op i krisegruppen, fordi jeg syntes jeg havde det rimeligt godt og trængte til at bevise over for mig selv, at jeg godt kunne klare mig selv, så var der en af de andre, der var med i gruppen, der arbejdede med incest, hvor stedfaderen havde udnyttet hende, og så væltede det lige pludselig op i mig, at det havde jeg også været udsat for og i løbet af nogle minutter havde jeg spist alle mine negle og havde det helt ad helvede til. Jeg kunne ikke nå at snakke om det derinde før tiden var udløbet og vi skulle gå. Jeg turde ikke rigtig sige noget til nogen, fordi jeg havde så mange blokeringer. Jeg gik et halvt år og fik flere og flere angstanfald. Jeg var startet i selvhjælpsgruppen, og der fortalte jeg så, hvad der var sket, hvilket de andre fik det meget skidt af, og da jeg lynhurtigt tog deres reaktion over på mig selv, kunne jeg ikke gå videre med det. Så blev angstanfaldene hyppigere og kraftigere, og jeg havde ikke kræfter til at klare min skole samtidig. Jeg henvendte mig til Nini fra krisegruppen igen. Efter en samtale med hende, sagde hun, at jeg skulle

starte hos Eva. Der var muligvis ikke plads i Evas gruppe, så jeg indstillede mig på at vente i et 1/2 år og pakkede det hele godt ned igen. To dage efter fik jeg heldigvis brev om, at jeg kunne starte i gruppen næste tirsdag. Jeg har gået der i to mdr. nu og regner med at skulle fortsætte et års tid endnu. Jeg oplever nu flere og flere detaljer, hver gang jeg har haft et angstanfald, og der dukker nye ting op. En af grundene til, at man gemmer/glemmer det er også, at det altid har skullet være en hemmelighed. Det har selvfølgelig også været et spørgsmål om at komme ovenpå og overleve.

Jeg har følelsen af, at det ikke er mig – det er en anden. Jeg ser det ligesom en film, når jeg tænker på det. Det er en lille pige, der ligger derhenne, og jeg står her og kigger på det, og sådan er det nok med os allesammen. Også sådan noget med at kunne føle; vi har nok afskåret nogle ting i kroppen.

Min egen incest-historie startede, da jeg var 11 år. Det var min onkel, der udnyttede mig. Den første gang var, mens min moster og onkel, mine 3 fætre og min kusine var på ferie hos os. Vi unger skulle lege sammen, og de voksne skulle hygge sig. En dag var vi på en tur rundt på Syd-Fyn. Vi sad i bilen, og min onkel havde sin højre arm bagover sædet og sad og nussede mig på anklen, og jeg kan huske, jeg blev enormt forvirret over, hvad det var, der foregik, og jeg kunne ikke lide det, og jeg turde heller ikke bede ham om at lade være, og ville heller ikke sige noget, for hvad ville der så ske! Jeg var simpelthen virkelig forvirret.

og så om natten – eller måske natten efter, det ved jeg ikke – kom han ind og vækkede mig. Jeg lå og sov i min seng og min kusine på gulvet. Han sagde, at der var noget, som han skulle vise mig ude i haven. Jeg stod op og gik med derud, for det måtte jo være meget spændende, siden han vækkede mig midt om natten. Da vi kom derud, spurgte jeg, hvor det var.

Han pegede hen imod villateltet, hvor han sov sammen med mine 3 fætre. Da vi kom derind, tog han fat i mine arme og lagde mig ned på den plads, hvor han selv havde ligget så lagde han sig selv ovenpå og begyndte at kæle, og tvang mig til at tage på hans stive pik. Han åbnede min mund ved at klemme mig på kæben og kysse med sin tunge langt ned i halsen, så jeg næsten ikke kunne trække vejret. Hvor lang tid, der var gået, har jeg ikke rigtig nogen fornemmelse af. På en eller anden måde var jeg kommet tilbage ind på mit værelse. Næste morgen vågnede jeg med mit tøj på og måtte til morgenbordet sidde og fortælle noget om, at jeg havde drømt, at jeg var begyndt at fryse og derfor var stået op og havde taget mit tøj på og havde lagt mig til at sove med det på. Der var højst sandsynligt ikke nogen, der fandt det underligt. Min onkel sad lige over for mig og jeg var bange for at røbe noget, for han havde sagt meget tydeligt, at det var vores hemmelighed og det var helt normalt og alle mine veninder gjorde det også, så vi skulle ikke snakke om det, for det gjorde man ikke. Men alle gjorde, det var bare noget, man ikke snakkede om.

Jeg kan ikke huske, om det skete flere gange i den periode, de var hos os på den ferie. Men det skete igen, da jeg var på ferie hos dem. Jeg var meget tit på ferie hos min kusine, fordi vi var jævnaldrende. Og når vi lå der om natten og skulle sove, så kunne jeg aldrig vide, om jeg fik lov at sove hele natten eller om han kom ned. Jeg har fundet ud af, at det må være sket et sted mellem 12 og 16 gange i løbet af 3-4 år. Og det skete forskellige steder i huset, hvor de bor og ofte inde på et af soveværelserne, hvor en af mine fætre lå og sov ved siden af, hvilket virkede som en pression for at få mig til at tie. Jeg mener ikke, at han har trængt ind i mig med sin penis, men han har haft en finger inde i min skede ihvertfald.

Men den sidste gang, det skete, var

vi i et sommerhus ved Vesterhavet. Mine forældre havde lejet det sammen med min moster og min onkel. Han kom ind og vækkede mig om natten og tog mig med udenfor i klitterne. Jeg er sikker på, han var helt fast besluttet på at komme i seng med mig, og det lykkedes ham at flå mine underbukser af. Men så fik jeg revet mig løs, og løb rundt i T-shirt i klitterne i timevis. Jeg havde ingen tidsfornemmelse overhovedet. Hvorefter jeg så løb tilbage til huset og gik ind og lagde mig i min seng. Og så kan jeg huske, at min moster kom ind kort tid efter, at jeg var kommet hjem, og spurgte, om der var nogen af os, der vidste, hvor han var, for han var ikke inde hos sig selv.

Jeg har aldrig fortalt det til nogen i familien, så derfor er jeg meget alene om at vide det. Men jeg er sikker på, at han har udnyttet sin egen datter også, på den måde hun reagerer. Hvor jeg er fuldstændig lukket, der kører 5-6 forhold samtidig, hvor hun simpelthen bliver udnyttet og mishandlet så groft, så det halve kunne være nok.

Jeg har overhovedet ingen forbindelse med min kusine i dag. Min moster og onkel blev skilt kort tid efter, at vi havde været der om sommeren, og siden har jeg ikke haft kontakt med dem. Jeg så hende i efteråret, men vi kunne slet ikke snakke sammen. Jeg har tænkt på, at jeg muligvis vil kontakte hende, når jeg har fået bearbejdet mine følelser omkring disse ting, og så være i stand til at snakke med hende, men det er jeg ikke på nuværende tidspunkt. Overhovedet ikke.

Jeg tror aldrig, jeg forsøgte at undgå ferierne hos min onkel. Jeg kunne jo godt lide at lege med min kusine. Jeg har aldrig gjort modstand eller slået, når min onkel har misbrugt mig, men været stiv som en pind, simpelthen. Det var nok også skrækken for at virke underlig, for jeg har altid hørt, at jeg var småskør. Og så turde jeg ikke nægte, for så skulle jeg forklare hvorfor, og jeg turde ikke tro på, at de ville tro på, hvad jeg sagde.

Jeg er altid blevet betragtet, som værende lidt småskør. Fået at vide, at det var min fantasi, der løb af med mig, og at man ikke skulle ta' det, jeg sagde særlig højtideligt, da det alligevel var fantasi det meste.

Grunden til, at det nåede at køre så langt med min onkel, var, at jeg overhovedet ikke havde nogen tillid til mine forældre og ikke havde nogen kontakt med dem. Så jeg kunne bare lade ham udnytte mig systematisk og kunne bare få et endnu værre forhold til sin krop og mig selv og blive mere og mere overbevist om, at jeg var sær.

Da jeg var ved at tage realeksamen, begyndte jeg at lave keramik. Jeg kom i lære hos en keramikker, der var 59-60 år. Han hjalp mig virkelig meget og underviste mig. Jeg fik enormt meget ud af det. Han spurgte, om jeg ville sidde model for ham, fordi han syntes, at jeg havde sådan en flot muskuløs krop. Man bliver jo stærk, når man leger pottemager.

Det snakkede vi meget om. Og jeg gik ind på at sidde nøgenmodel. Efter at han havde fået overtalte mig til det,

gik han hen og strøg mig op og ned ad ben, ryg og arme, samtidig med at han fortalte en hel masse om linier og skulptur, form osv., og jeg sad bare imponeret og sugede til mig. Nu efter at jeg selv har arbejdet med det i flere år, så ved jeg, at det er noget fis. Det har ikke en skid med modellering at gøre, det er noget, man skal se. Langsomt nedbrød han mine barrikader og trængte ind på mig og overtalte mig til at komme i seng med sig efter nogle måneder. Han holdt mig som en lille elskerinde en hel sommer. Det fandt jeg mig i, for det var den eneste chance, jeg selv kunne se for at slippe væk hjemmefra.

Jeg er overbevist om, at min onkel har ødelagt alle de naturlige grænser, som jeg ellers ville have haft. Han har systematisk fjernet dem, og det har betydet, at jeg har ladet mig udnytte een gang til. Og det er igen udsprunget af, at jeg har haft et så utrolig dårligt forhold til mine forældre.

Jeg var hans elskerinde om natten. Jeg fik noget keramikundervisning, og skulle ellers være til rådighed. Den gang hjalp han mig, så jeg slap for at være hjemme. Forholdet varede 2 mdr.

Disse incests har medført, at jeg i de sidste par år ikke har været i stand til at køre et forhold til en fyr.

I sommer prøvede jeg igen at sove sammen med en sød fyr, jeg havde mødt. Men jeg kunne slet ikke. Jeg begyndte at ryste, kunne ikke trække vejret og havde brækfornemmelser, lå helt krøllet sammen i fosterstilling og

Kys farmand godnat

Jeg tror nok, at folk sagde, det var underligt, at de der unger får lov til at rende rundt alene altid, der foregår nogle mærkelige ting i det hus. Men jeg kan ikke forstå, hvorfor der ikke var nogle lærere eller naboer eller folk i mine forældres omgangskreds, der reagerede på det. (---) Vore naboer måtte jo kunne se lige over hækken, at det var rivende galt. Vi havde en genbo, der var læge, oven i købet vores egen læge, han reagerede heller ikke. Jeg synes alle de voksne, der har haft med mig at gøre som barn, har været meget ansvarsløse. De har totalt ignoreret, at der har været vold i hjemmet. De har totalt ignoreret at min søster og jeg har været overladt til os selv i kortere eller længere perioder, da vi var helt små. Man kan næsten sige, at vi har været misrøgtede men der var altid penge i familien. Folk har den indstilling, at hvis der er penge, så er der ikke noget i vejen, så har de det jo godt. Om man har det godt psykisk inden for familien, det kommer ikke rigtig nogen ved, bare der er velstand, og det var der helt sikkert hos os. Jeg føler, at mine forældres hus og biler osv., det har jeg måttet betale med min barndom.

Et incestoffer i radioudsendelsen Kys Farmand godnat (Frank Beck og Klaus Kjellerup).

rystede over det hele.

Men jeg håber og tror, at jeg igenem terapien kan få gennearbejdet tingene, så også jeg kan leve et normalt liv. For øjeblikket lever jeg i total cølibat. Men jeg er vred over, hvad sådanne mænd tillader sig. De ødelægger andre mennesker, selv om jeg ikke tror, de ved, hvad det er, de gør.

Det er også derfor, jeg vil fortælle om det her, fordi jeg synes, det er enormt vigtigt, at det kommer ud, og at flere får noget at vide, fordi det har været tabueme i så mange år. Der er ikke nogen, der ved noget om det. Og jeg oplever tit, når jeg fortæller, hvad jeg har været udsat for, at folk siger: du må huske forkert, det kan ikke være rigtigt. Og det er der flere i gruppen, der har oplevet.

Den artikel, som var i Aktuelt om incest har jeg nogle kopier af, som jeg deler ud af. Det har jeg fået en del respons på. Nu forstår de bedre, hvorfor jeg reagerer, som jeg gør, mistroiske overfor fyre osv.. Mange af mine veninder har været irriteret på mig tidligere, men nu har jeg oplevet, at de pludselig kunne forstå, hvad det var.

Men det, at jeg det sidste halve år har snakket om det, har gjort, at jeg er begyndt at få alle disse angstanfald. Det starter med, at jeg bliver fantastisk bange, jeg bliver helt stiv over det hele. Armene kommer op, og så trykker jeg fingerspidserne helt ind i håndfladerne, så det bliver nogle ordentlige hvide mærker, og det gør skide ondt. Så begynder jeg at hyperventilere og ryste over det hele, og på et tidspunkt plejer jeg at forsvinde, hvor jeg ikke kan huske mere. Efter et stykke tid kommer jeg så tilbage og ligger fuldstændig smadret af kramper. Min veninde, som har overværet eet, siger, at jeg klynkede noget ind imellem, og at jeg hyperventilerede en 30-40 minutter. Jeg er ikke bange for angstanfaldene, fordi jeg ved, at jeg ikke dør af det. Jeg har noget spænding omkring hjertet, hvor det gør ondt. Men det er irriterende, at man skal have sådan noget, og det er hårdt at skulle passe sin skole samtidig med at jeg kører sådanne energiudladninger. Når jeg er ved at få et anfald kan jeg styre det fuldstændigt. Jeg får ondt i hjertet og det sitrer, og så tager jeg hjem. Jeg kan styre det i flere timer, men jeg har det ad helvede til. Jeg kan ikke koncentrere mig om, hvad der foregår, for jeg skal kontrollere, at jeg ikke slipper mig selv løs. For det værste, der ville ske, var, hvis de tilkaldte en læge, for jeg fejler jo ikke noget.

Jeg er enormt bange for at blive indlagt, også fordi jeg altid har fået at vide, at jeg er skør.

Dorte, Inger og Anne-Birthe

Uddrag fra familiespejlet

RH Ud fra, at mange kvinder i en tidligere udsendelse fortalte, at de instinktivt vidste, de ikke skulle fortælle det til moren, hvis de blev seksuelt udnyttet af faren eller stedfaren, spurgte jeg Anna, om hun også havde haft det sådan.

Anna Ja, jeg var angst. Det hænger også sammen med, at fra jeg var ganske lille, kunne jeg mærke, at min mor ikke kunne lide mig. Hun sagde til mig, at jeg skulle have været kvalt i dølgsmål.

RH Hvor gammel var du, da hun sagde dette?

Anna Jeg har vel været 9-10 år. Grunden kender jeg ikke, men jeg har kunnet mærke i alle mine barneår, at jeg har været tilsidesat i forhold til mine andre søskende. Det var sådan, at lige meget om jeg havde gjort noget galt eller ej, så var det mig, der fik tærskene selv om de andre søskende også havde været med. Så fik jeg tærsk med tæppebankeren, så jeg blev både gul blå og sort over det hele og så kunne jeg ikke komme i skole dagen efter, fordi jeg kunne risikere at komme til skolelægen for at blive undersøgt. På den måde sker der også det, at jeg var hjemme hele dagen så min stedfar får mere tid til at udnytte mig mens mine andre søskende var i skole og min mor var ude og vaske trapper. Sådan gik det fra jeg var 7 år til jeg var 14.

RH Og det fortalte du aldrig en sjæl?

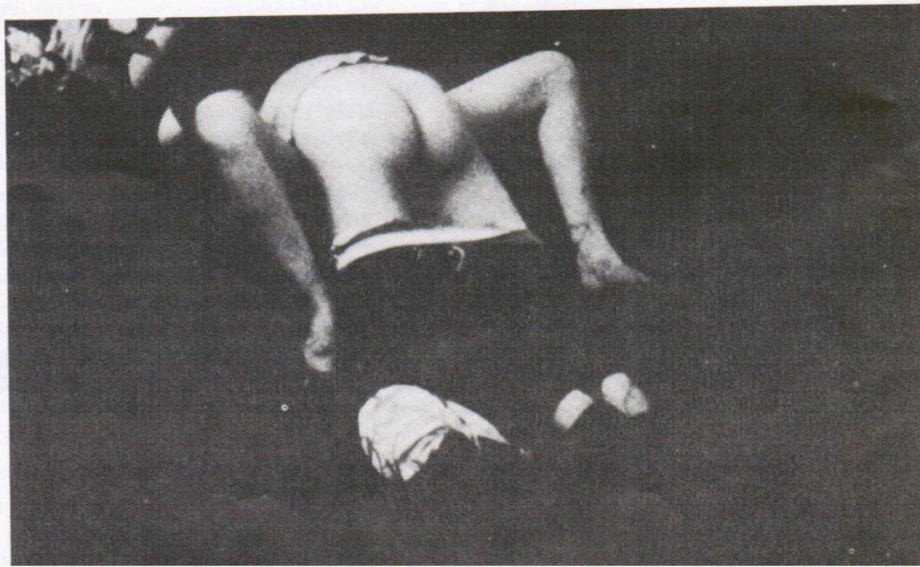
Anna Aldrig. Jeg sad i skolegården under et halvtag og bare tænkte på det igen og igen. Jeg husker det så tydeligt, jeg havde ikke andet i hovedet. Det forekom mig, at jeg altid sad der i frikvartererne plaget af tanker på min stedfar. Han var en stor alkoholiker og han brugte løs af min mors penge, hun sled sig simpelthen op for ham. Jeg var mest bange om aftenen, når han kom fuld hjem. Jeg var rystende angst for at han skulle fortælle min mor om det, han gjorde med mig, men han tav om det. Mange gange, når min mor havde slået mig, sagde han, at han nok skulle prøve at få hende til at lade være, men så skulle jeg til gengæld love at blive ved med at have med ham at gøre.

RH Var der aldrig nogen, du kunne sige det til?

Anna Nej, jeg gik med det til jeg var 36 år. Da besluttede jeg mig til, at jeg ville sige det til min søster, som har hjulpet mig meget. Jeg sagde til min mand, at nu ville jeg snakke med hende om det. Men min mand blev ved med at sige nej. En dag skulle min søster og svoger komme ud i vores lille kolonihavehus, og så slog jeg til. Da var det, jeg sagde til min mand: »Nu når de kommer, så fortæller jeg det. De siger allesammen, at jeg er halvforstyrret, rastløs osv., så nu siger jeg det.« Min mand sagde, at jeg skulle lade være med det. Det var jo så længe siden. Men min trang til at få talt ud var alt for stærk, så jeg måtte gøre det. Min mand sagde, at det da måtte være glemt efter alle disse år, men jeg sagde, at det aldrig ville blive glemt. Så kom de, og jeg spurgte min søster, om hun også havde været udsat for min stedfars uterlighed. »Du skal bare sige ja eller nej, ikke andet,« sagde jeg. Hun sagde ja. Jeg sagde: »Jamen Rita, hvorfor har du aldrig fortalt det til mor, så vi kunne blive rensede og han kunne få sin straf«. Rita var ældre end mig, så da han var begyndt at gøre tilnærmelser til hende, havde hun smækket ham sådan et par på siden af hovedet, og han holdt sig fra hende, og så gjorde han det med mig i stedet for. Hun blev ikke ødelagt, men det gjorde jeg.

RH Havde hun på noget tidspunkt været klar over, at han udnyttede dig?

Anna Nej, hun fik det først at vide den dag ude i kolonihavehuset.

RH Hvordan tog hun det?

Hun græd og græd. Min svoger græd. Han vidste jo heller ikke det med hende. Det første han sagde var: »Rita vi går hjem og fortæller din mor det.« Rita sagde chokeret nej og at min mor bare ville sige, det var løgn. Det vidste jeg godt, hun ville sige, hvis det bare var mig der fortalte det, men hvis Rita også fortalte det, ville hun måske tro på det. Min søster sagde, at hun så måske ville få et hjerteslag, men min svoger var så rystet, at han sagde, at så måtte hun få det for hun havde været så ond ved mig gennem hele min barndom, og det har hun været.

Så da jeg var 15 år skete katastrofen. Jeg havde været hjemmefra siden jeg var 14 som pige i huset (--). Når jeg havde fridag skulle jeg komme hjem, jeg måtte ikke gå andre steder. Jeg var blevet forelsket i en ung mand, og så en aften sagde jeg til min mor, at jeg var træt, og hun sagde, at så måtte jeg hellere gå hjem. I stedet for skulle jeg møde den unge mand og vi var ude og more os til klokken 2 om natten. Da jeg kom hjem stod min frue og ventede på mig og spurgte, hvor jeg havde været. Hun sagde, hun havde et ansvar for mig. Min frue gik næste dag til min mor og fortalte, at jeg havde været så sent ude. Det var som om, min mor havde ventet på denne lejlighed til at få mig fjernet. Hun sagde, hun kunne få mig fjernet fordi jeg var under den kriminelle lavalder. Hun henvendte sig til børneværnet, men de sagde, at hvis jeg ikke havde haft omgang med en mand, havde de ingen mulighed for at fjerne mig. De krævede en lægeundersøgelse, og min mor tog mig omgæende med hen til en læge. Da jeg blev kaldt ind til lægen spurgte han, om jeg havde været sammen med en mand. Jeg svarede nej, for så meget forstand havde jeg ikke, at jeg vidste, han kunne konstatere det. Lægen undersøgte mig, og så sagde han: »Du lyver jo. Hvem er den mand, du har været sammen med?« Jeg nægtede at udtale mig. Jeg turde jo ikke sige, at det var min stedfar. I dag er jeg ked af, at jeg ikke sagde til lægen, hvordan det hang sammen, men jeg turde simpelthen ikke sige det. Jeg var så angst for at tage med min mor hjem, hun havde slået mig ihjel, jeg vidste ikke, at lægen havde tavshedspligt.

Min søster siger i dag, at hun tror, min mor har vidst det med forholdet mellem min stedfar og mig og at det var derfor hun kun ventede på en chance for at få mig fjernet. Det var mig, hun ville have af vejen ikke min stedfar, som hun var meget glad for og forelsket i . . . Det giver måske også en forklaring på, hvorfor hun var så ond ved mig. Det ville jo også være mærkeligt, at mor ikke havde på fornemmelsen, hvad der foregik, når det stod på gennem 7 år. Det er altså hvad min søster mener i dag.

RH Tror du også selv det?

Anna Nej, jeg har sagt til hende, at sådan kan det ikke være.

RH Er det måske fordi du ikke vover at tro det?

Anna ---Jah.

RH Hvornår døde din mor?

Anna Hun døde i 1963. jeg var ikke med, da hun lå på dødslejet. Efter min mors død, spurgte jeg min søster: »Kaldte mor ikke på mig, da hun lå for døden?« Jeg mener, at når man er alvorligt syg, så kalder man da gerne på sådan en som mig, som hun har været så ond ved. Så får man samvittighedsnag. Da sagde min søster: »Anna, mor sagde til mig, Rita en ting må du ikke gøre, du må ikke sige til Anna, at jeg ligger her, for hvis hun står foran mig, så dør jeg.« Min søster tror, det er fordi, hun godt vidste, hvad der skete i min barndom.

Uddrag fra Familiespejlet redigeret af Bodil Graae, interviewer Ruth Halgren (RH).

Krænkeren ændrer ikke adfærdsmønster frivilligt

Jim Hammink fortæller om sine erfaringer med behandling af voldelige mænd.

I de sidste par år har jeg arbejdet for *The Domestic Abuse Project*, som er et behandlingscenter i Minneapolis for mænd, der har været voldelige over for nogen, de holder af, deres koner, samlevende, kæresten eller børn, og for de kvinder og børn, der har været udsat for overgreb.

Vi har udviklet et behandlingsprogram, der kan hjælpe disse familier, både når der er forekommet vold alene/eller sammen med incest. I det arbejde har vi måttet erkende, at situationen er meget anderledes for krænkeren end for ofret. Når vi arbejder meget med krænkerens situation, er det ikke fordi vi vil holde familien sammen for enhver pris, men fordi vi vil forsøge at få mændene til at indse, at de må finde andre måder at udtrykke deres følelser på end gennem forskellige former for vold. For kvinderne gælder det, at de skal lære at klare sig selv og beskytte sig selv, og når det gælder børnene er det vigtigt, at de forstår, at hvad der er sket mellem mor og far, ikke er deres skyld eller deres ansvar, og det mønster, deres forældre har levet efter, er ikke et mønster, de behøver at følge.

Det centrale i behandlingen er terapigrupper både for børn, kvinder og mænd, hver for sig i begyndelsen, og så i familiegrupper senere. Jeg har mest arbejdet med fysisk voldelige mænd, men jeg har også haft en del mænd, der har begået incest, i behandling. Denne form for krænkerer synes jeg, det er meget sværere at arbejde med end den anden type. Det bliver meget mere kompliceret, fordi incest er så tabubelagt. En mand, der har begået incest, har meget mere at miste end den voldelige mand, og derfor er han meget mere tilbøjelig til at skjule tingene. Det er meget vigtigt, at begge typer mænd erkender deres ansvar for det,

der skete, så tidligt som muligt i behandlingen, og derfor tror jeg også, at hvis en gruppe skal fungere, skal der helst være et par stykker i den, der har erkendt disse ting.

Man må få manden til at forstå, at hans handlinger er et resultat af magtstrukturen i samfundet, som den er nu. Uden for hjemmets fire vægge har han lært, at *han* er ansvarlig for familien; til gengæld forventer han, at familien derhjemme er ansvarlig for at han får tilfredsstillet alle sine behov. Det er derfor, det er så vigtigt at få ham til at erkende sit ansvar for sine handlinger overfor de andre familiemedlemmer.

Jeg kan ikke bare sige til ham: »Det, du gjorde, er forkert.« Jeg er nødt til at gå ind i hans smerte og hjælpe ham med at overleve med den smerte, han har i sig. I første omgang må jeg acceptere ham på hans præmisser, gå ind på hans tankegang som vil være, at det er synd for ham. »Min kone gør det og det mod mig, mine venner vil ikke se mig, politiet gør . . . osv.« Her kommer jeg så ind og kan spørge ham: »Hvordan kan du få det bedre uden at begå de handlinger? Hvad er alternativerne? Var det virkelig det, du ville?« Samtidig er det imidlertid nødvendigt, at han har et sikkerhedsnet i form af en gruppe med nogle, han kan tale med. Måske er der kun en enkelt i gruppen, men bare det, at der er en enkelt person, han måske en gang om ugen kan ringe til og tale med om sine tanker og følelser vil være et fremskridt. Det er begyndelsen til at skabe en situation, hvor han kan få personlige relationer til andre og efterhånden udtrykke sine behov på en anden måde, end han har gjort tidligere.

Det er også nødvendigt, at man taler med ham om, hvordan han havde det i sin barndom. Han har næsten altid selv været offer som barn, og det kan være med til at tage skammen ud af det hele, at få ham til at forstå, at hvad han gennemgik i sin barndom, var ikke hans skyld, da var *han* offer. Det kan så igen få ham til at forstå, hvad *hans* offer har gennemgået, hvilke konsekvenser

hans handlinger havde for den, det gik ud over. Det kan nemt tage seks måneder eller mere blot at komme så langt. Men det er først, når de ser sammenhængen mellem hvad de selv gennemgik og det, de har gjort nu, at de kan identificere sig med deres offer, og det er en vigtig forudsætning for at kunne stoppe den onde cirkel, hvor ofret udsøger sig et offer osv. Ellers vil det fortsætte gennem generationer.

Når de kommer i behandling hos mig, vil de altid forsøge at manipulere med mig, og det lader jeg dem bevidst gøre et langt stykke. Man må have tålmodighed og tolerance til at høre på alle deres bortforklaringer og undskyldninger. Derfor tror jeg, at det næsten er umuligt både at arbejde med ofre og krænkerer. Hvis man sidder med ofret, der har måttet lide, kan man ikke klare at sidde og høre på krænkerens bortforklaringer. Det centrale for ham er, at hvis familien ikke opfylder hans behov, så har han »ret« til at reagere med vold eller incest. Hvis han reagerede på andre måder, ved at tale om det eller ved at græde, så ville han jo være et skrav i sine ofres øjne.

Det betyder ikke, at de ikke føler skam eller anger over det, de har gjort, men de overlever med denne skyldfølelse ved at fortrænge det.

En indfaldsvinkel til at få dem til at erkende deres skyld og ansvar er, at man gør dem klart, at deres handlinger får konsekvenser. De ændrer ikke adfærdsmønsteret frivilligt, men hvor alvorlige konsekvenser, der skal til, er meget individuelt. For nogle er det nok, at konen siger: »Enten er det behandling, eller også er det skilsmisse.« For andre må valget stå mellem langvarige fængselsstraffe eller tvungen behandling i op til flere år. Selv da er jeg nødt til at forsyne ham med alle mulige former for støtte og sørge for mindst mulig konfrontation. Jeg er nødt til at lokke selv de mindste indrømmelser ud af ham på en indirekte måde. Jeg kan f.eks. sige til ham: »Ærligt talt, så tror jeg ikke, du er parat til behandling

lige nu.« Og fordi han er særdeles mistænksom og opportunistisk, giver det ham mulighed for at sige: »Hvorfor ikke det, jeg mener selv, jeg skal i behandling med det samme.« Han skal hele tiden lokkes.

I Minneapolis har de mest vellykkede behandlinger været, på baggrund af at krænkeren er blevet dømt til behandling, men det er ofte en lang proces, der kan tage år. De, der kommer i fængsel uden behandling, vil så godt som altid falde tilbage til deres gamle adfærdsmønster i modsætning til dem, der har været i behandling. Det er dog nødvendigt, at de fortsætter i en støttegruppe også efter behandlingen. Det betyder, at hvis en krænker senere hen kommer i en situation, hvor han føler sig fristet til at tilfredsstille sine behov gennem en seksuel eller voldelig handling, så har han mulighed for at kontakte gruppen og tale ud om, hvad det er, der er ved at ske med ham, og gruppen kan hjælpe ham med at lede tilfredsstillelsen af disse behov over i en anden retning. Det er nu min erfaring,

og ansvar for det, der skete.

Det er meget almindeligt, at en krænker, der kommer i behandling, også er i en skilsmisssituation, mere almindeligt end at familien stadig holder sammen. I enkelte tilfælde prøver man efter endt behandling at genetablere familien, men det hører til undtagelserne. Når det gælder kontakten til barnet, ofret, sker det, at hvis behandlingen er vellykket, så vil man eventuelt prøve at skabe kontakt mellem far og barn igen, og man kan lave regelmæssige besøgsordninger evt. under opsyn i begyndelsen.

Vil datteren se ham igen? Måske ikke med det samme, måske aldrig, men det sker tit, at efter et år eller to, vil hun måske gerne prøve at lære sin far at kende på en ordentlig måde. Her er det vigtigt, at man venter med at genetablere en kontakt mellem offer og krænker til de begge er afklarede i deres følelser, og ikke mens der endnu er en masse ubearbejdet had og skyldfølelser. Så er det dømt til at mislykkes.

Det er svært at sammenligne forholdene

i Minneapolis med forholdene i København. For det første findes der ikke mulighed for at dømme voldelige mænd til behandling her, der er ingen behandlingsmuligheder endnu. Det eneste sted en krænker kunne gå hen for at komme i en selvhjælpsgruppe, er Mandebevægelsen, og en krænker ville aldrig henvende sig der. For det første ville de aldrig frivilligt søge hjælp, og for det andet vil den type mænd betragte Mandebevægelsen som et sted for tøsedrenge. De vil overhovedet ikke tale med en anden mand om deres følelser. Det betyder, at man i Danmark stadig vil have en masse mænd i fængslerne, og når de kommer ud, er der ikke sket nogen ændringer i deres

måde at fungere på, og det er der vel ikke nogen, der kan se nogen fordel i. I Minneapolis, som så mange andre steder, kom udspillet fra kvindebevægelsen. Samfundet var ikke parat til at indse nødvendigheden af, at man tog disse ting op. Det har ændret sig nu. Hvis man i skolen, hos lægen eller andre steder ser, at barnet har mærker, der kunne stamme fra mishandling, eller barnet på andre måder viser tegn på, at det har været udsat for overgreb, så skal de reagere og anmelde det til politiet, og politiet skal også reagere og foretage en nærmere undersøgelse. Det vil sige, at overgreb får konsekvenser. Og så har man altså fra domstolens side mulighed for at dømme folk til tvungen behandling. Det har været en meget vigtig og positiv udvikling, men det er nok nødvendigt at sige, at Minneapolis er et særtilfælde; i resten af USA er man ikke fulgt med denne udvikling. Her vil man – som det også er tilfældet i Danmark – ofte henføre disse sager under fænomenet »husspektakler«.

at efter en vellykket behandling, har de ikke længere behov for at kanalisere deres følelsesmæssige behov over i volds- eller incesthandlinger. De kan nu tilfredsstille disse behov gennem normale voksenrelationer.

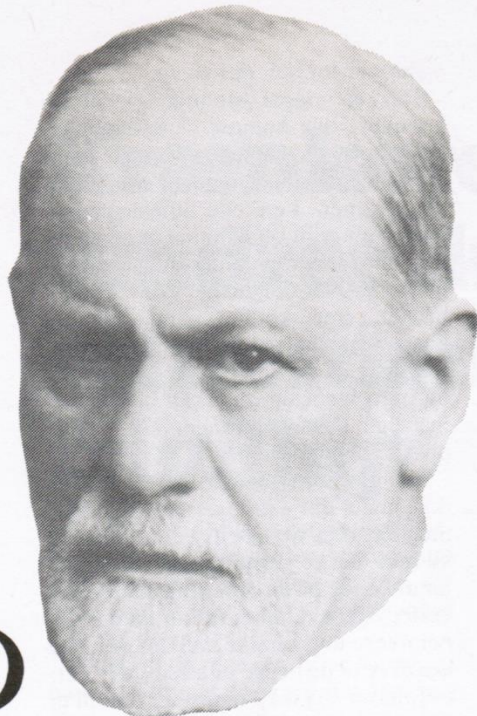
De, der derimod kommer i fængsel for deres overgreb uden behandling, har meget større mulighed for at lyve for sig selv, og som tiden går, bliver det mindre og mindre deres skyld: »Hvis konen ikke havde meldt det til politiet . . . se selv: datteren har det meget dårligere nu på grund af retssagen . . . hun ville gerne selv . . . i virkeligheden burde jeg slet ikke sidde her, jeg er uskyldig«. Disse mænd vil aldrig komme så langt, at de erkender deres skyld

dene i Minneapolis med forholdene i København. For det første findes der ikke mulighed for at dømme voldelige mænd til behandling her, der er ingen behandlingsmuligheder endnu. Det eneste sted en krænker kunne gå hen for at komme i en selvhjælpsgruppe, er Mandebevægelsen, og en krænker ville aldrig henvende sig der. For det første ville de aldrig frivilligt søge hjælp, og for det andet vil den type mænd betragte Mandebevægelsen som et sted for tøsedrenge. De vil overhovedet ikke tale med en anden mand om deres følelser. Det betyder, at man i Danmark stadig vil have en masse mænd i fængslerne, og når de kommer ud, er der ikke sket nogen ændringer i deres

*Kurt Overaa
Morten Haahr*

Jim Hammink er fra Minneapolis i USA og er ved at afslutte en M.A. i psykologi. Han bor nu i København, hvor han bl.a. arbejder som praktiserende psykoterapeut med behandling af voldelige mænd som speciale.

FREUD

»Hvor ville jeg ønske, at Freud havde startet sin praktik med at behandle unge mænd for deres hysteri, deres skæbnesvangre dragning mod krig, voldtægt, dominans. Hvor ville jeg ønske, at han havde behandlet de fædre, som anklagedes for at have forgrebet sig på deres døtre, for den sygdom, der forledte dem til disse handlinger. Men . . . sådanne handlinger som krig, rovlyst er ikke blevet anset som betinget af sygdom. En sådan adfærd er blevet betegnet som normal, . . . uciviliseret måske, men ikke patologisk . . . Hvad han så, så han gennem denne kulturelle galskabs linse.«

Susan Griffin

1762 siger den franske oplysningsfilosof Diderot i dialogen Rameaus Brorsøn: » . . . hvis det ubehandlede sind hos barnet i vuggen forenedes med den voldsomme passion hos en mand i trediveårsalderen, ville han vride halsen om på sin far og forgribe sig på sin mor«. Dette er oprindelsen til Freuds teori om ødipunkomplekset.

1856 fødes Freud.

1885 studerer Freud i Paris hos den berømte neurolog Charcot, som siger: »Det er altid det seksuelle, altid, altid.«

Samme år tilintetgør Freud alle tidligere optegnelser og dagbøger som et led i tilsløringen af fakta og følelser hos sig selv på to vigtige områder, barndom og seksualitet, som han anså var nødvendige for at forstå personligheden.

1886 gifter Freud og Martha Barnays sig. mellem 1887 og 1895 føder hun seks børn.

1887-1902 har Freud og Wilhelm Fliess en livlig korrespondance, hvor de ventilerer deres gensidige interesse

for seksualitet. Fliess er næse- og hals-specialist i Berlin. Mens Freud tilintetgør hans breve, gemmer Fliess sin kollegas optegnelser, som indeholder udførlige udkast og optegnelser.

Fliess dør 1929 og enken sælger de 284 freudbreve til en boghandler i Berlin med instruktion om, at de ikke må falde i Freuds hænder. Boghandleren flygter fra nazisterne til Frankrig, hvor han tilbyder en elev af Freud, Marie Bonaparte brevene. Lykkelig køber hun dem, tager dem med til Wien og underretter Freud om deres eksistens. Rasende befaler han hende at tilintetgøre dem: »jeg vil ikke have at et eneste af dem bliver kendt af efterverdenen.«

Marie Bonaparte gør ikke som Freud har sagt, men deponerer brevene i en bankboks i Wien. Da nazisterne rykker ind, udnytter hun sin status som græsk prinsesse* og henter brevene eskorteret af naziofficerer. Hun bringer brevene til den danske ambassade i Paris, men nazisterne er i hælene på hende. Det lykkedes imidlertid at få bre-

vene i sikkerhed i London, hvor hun, Anna Freud og Ernst Kris redigerer, oversætter og i 1950 publicerer 168 breve under titlen *The origins of Psycho-analysis*.

1895 og 1896 udgiver Freud to arbejder om hysteri, en sygdom som næsten udelukkende ramte kvinder og medførte, at de mistede stemmen, hørelsen eller appetitten, midlertidig blindhed, tvangsartede opkastninger, nysen eller hosten, epilepsi eller lammelser. Symptomerne havde ingen kropslige årsager og modstod medicinering. Patienterne har igen og igen fortalt om seksuelle overgreb, oftest fra faren. Freud ser en årsagssammenhæng mellem et seksuelt barndomstrauma og hysteri.

Samme år dør faren. Freud føler sig »rykket op med roden«. Desuden har han i 1890'erne lidt af angstsymptomer og andre lidelser. Ifølge medicinsk etik skal patienternes identitet skjules, og det gør Freud skrappelløst. Men senere indrømmer han, at han i et par tilfælde har ændret far til farbror af diskretionshensyn. Derved ændrer han dynamikken i studierne af sygdomsforløbene for at beskytte fædrene. Samme diskretionshensyn får ham ikke til at ændre i pigernes seksuelle selvførelser, og det i en tid, da man anså kvinders seksualitet for at være uassende for ikke at sige frastødende.

1867 skriver Freud i flere breve til Fliess, hvor bestyrtet han er over det store antal fædre, hans kvindelige patienter nævner som seksuelle krænker, disse hans kolleger og bekendte. Hvis rapporterne var sande, ville incest ikke være ualmindeligt og begrænset til fattige og mentalt syge – incest ville fløre hjemme i den patriarkalske familie.

Freud kan ikke have været uvidende

* Marie Bernadotte var gift med prins Georg af Grækenland som var sønnesøn af Christian IX af Danmark (overs. ann.)

om tidens »kult« omkring den lille pige, om deflorationsmanien, om rapporter om en forfærdende øgning af seksuel vold mod børn, om børneprostitution og hvid slavehandel.

Faderens død forårsager en dyb konflikt hos Freud, og han søger at løse den gennem selvanalyse og drømmetydning. Og se! Han kommer i tanker om, at han i toårsalderen har set moren nøgen, og at hans »libido mod matrem var vækket«. Dermed mente Freud at have opdaget tre ting:

1. Børn har erotiske følelser.
2. Drengbørn atrår moren og vil dræbe faren i skinsyge.
3. dette ubevidste ur-ønske er så farligt at erkende, at vi som forsvarsmekanisme beskylder forældren af modsat køn for det, vi atrår han/hun skal gøre (nej, det er ikke rigtigt. Mødres overgreb er for Freud en realitet. Men fædres tilhører pigens fantasi.)

Freud er utrolig lettet. Han kan nu lægge de »alt for hengivne« drømme om datteren Mathilda bag sig og også minderne om forekomsten af hysteri hos både sin bror og flere søstre, hvilket ellers ville have mistænkeliggjort faren. Patienterne fantaserede! Fædrene var dermed frikendte. Prisen blev betalt af de kvindelige patienter. De var frataget deres virkelighed.

Selv om ødipusmyten har flere varianter bliver den for os som en kollos på lerfodder. Ødipus dræbte ikke sin far og giftede sig med sin mor på trods af, de var hans biologiske forældre. Hans rigtige forældre – var han overbevist om – befandt sig i Korint.

Endvidere: Forbandelsen, som hvilede over Thebe, sfinxen som fortærede mennesker, var Ødipus ikke årsag til gennem sine »forbrydelser«. Det var Laios, hans far, han efterlignede Zeus og og udføre et drengerov. Han bortførte den skønne dreng Chrysispos, Pelops søn, mod dennes fars vilje. I modsat fald ville der ikke have været problemer i drengeskærlighedens Grækenland. Hera, den mægtigste gudinde, blev vred. Det var hende, der straffede labdakidernes slægt.

Og endvidere: Ødipusmyten handler mindre om incest end om de enorme vanskeligheder ved at befæste faderretten mod en nu ganske vist vadelende modersret-kultur. Uden at vide hvem han er – visavi moren: søn eller ægtemand? visavi sine børn: far eller bror? – »vakler Ødipus mellem to ufornelige slægtssystemer og fører hele sit hus i fordærv«. (Reed s. 489)

Endelig: Det altoverskyggende tema i græsk mytologi, iflg. Florence Rush, er skrækken for faren og hans had til afkommet: Uranos spærrede sine børn inde i en grotte, Kronos slugte sine børn, Laios satte sin søn Ødipus ud, Agamemnon ofrede datteren Ifigenia, Medea dræbte begge sine børn, Herkules sine seks børn. »Angsten for følgerne af barndommens afhængighed og frygten for de voksnes magt og destruktive kræfter er en meget mere sandsynlig årsag til neuroser end skylden forårsaget af de tvetydige og ubevidste ønsker, som Freud tilskrev børn.« (s. 94)

Phyllis Chesler siger i About Men (s. 17), at fædres barnemord og kannibalisme er de mest oprindelige synder. Vi vil også pege på dette århundredes verdenskrige, som ældre mænds vellykkede forsøg på at slippe af med så mange sønner som muligt. »Er disse dræbende arvesynder så umulige at forløse, at manden har været nødt til at overføre arvesynden til kvinden, da de har følt, at det er umuligt at leve med en sådan skyld?«

1898 rejser Freud alene på ferie sammen med hustruens søster Minna. Rejser han gentager mere end ti gange, med Minnas graviditet som resultat. Hun tvinges til abort. Han beskæftiger sig med exorcisme. Situationen giver Freud skyldfølelser: han bedriver ikke blot hor, men også blodskam iflg. det gammeltestamentlige jødiske moral-kodeks.

Iflg. Freud er incesttabuet en forudsætning for civilisationens eksistens. Hvad han kræver er blot, at de forbudte handlinger udføres diskret.

1905 meddeler Freud en chokeret omverden, at børn har stærke erotiske

følelser. Men han beskæftiger sig kun lidt med børns øvrige formåen, at de kan skelne mellem fantasi og virkelighed, at de ved, hvornår de er blevet krænkede. Hvad Freud heller ikke kan eller vil indse, er at en datters eventuelle erotiske følelser over for faren, hvor skambelagte, fortrængte og komplicerede, de end måtte være, ikke udelukker et seksuelt overgreb fra farens side. Og at dette på ingen måde derigennem kan retfærdiggøres.

Forførelsesteorien, dvs. at kvinders hysteri skyldes seksuelle traumer i barndommen som følge af farens seksuelle overgreb, kommer Freud frem til ved at lytte til patienterne. Ødipusteorien kommer han frem til ved udelukkende at lytte til sig selv. Således får kvinder selv skylden for de overgreb, de bliver udsat for.

Resultatet af brugen af Freuds ødipuskompleks-teori er virkelighedsforfalskning af kvinders oplevelser, misforståelse af kvinders seksualitet og skader børns tillid og værdighed. Virkeligheden, kvinderne, ofres til fordel for det uforståelige ubevidste, mens krænkeren stadig slipper fri og kan fortsætte. Der findes ingen udvej for en kvinde, der behandles for en imaginær sygdom.

1931 skriver Freud Om den kvindelige Seksualitet, hvor han fortsætter sin retorik om pigers organiske underlegenhed. Samt »at vende sig fra moren er det vigtigste skridt i en lille piges udvikling«.

1938 flygter han til England. Han dør året efter.

Freuds teorier er omgivet af videnskabelig status. De har bidraget stærkt til at seksuel udnyttelse af piger forties.

Kilder: Chesler, Freud, Herman, Matisch, John Njor (Freud var besat af sex og kokain – Politiken 19. jan. 82), Reed, Rush.

Ovenstående indgår i Del II Myt och verklighet i Åsa Brittadotter og Britta Stövlings bog Incest, Dotterätt mot patriarkatet.

(overs. K.O.)

BØSSEFEST I LOPPEN

SØNDAG DEN 6/2 '83 KL. 21.

BØSSEKØRET · BØSSEBANDET ·

DORA OG DÅSERNE

NØTTEFEST FOR BØSSEHUSET, CHRISTIANIA. ENTRE: 20,-

I Danmark har Danske lov (fra 1683) dekretet dødsstraf for blodskam indtil 1866. Den nugældende lov, der stammer fra 1930 med en række mindre ændringer sidenhen, finder vi i straffelovens Kapitel 23 om »Forbrydelser i familieforhold«. (De øvrige seksualforbrydelser findes i Kapitel 24), der har overskriften »Forbrydelser mod kønssædeligheden«. I § 210 står der følgende:

Stk. 1. Den, der har samleje med slægtning i nedstigende linie, straffes med fængsel indtil 6 år.

Stk. 2. Den, der har samleje med sin broder eller søster, straffes med fængsel indtil 2 år. Straffen kan bortfalde for den, der ikke er fyldt 18 år.

Stk. 3. Har anden kønslig omgængelse end samleje fundet sted, bliver en forholdsmæssig mindre straf at anvende.

Fra pjecen til filmen Den Man Elsker

Forældre, som selv mangler kropskontakt, er sig bevidst, hvor forførende de er over for deres børn. Den anden side er barnet, som levet i tætte kontakt med sin egen krop, yderst sensitivt over for alle følelsesmæssige nuancer og registrerer den skjulte seksuelle interesse. Ofte vil en mor forføre sin søn, mens en far ved et blik, ord eller handling vil udtrykke sin seksuelle interesse for sin datter. Det er klart, at forholdet er incestuøse.

Det er et åbent spørgsmål, om en ophævelse af incest-forbudet – eller rettere om alternative livsformer som *ikke* er determineret af incest-forbudet, således som kernefamilien er det, automatisk ville resultere i en generaliseret galoperende blodskams-kultur . . . Ligeledes er det et åbent spørgsmål, om incestuøse forhold mellem mor og søn f.eks. ville resultere i mere eller mindre »moderbinding« end den, de fleste mænd lider under i forvejen. Den rent umiddelbare erfaring taler jo for, at de »ulykkelige forelskelser« er de mest traumatiske, at man er mere bundet af kærlighedsrelationer, som aldrig blev fuldbyrdet end af dem, der udleveres. Naturligvis er det indlysende, at så længe børn undfanges i og fødes udaf kvindens livmoder, da vil det også være kvindens opgave at sørge for barnets selvstændighed, sådan at det vil være i stand til at vokse væk fra hende og ud i verden. Men alt tyder jo på, at incest-forbudet netop *ikke* har den forløsende karakter, der er nødvendig for at frigøre barnet, nærmest tværtimod. Beviset er, at vi i vores sprog overhovedet har et ord, der hedder moderbinding og som i praksis betyder alt fra kvindeangst til kvindehad. Moderbindingen er jo netop ikke resultatet af incestuøse forhold, men derimod af incest-forbudet, altså det uforløste traumatiske forhold.

Suzanne Brøgger: Fri os fra kærligheden.

Jeg tror, at lovgivningen meget ofte vil forhindre at det seksuelle forhold mellem far og datter bliver opdaget. Faren og datteren vil være bange for, hvad der sker, hvis det bliver opdaget. Der er både denne enorme afstandstagen (fra omgivelserne), man er bange for, men også hele retssagen og straffen bagefter. Det vil også sige, at i et forhold, hvor faren udnytter datteren groft, siger han til hende, at hvis hun ikke fortsætter, og hvis hun ikke gør, hvad han siger og hvis hun røber det, så sender du din far i fængsel. Det vil sige, at straftruslen har den stik modsatte virkning, mens den egentlig var ment afskrækkende for at forhindre seksualitet af den art, så muliggør den, at det kan fortsætte.

Bert Kutchinsky, Kriminalistisk Institut, i radioudsendelsen Kys Farmand godnat.

I bogen Skän bare havde få ret udmærket udsat for incest. Når man orgasme, det er så svært at puleret. Og så get forkert m har haft nyde nok har taget

Det gennem mandens syn Danmark, h af at være fol bliver til for

Vi har disk alle disse sky det så været j en, altfor bur også mander

sig ikke
ørn. På
takt med

ulte
søn til en
tende,
idtrykke
rt, at disse

ændad siger man et sted: »hvis han så bare havde tænkt på mig«. Hvis jeg
fået orgasme, hvis han bare havde været en god elsker, så havde det væ-
ket. Jeg har selv fået orgasme og er blevet tilfredsstillet seksuelt, da jeg var
incest. Det er netop det, der er det svære, jeg har alligevel den der skyldfø-
nar, så bliver voksen, ligger det lige ved siden af hinanden, skyldfølelse og
det bliver samme sag. Det er så kollosalt svært at komme væk fra, og det
at tale om senere. Jeg har haft lystfølelsen i min krop og er blevet mani-
g så skylden bagefter. Skylden, hele tiden skylden. Det er dig, der er no-
med. Nydelsen er flettet sammen med skamfølelsen. Jeg tror, at de, der
delsen, oftest har det endnu sværere, selv om jeg selv har været heldig og
get mindre skade end de fleste, jeg har været i kontakt med.

temsyrer også Braad Thomsens film *Den man elsker*. Det er hele tiden
synspunkt, der kommer frem. Det er så »smukt og fint«, det her. Og i
hvor man har været så pisse liberale, hvad angår sex, hvem tager skade
folde-ud pige? Det er altid den svageste, det går ud over, liberaliseringen
er mandens skyld.

iskuteret det her meget. Hvis det nu ikke var så tabubelagt, ville vi så have
kyldfølelser? Vi lavede også rollespil: hvis det nu var frit, hvordan havde
et for dig? Det, vi kom frem til, var imidlertid: du er så bunden til famili-
unden, og ikke engang seksualiteten kan du få lov til at forme selv, det er
ten, der skal forme den.

Åsa Brittasdotter

Mit udgangspunkt for filmen »Den man elsker« har været det ganske naive spørgsmål: Hvordan kan et 2-4-årigt barns drifter overhovedet regnes for straf-værdige, endsige krimi- nelle? Svarer det ikke til, at man også vil kriminalisere tyng- deloven? Incest-problematikken sådan som den lanceres af dags- og ugepressen og af de mere letfærdige grupper inden for kvindebevægelsen handler altid om de svinske fædre, der forfører deres uskyldige små børn eller eventuelt deres børns legekammerater. Filmens grundsynspunkt er det modsatte, nemlig at incest-driften i første omgang begynder hos børnene og retter sig mod deres forældre. Dette er i dag lige så vanskeligt at se i øjnene, som det var på Freuds tid, – men det er ikke desto mindre en klinisk kendsgerning. Og det forbud, som barnets første seksuelle impulser mødes med, må naturligvis få konsekvenser for hele dets fremtidi- ge seksuelle struktur. Når et barn oplever, at dets allerførste seksuelle impulser besvares med et forbud, som sætter sig igennem med magt, er det meget forståeligt, at dets senere seksuelle liv vil være domineret af de magt-strukturer, der findes i de fleste kærlighedsforhold.

Det er kærlighedens væsen, at den ikke kan trives i magt- forhold, at elske hinanden vil bl.a. sige at nedbryde magt- forholdet mellem hinanden. Et ordentligt kærlighedsfor- hold vil altid være anarkistisk, så sandt som det forudsætter, at den ene ikke længes efter at bestemme, og den anden ikke længes efter at blive bestemt over. Disse autoritære længsler er et produkt af incest-tabuet, dvs. af det manglende kærlig- hedsforhold mellem forældre og børn. Hvis kærligheden re- aliseres fra starten, er der ikke plads til autoriteten, – eller behov for den.

Chr. Braad Thomsen, pjecen til filmen *Den Man elsker*, Statens Filmcentral.

JEG ER IKKE INCESTOFFER, MEN DER-

Ved et offer forstås én, der er slået til jorden. Som oplever og accepterer sig som offer. Som har opgivet at rejse sig for at tage kampen op og således signalerer, at der fortsat kan trædes på hende, uden at hun protesterer.

Derimod er en overlevende fra incest én, der har rejst sig og kæmpet. Hun er en sejrende og én, der ikke længere har til sinds at acceptere flere overgreb. Hverken fra andre eller fra sig selv igennem pigeopdragelsens selvundertrykkelse.

At være en overlevende fra incest er det sejrende slutpunkt.

Jeg har nemlig ikke fået livet tilbage, men har i allerhøjeste grad *tilkæmpet* mig det igen. Og det med et fortvivlensmod og raseri som det eneste valg, jeg havde, hvis jeg ikke skulle dø.

Uden denne kamp – ingen sejr. Men fremfor alt: Uden hjælp fra et klogt og varmt menneske, der støttede mig hele vejen igennem i de henved tre års terapi, som kampen varede, havde jeg aldrig vundet. For hjælp må man have. Dette klarer man ikke alene.

Indtil nu har jeg alene omtalt slutningen – sejren. Men hvad med begyndelsen?

Mine forældre blev skilt, da min bror og søster var henholdsvis 12 og 14 år og jeg selv 2½ år gammel. Ægteskabet havde været i 16 år og havde været meget voldeligt. Det var også vold, som en nat tvang min mor på flugt fra hjemmet efter at have været gennembanket i flere timer. Hun endte til sidst ude i entréen, og da entrédøren var den nærmeste udvej, valgte hun den. Hun søgte ly hos fælles venner, hvor hun blev resten af natten. Uheldigvis var det kun manden, der var hjemme, og det blev senere brugt imod hende i skilsmisseretten: 1. Hun var en ravnemor, der var gået fra hjemmet om natten uden at tage sine børn med sig. 2. Hun var en løssagtig kvinde, der havde overnattet alene i en anden mands lejlighed. Derfor blev hun fradømt retten til sine børn, som til gengæld blev givet til min far. Desuagtet at han havde utallige rapporter fra skadestuer og egen huslæges journal bag sig om grov vold mod min mor.

Samfundsmoralen havde talt.

Straffen til en kvinde, der vovede at sprænge rammen for, hvad en rigtig mor og en dydig hustru skal og må gøre, er fortabelse af sine børn, som blev givet til en mand – den krænkede ægtemand – hvis brøde i form af vold er for intet at regne sammenlignet med den tort, han har lidt ved hendes begå-

ede ægteskabsbrud. At hendes »sprængte ramme« så i realiteten handlede om at redde sit liv, tog samfundsmoralen sig ikke af. Den hellige families lov skulle holdes. Dette var i 1939.

Efter skilsmissen blev den vold, som før blev øvet mod min mor, nu i stedet overført på min 13-årige bror. Volden blev mere og mere grov og endte med, at han blev indlagt med kraniebrud og siden fjernet fra hjemmet. Og eftersom han ikke kom hjem mere, troede jeg, at han var død. Der gik faktisk flere år, før jeg så ham igen og derved blev overbevist om, at han ikke var blevet slået ihjel den aften, hvor han lå livløs og blødende på gulvet bag stuedøren, som han havde taget for sig i forsøget på at værgе sig mod de haglende smedehænder. Lyden fra slagene i den bløde, spinkle drengekrop har aldrig siden forladt mine ører. Min søster løb hjemmefra flere gange. Det viste sig senere, at også hun havde været udsat for incest.

Det solfyldte værelse

Det må være i tidsrummet *inden* min brors fjernelse fra hjemmet, at min far forbryder sig mod mig første gang. For jeg har erindring om min angst for aftensolens rød-orange stråler i en stue, mens min bror endnu var i hjemmet. Og da min bror er 10 år ældre end jeg, må jeg have været mellem 2 og 3 år gammel. Selve incesten har jeg fortrængt, det var kun den »landskab«, jeg førte med mig i hele barndommen og op i mit voksne liv: Angsten der kom, hver gang jeg kom ind i et værelse, hvor aftensolen sendte sine rød-orange stråler ind gennem vinduet, så alt i værelset blev farvet af dens skin. Og: At jeg hver gang, når nogen krævede den mindste smule af mig, stillede krav om min præstation, blev døv. Hvor meget jeg end anstrengte mig, så kunne jeg ikke høre, hvad de sagde til mig. I stedet buldrede og bragede det for mine ører som af et tog, der kørte gennem en tunnel. Hvad var det?

Igennem terapien, som jeg da søgte, arbejdede jeg mig langsomt frem mod svaret. Men da det var angstskabende at se og røre ved, måtte der gås lange og omstændelige og tilsyneladende uskyldige snirkelveje for at jeg kunne nå hen til det i forberedt tilstand. Hele dette tog 2½ år.

Først da magtede jeg at nå ind til kernen i min smerte. Nemlig den sommeraften, hvor min far havde taget mig

over i den store dobbeltseng i soveværelset. Solen var næsten ved at gå ned, og dens stråler skinnede ind gennem det store vindue. Solskiven var så stor, at den næsten fyldte hele vinduesrammen ud, og mine øjne blev blændede, når jeg så på den. Hele værelset var fyldt med dens rød-orange stråler. Pludselig blev den store dyne kastet hen over mit hoved. Og da jeg prøvede at komme fri, blev jeg holdt fast ovenfra, så jeg var ved at blive kvalt. Jeg følte en ur-angst for at dø. Det buldrede og bragede for mine ører, som af lyden af et tog, der kørte gennem en tunnel. Pludselig rammer noget vådt, varmt og salt mit ansigt. Dynen fjernes og min verden sprænges, da jeg oven over dynen ser min fars ansigt, men med en andens øjne. For de øjne, der ser på mig, har et helt andet udtryk end min fars. Deres pupiller er som små sorte knappenålestik og øjnenes farve er grønne. Disse øjne tilhørte en anden, og denne anden havde taget min far fra mig.

Hændelsen blev fortrængt, men dens resultat sad tilbage i sindet. Først nu fik jeg rede på sammenhængen i de to situationer, der begge indeholdt angst: Det solfyldte værelse, fordi det var her, incesten fandt sted, og derfor blev koblet sammen med det chock, jeg fik ved overgrebet. Bulderet og braget for mine ører, fori dynen var over mit hoved, og jeg kæmpede for mit liv under den. Da den endelig fjernedes, mistede jeg det alligevel ved at erfare, at min far havde svigtet mig ved at blive en anden.

Det, jeg her har talt om er hændelser, der var fortrængt og siden er blevet fremdraget i terapi. Hvorimod det efterfølgende er erindringer, som jeg klart har kunnet mindes i alle årene, men som jeg grundet deres store smerteindhold, ikke har kunnet forholde mig til og derfor har skubbet bagud i min bevidsthed.

De seksuelle overgreb, som jeg *kunne* huske, indeholdt verbale og fysiske befamlinger, som gjorde mig frygtelig angst. Overgrebene fandt sted daglig og bevirkede, at jeg psykisk som fysisk var konstant uafslappet. Havde hukommelsessvigt, stammede, frøs – selv på varme sommerdage og iført uldent tøj – rystende hænder og ben, ja hele kroppen i særligt slemme perioder. Disse symptomer forstærkedes mærkbart, dersom min far kom ind i værelset, hvor jeg opholdt mig. Eller når jeg

IMOD EN OVERLEVENDE FRA INCEST

vidste, at han snart skulle komme hjem fra arbejde. Eller hvis jeg var på vej mod hjemmet, og jeg vidste, at han befandt sig der. Samtidig hermed svedte jeg voldsomt midt i min kulderystelse. Jeg sørgede altid for, at der var et solidt møbel mellem ham og mig. Og hvis han ændrede position, så flyttede jeg mig omgående, men på sådan en måde, at det så tilfældigt ud. Jeg var altid på vagt. Samtidig med at jeg var rystende ræd for, at han skulle opdage mine sikkerhedsmanøvrer. For jeg var overbevist om, at dersom han skulle opdage min angst, ville han falde over mig på samme måde, som jeg som 3-årig havde set ham gøre over for min da 13-årige bror. Jeg havde registreret, at det var når min bror viste sin angst, at min far overfaldt.

Pigeopdragelsens affaldsstoffer

Denne anspændthed, uafslappethed og massive angst har fulgt mig siden. Den har haft indflydelse på mine mellem menneskelige relationer. Det er først igennem mine terapeutiske indsigter, jeg har fået mulighed for, at få skilt de forskellige mønstre, jeg dengang fik indlagt i mine reaktionsmåder. Hvor jeg fik mulighed for at se, hvad det var, jeg gjorde. Hvad der lå til grund for, at jeg gjorde det. Og hvilken virkning det kom til at få på mine medmennesker. Først da kunne jeg få mulighed for at standse deres ødelæggende processer og komme til at lide mig selv, så jeg igen kunne få mulighed for at leve.

Til slut vil jeg nævne, at de voldsomme spændinger i mine muskler jeg havde haft i så mange år, havde bl.a. den virkning, at de forledte mig til at tro, at jeg havde et specielt stort seksualbehov. (Her ligger der også en god del af pigeopdragelsens affaldsstoffer gemt: Man er vel en tjenende ånd og så er man vel også en NORMAL kvinde, der har et seksualliv, DER FUNGERER).

Men jeg skal forklare mig nærmere. Når der opstår en erotisk situation, så resulterer det i en spænding i mave- og underlivsregionen, ligesom de lange muskler på indersiden af lårene strammes. Som så igen aktiverer lyske- og sædemusklerne. Disse stramninger er i sig selv lystfremkaldende og har altså et formål. Når så mine muskler konstant var i alarmberedskab, så opleve-

de jeg altså, at være konstant seksuelt stimuleret. Og da jeg fysisk følte lystfølelsens tilstedeværelse, så søgte jeg altså afløb for den, i det håb at det ville forløse mig fra mine smerter i sjælen. Og selv om jeg rent FYSISK fik en midlertidig bedring i mine muskelspændinger ved hjælp af orgasmen, så nåede forløsningen aldrig ind til sjælen. Jeg var tom og ensom i et uendeligt rum fyldt med smerte. Og spændingerne var der snart igen. Som jeg så atter »følte« som en erotisk trang, som jeg søgte at få afløb for osv. . . .

Det var tomrum på tomrum.

Jeg var komplet forvirret. Det, jeg søgte, var at blive kærttegnet på min iskolde sjæl. Men jeg vidste det ikke og gik ad blinde veje over den fysiske seksualitet.

Igennem terapien, hvor jeg bl.a. lærte muskelafspænding, fik jeg rede på sammenhængen. Nu kan jeg adskille mine psykiske behov fra de fysiske. Se, hvad der var hvad og honorere hver efter deres indhold. Til gengæld er det særdeles vanskeligt for mig nu, hvor jeg har fået rede på de overgreb, jeg var udsat for som barn fra min far, at være ubevidst om årsagen til min enorme angst for mænd. Som primært indeholder vrede. En vrede jeg lader komme ud så voldsomt, at der ikke gives mulighed for et harmonisk samvær. Vreden har altid været der – som angst – men ukendskabet til dens årsag gjorde, at jeg før, rent teknisk, fungerede fint seksuelt. Fordi jeg jo havde bygget en massiv mur op mellem min sjæl og min krop igennem den fortrængning, jeg som barn havde foretaget for overhovedet at kunne overleve psykisk. Nu, da jeg har fået kontakt med mine følelser i og med at muren er revet ned, bryder jeg psykisk sammen i den seksuelle situation. Så derfor har jeg taget konsekvensen af dette og er gået i isolation. Dette har nu varet i 3 år. Men jeg håber, at også denne del af traumatet kan blive bearbejdet i terapien, så jeg kan komme til at leve helt igennem.

Hannelskede hende overalt på jorden

Det har været meget hårdt at gennemgå og røre ved alle disse ting. Og da jeg sommeren -80, efter 2½ års arbejde, endelig fik fat i kernen, var det om at hage sig fast med både tænder, arme og ben, så det ikke igen skulle smutte fra

mig. Det gjaldt simpelthen mit liv. Min terapeut opfordrede mig til at skrive en bog om alt dette. Men på det tidspunkt havde jeg ikke det mod og den styrke, der skulle til, for at det kunne lade sig gøre. Men langsomt, igennem at skrive digte om mine udviklingsprocesser, kom jeg frem til det stadium, hvor det kunne gennemføres. Og jeg satte mig til skrivemaskinen og skrev som en rasende i arbejdsfasen på både 10 og 16 timer, kontorjob på 8 timer og de tiloversblevne timer til søvn. Men ofte blev jeg fra sengen drevet ind igen til skrivemaskinen af alle de billeder, der nu var blevet frigjort og ikke længere lod sig holde tilbage i underbevidstheden. Det var meget pinefuldt. Efter 5 uger var raskitsen færdig. Og så var det tid for at skrive den rent, hvilket yderligere tog 3 uger. MED influenza, halsbetændelse, dyne omkring mig og skrivebordsstolen og hyldetoddyer indenfor rækkevidde – MEN SKRIVER SOM EN BESAT.

Det er tydeligt, at psyken bruger kroppen til at standse mine berøringer af de farlige steder i min underbevidsthed. Det er så udpræget Jacobskamp, jeg udkæmper. Ind imellem må jeg have fornyet modet og styrken af min terapeut og gode venner i telefonen for overhovedet at kunne skrive videre. Specielt var der afsnit, der var meget vanskelige at nærme sig. Disse kampe gik ikke stille af. Forstået derhen, at den allergi og astma, som jeg havde pådraget mig 4 år før, nu brød ud i enorme dimensioner. Jeg lignede noget, en kat havde haft fat i, og jeg måtte i mere end et år efter gå til behandling på Finsen. Det er først nu jeg er sluppet af med de voldsomme eksemmer.

Den primære grund til at jeg ville skrive bogen – som jeg iøvrigt har kaldt: »Hannelskede hende overalt på jorden«, en titel der kommer af en sætning, som min far altid anvendte i sin omtale af mig til andre, og som blev afsagt i et så hurtigt tempo, at det lød som om ordene hængte sammen. Det var en sætning, som foranledigede, at jeg altid oplevede stor angst, hvr gang jeg hørte den, da det jo var det stik modsatte, der i virkeligheden skete – var, at jeg skulle kalde fanden ved navn og derved opløse hans magt, og samtidig hermed blive frigjort fra min angst og i stede få fat i vreden. Dette

lykkedes. En ting mere. Jeg ville gerne give den lille pige oprejsning, som havde lidt så meget under overgrebene fra min far. Dette lykkedes også. Men så var der flere, der syntes, at jeg skulle udgive den, da den ville have bud til andre, der havde været ude for tilsvarende overgreb, og som kæmpede med smerterne – alene. Ved at give dem mulighed for at få indblik i, at der også var andre, end dem selv, der havde oplevet dette, så ville de få kræfter til at søge veje for at blive hjulpet.

Min befrielse og lykkefølelse var så vældig, at jeg næsten ikke kunne rumme den. Og midt i min glæde faldt det mig ind, at dette her ville jeg gerne, om andre, der havde været ude for de samme ting som jeg, kunne komme til at opleve. At de kunne få samme mulighed for at blive hjulpet igennem, som jeg havde fået. At de kunne få samme accept omkring deres ret til at kæmpe sig fri af alle de SMERTER, ANGST, SKAM og SKYLD, som jeg havde fået. At de kunne få den samme hjælp fra et menneske, der bare var der, når det var værst, som jeg havde fået. Og den tanke opstod, at jeg gerne ville fortælle om mine erfaringer og derved prøve om dette, også for andre, kunne blive starten på de første skridt, der skulle trædes på den vej, der fører til befrielsen. Derfor skrev jeg et foredrag, som jeg nu holder rundt om i landet. Hvad det førte til, skal jeg komme ind på senere i denne artikel. Men først vil jeg gerne søge at gøre rede for, hvordan det lille barn – eller teenageren – oplever incesten. Hvor jeg vil belyse, hvilke skader der sker i sindet. Både når det drejer sig om den øjeblikkelige situation, samt de følge-reaktioner incesten får på barnet senere.

Den tabte tillid

Først og fremmest indeholder incestoplevelsen chock. Dette chock har et indhold af tab, men det er et tab på flere planer.

Det første plan er tabet af tillid til forældrerens, der for barnet er noget fundamentalt vigtigt, dets eneste mulighed for at overleve.

Det andet plan er tab af tilliden til sin egen værdi, eftersom dette forfærdelige, der netop er overgået det, ikke er noget, det kunne forestille sig, at faderen ville gøre mod nogen, som han anså for at være værdifuld, eller som han holdt af. I dets erfaringsverden havde det jo allerede set, hvordan de ting, der af andre blev betegnet som værdifulde og elskede, blev værnet om og beskyttet. Derfor indser barnet nu, at det ikke længere er elsket og regnet for værdifuldt. Hverken af faderen eller for den sags skyld af andre mennesker. For dersom de havde regnet det

for værdifuldt, så ville de nok have forhindret faderen i at gøre dette mod det.

Det tredje plan er tab af tillid til, at verden fortsat vil se ud i morgen, som der ser ud i dag. Eftersom det oplede, at der ikke var synlige kendetegn på, at dette forfærdelige ventede. Der var altså ingen forskel på nu og siden. Det mister tilliden til, at det, det ser, virkelig indeholder det sete. Det taber således tilliden til andre mennesker og til verden omkring sig. Det lærer at frygte roen og freden og de gode dage og stunder. For det har lært, at uden synlig grund eller tegn, vil verden igen kunne gå under.

Og herfra er der ikke langt til tab af tillid til sig selv, sin egen virkelighed, sin forstand. Når der konstant bliver stillet truende krav til det om at vurdere, hvilken version af den virkelighed, de netop har præsenteret det for, er den rigtige, fremfor en af de andre muligheder, de har lagt frem foran det, så er det ikke længere sikker på, at det, det selv anser for at være den rigtige virkelighed, nu også er det. I og med dette opstår der også tvivl om, hvorvidt dette eller hint udsagn fra et andet menneske er sandt eller ej. Det bliver for barnet et sandt pres, for at kunne finde rede i, hvad der var det rigtige at gøre. Der skulle tænkes konstant for at undgå, at der blev valgt forkert. Men når det så alligevel viste sig, at dets valg havde været galt, uden at det kunne se, hvori det gale bestod, så begyndte tvivlen at melde sig, om der var noget galt med dets forstand. Dette tænkte det vældig meget over. Og det prøvede at finde hvori fejlen bestod. Men det kunne ikke finde fejlen. Og stadig blev det ved med at gøre de forkerte ting, træffe de forkerte valg. Til sidst hørte det helt op med at forsøge at finde ud af det, hørte op med at kæmpe sig til den rigtige løsning, for derigennem at bevise sin normalitet og herved blive anerkendt og elsket. Det gav op. Og accepterede nederlagene som noget uundgåeligt, begyndte at lukke i for omverdenen, for derigennem at beskytte sig mod flere smerter.

Men ind imellem kunne det hælde, at det alligevel forsøgte at afværge de katastrofale nederlag ved at tage udgangspunkt i, at eftersom det så ofte før havde oplevet at tage fejl i sine bedømmelser af situationer, så ville det nok også gøre det denne gang, dersom det fulgte sin egen opfattelse af, hvad situationen indeholdt. Og så valgte det – for at være på den sikre side – den absolut stik modsatte reaktion, som det tænkte, at omgivelserne ønskede, og som derfor nok måtte være den rigtige. Når det så alligevel viste sig, at det havde valgt forkert, var oplevelsen af at synke ned i ingenting mørke total. Og

det gik ind i den skærmende psykose. *DET MISTEDE SIG SELV, FORDI DET HAVDE MISTET SIN FAR.*

Og fordi det havde mistet sig selv, accepterede det, at omgivelsernes udsagn om, at de havde ret fremfor det selv. Og da disse udsagn bl.a. indeholdt, at barnet ikke var normalt, så troede det selv på det. For det havde jo ofte nok fået erfaring for, at dets egen opfattelse af tingenes værdiindhold ikke stemte overens med virkeligheden. Og fordi det så brændende ønskede at blive elsket, beskyttet og hørt til, så indgik det på deres betingelser og ophørte med at kæmpe imod de skjulte verdener hemmelighed. For det var jo, når det kæmpede, at omgivelserne blev vrede og irriterede på det. Så nu ville det ikke kæmpe længere, men vise sig flink og nem og være det, de sagde det var. Så ville de sikkert elske det og beskytte det mod ondt, og lade det komme ind i deres varme midte.

Men det, der i virkeligheden skete var, at nu fik omgivelserne endelig det bevis, de så længe havde gået og ledt efter, for at de kunne få deres teorier berigtigede. Og derfor blev barnet mødt med endnu større kulde og afvisning end før. For nu var situationen klar: Man kunne da ikke optage sådan én i vor normale og rigtige kreds.

Når barnet optager omgivelsernes holdning i sig, og gør den til sin egen, som det åbenbarer igennem sin adfærd, så kommer det til at bekræfte teorien om den selvopfyldte profeti. Og her klapper fælden. For herfra vil det ikke være muligt at komme tilbage til udgangspunktet, hvor barnets oprindelige selv, dets virkelige jeg, befinder sig. Det føler svidende klart, at det er fortabt. Det har mistet retten til sig selv, som det nu har lagt bag sig. Langt bag sig et sted, der er så fjernt, at det ikke længere kan se det, og derfor begynder at miste evnen til at huske, at det har været der. Men foruden at det har mistet sin verden bagude (sig selv), så har det også, ved at acceptere omverdenens vurdering af sig, mistet retten til at være sammen med dem, det kender. Mistet retten til at blive elsket, opleve fællesskabets tryk og varme. Det svævede altså mellem himmel og jord. Det havde ingen fornemmelse af virkelighed mere. Der var vendt op og ned på alting. Det kunne ikke længere finde rede i, hvad der VAR sket, hvad det var, der SKULLE ske – f.eks. i morgen – eller hvad det var, der helst IKKE måtte ske. Og hvordan var det nu, det var, de havde sagt, de ville have det. Det var ikke længere helt sikker på, at det, det mente, der var sandheden, nu også var det. Det kunne lige så godt være det ene som det andet. Hjerter hamrede, det flimrede rødt for øjnene, og der sad en mægtig sten for

brystet og spærrede for luften. Hjer-
nen følte som en stor støvsvamp, og
det var ikke længere muligt at finde
rede i noget mere. I ren panik foretog
det sig handlinger og besvarede mund-
tlige henvendelser på måder, der tog
sig komplet uforståelige ud for omgi-
velserne. Hvilket kun bestyrkede dem
i, at de havde haft ret i deres vurderin-
ger af, at dette barn ikke var normalt.

Og man tog sine forholdsregler ved
en passende institutionsanbringelse.

Vrede og angst

Årsagen til at børn, der igennem flere
år har været udsat for incest, ikke an-
melder overgrebene, skal jeg i det føl-
gende søge at gøre rede for.

Sammenfattende kan det siges, at
der sker en række følelsesmæssige re-
aktioner i barnet, når incestovergrebet
finder sted. Både i det umiddelbare
øjeblik og i tiden derefter.

Den første reaktion er vrede. Den
næste, at det bliver angst for konsek-
vensen af denne vrede, da dets erfaring
af vrede er denne, at der omgående
kommer en gengældelse tilbage. Og ef-
tersom barnets vrede er af så vældige
dimensioner, at det oplever sig fyldt
helt ud af den, og derfor ved, at en
straf, som skal have nogen virkning,
nødvendigvis må være større end den-
ne vrede, som det har, så kan det kun
forestille sig, at der er én eneste ting,

der er større end denne vrede – OG DET ER FORKASTELSE, der for barnet er ensbetydende med den visse død. Denne tankeerkendelse får barnet til at føle sig NÆSTEN kastet ned i det sorte hul. Men det forsøger at undgå, at dette sker ved at skjule for faderen at det føler vrede. I stedet bliver angsten den følelse, der overtager vredens plads. Og derved opstår dette, at barnet føler angst, hver gang det kommer i en situation, hvor det har god grund til at føle vrede. Angsten for forkastelse og død er blevet så grundfæstet, at det aldrig opdager, at det føler vrede.

Og fortsat håber barnet på, at det har taget fejl. At det, der skete, ikke har fundet sted i virkeligheden. Og for at få dette håb bekræftet, som det MÅ have for at overleve – vender det sig igen og igen mod faderen.

Som så igen forbyrder sig mod det.

Efterhånden slides barnets sind i stykker over for den kendsgerning, at dets basale grundliggende behov for at blive elsket og beskyttet af faderen, værnet mod ondt, ikke bliver indfriet af denne fader. Der opstår en ambivalens ved dette, at behovet for trykthed og kærlighed fra en faderskikkelse, som indeholder urelementet hos alle levende skabninger, bliver dækket med vold. Behovet for faderskikkelsen og angsten for faderskikkelsen. Som får til resultat, at i og med det ikke vover at føle og erkende vreden, af angst for at faderen kaster det i det sorte hul, så vover det heller ikke at fortælle andre om hændelserne. I stedet kapsler det hændelserne inde. Lukker af for følelserne der vedrører dem. Isolerer følelserne fra forstanden, for at forhindre sig i at »forstå« smærterne i sjælen. Det lukker mere og mere i for omverdenen, efterhånden som hændelserne og undergangsoplevelserne bliver stadig voldsommere. Det må bygge stadig større og tykkere mure op omkring sin sjæl, for at hindre den i at komme til at føle. Og barnet skiller sin sjæl fra kroppen, fryser den ned, så den reelt ikke er der, og anvender udelukkende sin krop som bærestol for hovedet – forstanden – som synes at være det eneste væsentlige, efter hvad barnet ser sine omgivelser koncentrere sig om og begejstres for.

Denne grundliggende oplevelse af værdiløshed – helt ned til tvivlen om egen vurderingsevne – er noget, der følger sådan et barn hele livet. Det er noget jeg igen og igen er stødt på i det materiale, jeg har haft mulighed for at få fat på. Som når jeg har læst om lude- udsagn om, at de har følt sig så værdiløse og ringe, efter at de har været udsat for incest som børn, at de ikke synes, at deres krop var berettiget til at blive regnet for mere end en lude- s.

Samtidig sporer jeg også i deres udtalelser, at de har en destruktionsstrang over for deres krop. Som ville de med dette erhverv forsøge at fjerne deres krop fra denne – respektable – verden, som aldrig for dem kan blive deres. Denne selvdestruktion kan til sine tider munde ud i selvpinsler: Skæren sig med knive eller barberblade, brænden sig med cigaretter, skoldning, overlagte brud på arme eller ben, ætsning af øjne med syre, pille-, alkohol- og nar- kotikamisbrug. Alle disse påførte smerter skal forsøge at overdøve smer- ten i sjælen. Til sidst kan dette ikke længere lade sig gøre, og det ender med selvmord. De måtte give op i kampen mod deres traumer.

Myter

På spørgsmålet om hvad der forstås ved incest, kan jeg indlede med den ju- ridiske vurdering indeholdt i incestpa- ragraffen, nemlig *Straffelovens §210. Den, der har samleje i nedstigende linie straffes med fængsel indtil 6 år. Stk. 2: Den, der har samleje med sin bror eller søster straffes med fængsel indtil 2 år. Straffen kan bortfalde for den, der ikke er fyldt 18 år. Stk. 3: Har anden kønslig omgængelse end samleje fundet sted, bliver en forholdsmæssig mindre straf at anvende.* Lovens ord på tryk ja, men i praksis bliver der ofte kun dømt mel- lem 1½ – 2½ år for en faders blod- skamsforhold til en datter, som har stå- et på i flere år.

Men hvordan er lægmands opfattel- se af, hvad der forstås ved incest? Det viser sig, at en hel del mennesker er overbevist om, at det drejer sig om seksualitet. At det er et seksuelt behov en voksen søger at få dækket hos et barn. Og denne opfattelse lever også i bedste velgående hos både politi, rets- væsen med deres politiadvokater og dommere. Hvilket tydeligt kommer til udtryk i den måde, der søges ført bevis på henholdsvis moderens/hustruens manglende ydelser af sin hustruplig, så den stakkels fader så sig nødsaget til at få sine behov dækket hos den lille datter. (Det er nemlig altid *kvindens* skyld, når noget går galt hos manden). For slet ikke at tale om barnets forfø- rende lader over for den prisgivne fa- der, hvorfor det jo ikke var så under- ligt, at han ikke magtede at styre sine naturlige drifter. Myten om mandens ustyrlige drifter lever stadig i bedste velgående hos politi og dommerstand. (Det er nemlig *altid den kommende kvindes* skyld, når noget går galt hos manden).

Myter vedr. skyld hos voldtægts ofre: Iflg. ideologien hos politi, advokater og dommerstand, så er den hellige fa- milie som institution ukrænkelig og skal derfor beskyttes. En *ægte*hustru er kun værdig til beskyttelse, dersom hun

overholder *ægteskabets* spilleregler. Bryder hun dem, er hun en uværdig person og har ingen ret til beskyttelse længere. Hun er trådt ud af familiens hellige ring. Hun er en *uægte*. Tvært imod beskytter man familiens hellig- hed og billede *imod hende*. Et af disse brud er hor eller forsøg herpå. At en kvinde går alene på værtshus er et så- dant brud. Bliver hun voldtaget, er dette bekræftelsen på, at hun ikke læn- gere hører til blandt dem, der har krav på respekt og dermed på beskyttelse: Det er iflg. den hellige families lov umuligt at voldtage en *ægte*hustru (så- ledes den blandt politiet verserende opfattelse af, at en kvinde, der ikke *vil* have samleje heller ikke kan tvinges til det). Altså: Den voldtagne er en hore og har fortjent sin straf både voldtæg- ten, udhængningen i offentligheden og udstødelsen af det respektable sam- fund. På den baggrund bliver det for- ståeligt, hvorfor voldtægts ofre bliver så groft behandlet under afhøring hos politiet og senere igen i retssalen.

Myter vedr. skyld hos incestofre: Den hellige familie har kun sunde indi- vider. Iflg. myndighederne er mænd, der forbyrder sig mod børn, sådanne, som sniger sig rundt i parker, som en- ten er enlige, seksuelt forstyrrede eller angste for kvinder, med hvilke de ikke kan gennemføre samleje, sindssyge el- ler sinker. Deraf fremgår, at der *ikke* foregår incest indenfor familien. En seksuelt sund mand er, iflg. myndighe- derne, en, der har en hustru, som han har avlet børn med. Han kan derfor ikke være at regne for en seksualfor- byrder, som skal straffes. Og som en dommer anførte nederst på siden af en sagsakt om en familiefar, der igennem flere år havde forbrudt sig mod små drenge og små piger, at MANDEN JO HAVDE ET NORMALT SEKSU- ALLIV. Men skulle en pige komme med en anmeldelse om, at hun havde været udsat for seksuelle overgreb fra sin fader, så er den første reaktion hos myndighederne: Hun er forstyrret, fuld af løgn, hævngherrig (over ikke at kunne få en ønsket ting/fest hos kam- meraterne, over at der var kommet en lillebror/søster mere i familien, har seksuelle fantasier og ønsketænknin- ger (vi kender da Freud), vil gøre sig interessant, hun er overseksuelt dispo- neret (siger faderen til myndighederne – og bliver umiddelbart troet. Også hans påstand om, at hun har forført ham, og at hun selv ville – krøb hun måske ikke selv op til ham i sengen den morgen eller nat ((angiveligt fordi hun blev bange for tordenvejr, men det undlader han at fortælle))). HUN bliver fjernet fra hjemmet og dermed den, der bliver straffet – dobbelt. HAN bli- ver boende i hjemmet og får altså sin magt fuldbyrdet.

Derved bekræftes mistanken om, at det *ikke* handler om seksualitet men derimod om magt. Ganske vist om en magt, hvor seksualiteten er redskabet, men magt er det nu alligevel.

Definitioner

Kommet hertil må det være tidspunktet at redegøre for de forskellige definitioner på incest, som folk, der igennem flere år har arbejdet med dette problem, har udviklet. *Barbara Butler*: Manuel, oral (munden) eller genital (kønsorganerne) seksuel kontakt eller anden klar seksuel opførsel som et voksent familiemedlem påtvinger et barn, gennem at udnytte barnets sårbarhed (udsathed) og magtesløshed. *Barbara Butlers* forklarer yderligere, at barnets *udsathed* kommer af dets uvidenhed om, at denne opførsel ikke er acceptabel. *Magtesløsheden* kommer af barnets manglende formåen at sige nej til et voksent familiemedlem. Incest forekommer i alle samfundslag, racer og klasser. Det eneste, der er fælles, er, at krænkeren overvejende er mandlig og ofrene næsten altid er kvindelige.

Cand. psych. Nini Leick's definition: »Seksuel kontakt mellem medlemmer af samme familie, til glæde for den ene – og udnyttelse af den anden«. Hun forklarer, at dette er en bred definition, fordi det ikke nødvendigvis behøver dreje sig om samleje. (Dette gælder forøvrigt alle de definitioner, som jeg her skal omtale.) *Nini Leick* siger videre: Det kan handle om seksuel berøring af enhver slags, om seksualitet »i luften«, en sproglig seksualitet, med f. eks. mange seksuelle hentydninger, som for datteren er lige så ødelæggende som egentlig samleje. Det er ikke nødvendigvis faderen, som er krænkeren. Det kan også være moderen, farbroderen, stedfaderen, farfaderen eller en anden faderfigur, som barnet er afhængigt af.

Judith Hermans definition er mere psykologisk en biologisk: »Med incest menes ethvert seksuelt forhold mellem et barn og en voksen, som har faderautoritet«. Eftersom hun har skrevet en bog med titlen: »Father-Daughter incest«, tager hun bevidst stilling til, at det i hovedsagen er mænd, som er krænkeren. Psykologisk set gør det ingen forskel, om faderen og barnet er slægtninge. Det betydningsfulde er forholdet, som eksisterer gennem virkningen af den voksnes fadersmagt og barnets afhængighed. Fakta er, at de fleste børn er blevet misbrugt af sine biologiske fædre i hendes egen undersøgelse af 40 ramte kvinder. Der var 78% som misbruges af faderen. Men *Judith Herman* har en vigtig tilføjelse til sin definition, hvor hun klargør begrebet seksuelt forhold: »Med seksuelt

forhold i disse tilfælde menes enhver fysisk kontakt, som skal holdes *hemmelig*«. *Judith Herman* er kritisk vedr. det biologiske syn på incest, som fremkommer i de fleste delstatslove om incest i USA. Der indebærer en incestforbrydelse dette, at kun en kontakt, som fører til et vaginalt samleje eller graviditet får betegnelsen incest. Dette afspejler også populærversionen af incest og ligeledes hvordan de fortrinsvis mandlige jurister og politikere ser på disse sager. Og herhjemme har vi da også ofte hørt politifolk og advokater fremkomme med ytringer som: »Åh, herregud, den smule pilleri har hun da ikke kunnet tage skade af«. Og: »Der er jo ikke sket nogen skade, der var jo ingen blod eller blå mærker på hende«. Men fra barnets perspektiv, *dets* syn på, hvad der er sket, og på i videre forstand barnets beskyttelse, sikkerhed og ret, er en seksuel aktivitet, som stopper lige inden penetrationen, indførelsen i kønsorganet, lige svær. For de psykiske skader bliver stadigvæk særdeles påtrængende for barnet – og den senere voksne kvinde.

Hjælp til overlevelse

Jeg kan ikke her få plads for den udbyggede redegørelse for disse sammenhænge, eller for tal og statistikker, men dersom nogen ønsker mere materiale, kan jeg henvise til en bog af de svenske forfatterinder *Britta Stövling* og *Åsa Britasdotter*, som er de kvinder, der startede incestgruppen i Stockholms Kvinnohus og har skrevet om hele den viden og erfaring, vi har fået ved at arbejde med dette store og vigtige spørgsmål i nu 1½ år. Den hedder: »INCEST dotterrätt mot patriarkatet«. Den er udkommet på forlaget: *Wahlström & Widstrand Stockholm* i 1982. Jeg har endnu nogle eksemplarer hjemme, som kan købes, dersom man finder det besværligt at hjemskrive den.

Afholdelsen af mit foredrag har bl.a. ført med sig, at jeg er kommet i kontakt med den ovenfor beskrevne gruppe af kvinder, som alle har været udsat for incest. De holder som sagt til i Stockholms Kvinnohus, Snickarbacken 10, Stockholm, og de arbejder særdeles aktivt og udadrettet med bl.a. at lave radiointerviews med de politikere, som *kunne* gøre noget, men intet gør for at få loven ændret, så det bliver barnet, man beskytter, fremfor, som nu, den hellige familie. Samt interview med den advokat (som er en frygtet og hadet chauvinist), der har specialiseret sig i sager, hvor han *forsvarer* faderen, der står tiltalt for at have forbrudt sig mod et eller flere egne børn. Gruppen har hjulpet kvinder, der som voksne ville anmelde den incest, der havde fundet sted for op til 10 år siden. Eller

de støttede den kvinde, der stod som anklager mod sin fraskilte ægtemand, en skilsmisse, der var blevet en realitet, fordi moderen havde opdaget ægtemandens overgreb på datteren/døtrene. Gruppen støttede disse anmeldende kvinder, så de kunne klare at gennemføre de mange og lange retssager, som ofte stod på fra 10 formiddag til 19 aften. I flere tilfælde er der mødt kvinder op fra hele Sveriges opland – 75 stk. – for at være med til at være støttekvinder. De fyldte den store aula og alle de tilstødende gange med en summen af strikkende, snakkende, grinende, kaffe/thedrikkende, æble- og madklemmespisende, men frem for alt vrede, stærke og varme kvinder. Jeg var med på sådan en retssag i Uppsala. Det var en meget stor oplevelse, hvor sammenhold og fælles formåen var nøgleordene. Vores tilstedeværelse føltes meget generende for den siddende ret, vi spændte øjnene i dem, de fik ikke lov at forblive i uvidenhed om, at vi var incestofre, der var overlevende, og at vi agtede at slås for vore liv – også for hende, der sad i vidneskranken. Og i marts i år var jeg med til at lave et TV-program om incest i Stockholm, som bevirkede, at der kom endnu flere kvinder til gruppen i Stockholms kvinnohus. Det blev derfor bestemt, at der skulle afholdes endnu et seminar i sommer, og de 14 kvinder, der kom, dannede hver for sig nye grupper i deres respektive byer. Det blev til fire byer, der nu havde sin egen selvhjælpsgruppe gang, og som alle arbejdede efter de samme principper, som kvindebevægelsen har grundlagt. Det er mit mål at kunne danne sådan en gruppe herhjemme. Til slut kan jeg nævne, at jeg nu selv er gået igang med at arbejde med terapi, hvor kvinder, der har henvendt sig til mig enten via mine foredrag, avisartikler eller den svenske TV-udsendelse, kan få bearbejdet deres traumer igennem radikalterapietoden. Hvor sjæl og krop igen bliver forenede, og hvor de igennem den reelle bevidsthed om den sociale politiske sammenhæng får en virkelighedsopfattelse omkring deres egen situation, som bevirker, at de kan slippe af med deres angst, skyld og skam og i stedet få den anbragt der, hvor den hører hjemme: hos krænkeren og dennes forbundsfælle: Det etablerede system i alle dets varierede former. Hvor de får modet til at føle den smerte og vrede, de hele tiden har haft, men ikke vovede at vise, da de følte den, men som nu, igennem udlevelsen, kan befri sig for. De kan løfte sig – og blive en OVERLEVENDE fra incest.

Inge Hallesø
Tordenskjoldsgade 11A
1055 Kbh. K

**Hadet
foragten
for dig
og for det du gjorde
er ved at æde mig op indefra
Når andre taler om det skønne
ved sex
stivner jeg
fysisk føler jeg
din fede krop
ovenpå min
dine ækle klamme hænder
der er overalt på mig
de hænder der tvinger mit hoved op,
så du
med din slimede tunge
kan trænge ind
i min mund
som du siger
er for at du kan vise mig
hvor skønt kærlighed
og sex
er
så du kan vise mig
at der ikke er noget at være bange for.**

**Jeg har lyst
til at brække mig
når jeg tænker på
hvad du gjorde
dengang.
Jeg var bare 15 år
og du forsøgte
mange år
du fik aldrig din vilje
alligevel
stivner jeg
når fyre
jeg holder af
taler om sex
og jeg tænker på dig
min stedfar.**

**Du ønsker anerkendelse
som min rigtige far
du forstår ikke
jeg har brug for ham
også for at finde ud af
at han ikke begærer mig
at det ikke er mig
der var noget galt med.**

**Jeg opretholder en facade
af kærlighed
til dig
mens jeg i virkeligheden
har lyst til
at stikke en kniv i dig
til at kvæle dig
til at vise dig
styrken af min vrede
til at vise dig
alt mit had.**

**På grund af dig
kan jeg aldrig
komme til at tale
med min mor
jeg kan ikke fortælle hende
hvorfor jeg er bange
bange for at komme hjem
bange for at komme til
at vise hvad jeg føler
hvad du gjorde ved mig
Jeg kan ikke udtænke
en hævn
der er hård nok
den bedste straf
er at jeg fortæller alt.**

Britta Stövling og Åsa Brittasdotter
(foto: Gunvor Willberg)

INCEST-DOTTEERRÄT MOT PATRIARKATET

Åsa Brittasdotter og Britta Stövling: *Incest-Dotterätt mot patriarkatet*, Wahlström & Widstrand, Stockholm.

70–80% af alle seksuelle overgreb mod børn er incest. Det vil med andre ord sige, at risikoen for at børn – og specielt piger – bliver udsat for et seksuelt overgreb fra faren eller en person, de er afhængige af eller stoler på, er meget større end at de kommer ud for »den grimme mand i parken«, som alle forældre er så ivrige efter at advare børnene imod.

Åsa Brittasdotter og Britta Stövling tager i deres bog *Incest-dotterätt mot Patriarkatet* klar stilling for ofret mod krænkeren, og da ofrene for incest næsten altid er piger, bliver bogen også et kvindepolitisk kampskrift mod mandens dominans i samfundet – mod patriarkatet.

At tage stilling for ofre mod krænkerer lyder ikke særlig kontroversielt, men når man læser om de svenske kvinders erfaringer i arbejdet med ofre for incest og resultatet af deres undersøgelser, viser det sig, at det indtil nu ikke har været så selvfølgelig. Bogen bygger delvis på 30 dybdeinterviews af kvindelige incestofre og en kontrolgruppe på 20 kvinder. Resultatet er næsten identisk med lignende undersøgelser, andre kvindegrupper har lavet forskellige steder i verden, og det er ikke rar læsning.

Første del af bogen består af fire levnedbeskrivelser af incestofre. Anden del handler om myte og virkelighed, et afsnittene handler om Freud og kan læses andetsteds i bladet. Del tre tager selve forbrydelsen op fra forskellige indfaldsvinkler. Der citeres flittigt både fra den svenske undersøgelse,

som Åsa Brittasdotter har været en af hoveddrivkræfterne i, og andre undersøgelser samt fra fag- og skønlitteratur på området. Udover en masse tal og facts får man gennem citater først og fremmest gennem ofrenes egne oplevelser, en mulighed for at fatte, hvad alle disse statistikker og tal betyder, når de bliver omsat til rigtige menneskæbner.

Forfatterne har været aktive i oprettelsen af krisecentret for incestofre i Stockholm *Stödgrupp-Centrum* og er stadig aktive i arbejdet. De har således over to års erfaring i dette arbejde og desuden er Åsa Brittasdotter selv incestoffer. I bogens sidste og fjerde del videregiver de nogle af disse erfaringer. Der er en række anvisninger på, hvordan man kan arbejde i kvindegrupper bestående af incestofre, og bogen kan således også bruges som en håndbog ved oprettelsen af støttegrupper for incestofre, og det er måske specielt vigtigt for kvinder, der ikke tidligere har deltaget f.eks. i en basisgruppe.

Det er en provokerende og spændende bog, og den har allerede skabt debat i Sverige. Manden i almindelighed og gamle Freud i særdeleshed får nogen ordentlige nogen på frakken. Sociale myndigheder og diverse »eksperter« går heller ikke ram forbi. Den mere officielle del af mandssamfundet har tilsyneladende en del på sin samvittighed i denne sag ikke mindst på grund af unladellessynder. Der er ikke megen hjælp at hente hos samfundets vogtere, hvis man henvender sig som incestoffer, og de har således en

stor del af skylden for, at incest stadig er et af de bedst bevarede hemmeligheder i samfundet.

Sagen er imidlertid efter forfatternes mening for betydningsfuld til den skal overlades til »eksperter«. Vi har alle et medansvar for at incest foregår i det omfang, der er tale om nu. I et af kapitlerne »Att tala med barn« gives der en række (gode) anvisninger på, hvordan man kan ruste børnene til at modstå eventuelle forsøg på overgreb. Vi skal ikke pakke tingene ind, men tale lige ud til børnene, og inden de bliver for gamle, er det muligt at lege »tænk hvis« lege. Tænk hvis babysitteren siger »du må gerne blive oppe og se fjernsyn, hvis du leger med mig i badekaret, hvad gør du så?«

Bogen udkommer i løbet af kort tid i Norge på forlaget PAX, og der er også planer om en dansk oversættelse, men der er ingen grund til at vente med at anskaffe sig den, den er ikke svær at læse på svensk. I Danmark kan den bestilles gennem

Inge Hallesø
Tordenskjoldsgade 11A
1055 København K

I en samtale med Seksualpolitik uddyber den ene af forfatterne, Åsa Brittasdotter, nogle af sine synspunkter i bogen og fortæller om arbejdet i det svenske krisecenter for incestofre, *Stödgrupp-Centrum*.

Kurt Overaa

Det er os der er eksperterne

Stödgrupp-Centrum

Det arbejde, som førte til oprettelsen af *Stödgrupp-Centrum* i Kvindebevægelsen her i Stockholm, startede i foråret 1980. Jeg har været med i en kvindegruppe i mange år, og at vi tog incest op, var lidt af et tilfælde. På et møde skulle vi diskutere emnet mishandling af kvinder, og som sædvanlig tog vi en runde først. Under denne runde siger en af kvinderne, at hun har det dårligt. På sit arbejde var hun kommet i kontakt med en ung kvinde, der havde været udsat for incest i ti år, og nu skulle hun have et barn med faren. Det hele var kommet frem, der skulle være en retssag om det. Da det blev min tur under runden, sagde jeg, at jeg også havde været udsat for incest som barn. Jeg sagde det vel nærmest for at vise en slags solidaritet med kvinden, fordi jeg vidste, hvor svært det måtte være for hende. Jeg havde aldrig fortalt om det til nogen tidligere. Det var ikke fordi, det ikke havde været i min bevidsthed eller min krop hele tiden, men jeg syntes ikke, der havde været nogen anledning tidligere, hvor jeg kunne gøre det. Derimod havde der været masser af anledninger til, at jeg ikke ville gøre det, og når jeg turde sige det i gruppen, var det fordi vi igennem så mange år har arbejdet tæt sammen og opnået en stor trykthed i forhold til hinanden.

Vi begyndte altså at tale om incest i stedet for det oprindelige emne, og det viste sig, at der var een mere i gruppen, der havde været udsat for incest. Jeg synes selv, jeg er belæst, velorienteret osv., men jeg var aldrig stødt på det her spørgsmål før, men jeg tænkte: der ligger en hund begravet et eller andet sted, det her må jeg kikke nærmere på.

Den anden kvinde og jeg mødtes et par dage senere, og det var første gang, jeg talte med et andet menneske om det. Det væltede bare frem, det var en fantastisk oplevelse. Jeg gik hele vejen hjem, en tur på et par timer, og jeg var helt fyldt med indtryk. Da jeg kom hjem, satte jeg mig ved skrivemaskinen og skrev og skrev. Hvorfor har vi aldrig hørt noget om det her? spurgte jeg mig selv. Jeg blev mere og mere overbevist om, at det var det samme som med voldtægt. Hvis man linder lidt på låget så . . . Og vi lagde ikke låget på igen, men prøvede i stedet at finde litteratur om emnet. Der var ikke så meget at hente i Sverige og slet ikke

noget set ud fra et feministisk synspunkt. Jeg skrev så til ISIS, det internationale kvindecenter, og fik et hurtigt og meget udførligt svar med litteraturforslag og adresser til kvindegrupper, der arbejdede med incest, andre steder i verden. Ja, sådan begyndte det.

Efterhånden begyndte vi også at fortælle om incest uden for gruppen ved forskellige møder. Vi var godt nervøse i begyndelsen, men vi syntes, vi var nødt til det, og desuden ville vi også gerne træffe andre kvinder i samme situation. En del ringede da også til os og ville have hjælp, og på den måde blev vi hurtigt en gruppe.

Vi besluttede at holde en week-end sammen. Jeg var temmelig bange for, hvad der ville ske og om vi kunne håndtere de følelser, jeg vidste, der ville komme frem. Men det blev en fantastisk week-end. Det blev slet ikke så besværligt, som jeg frygtede. Først og fremmest blev der frigjort en masse konstruktiv vrede. Vi opdagede, at vi blev rasende på krænkeren og på samfundet, i stedet for at rette vreden indad, mod os selv, sådan som vi havde gjort det så længe. Gruppen blev ved at mødes, og det hele har spredt sig nu. Mest, nej, udelukkende på grund af vores arbejde, for vi har faktisk mødt meget modstand i arbejdet.

For at komme videre besluttede vi at arrangere et tribunale om incest i Kvindehuset på Snickarbacken for at finde ud af, hvor stort problemet egentlig var. Det var svært at finde igangsættere og talere, så jeg efterlyste kvinder, der vidste noget om emnet eller, som selv havde været udsat for incest. Det blev et meget vellykket arrangement og kvindehuset var fyldt til bristepunktet.

Som vi plejer at gøre ved den slags arrangementer, så var tribunalet blevet annonceret offentligt, og en journalist fra Dagens Nyheter ville skrive om den. Det var vores første kontakt med massemedierne om dette emne, men der kom snart en debat i medierne, som ikke altid var lige morsom. Man talte om »mode« eller om »en bølge«. Men den her form for herskertechnik hopper vi ikke på længere i kvindebevægelsen. Hvis det er en bølge, så er det os, der er bølgen. Hvad massemedierne hiter på, kan vi jo ikke tage an-

svaret for. Når de polske arbejdere organiserer sig, kalder man det ikke »mode«, så tager man det alvorligt. Om det er polske arbejdere, indianere i Ecuador eller kvinder, der har været udsat for incest, så er det naturligt, at de undertrykte finder sammen. Jeg synes, den anden måde at se det på er kynisk. Det er så uretfærdigt. Det har været et hårdt arbejde med skuffelser, sorg, smerte. Det er ofte et spørgsmål om liv eller død for kvinden, og så taler man om »mode«. Men vi giver ikke op, debatten fortsætter, det skal vi nok sørge for.

Ret hurtigt, efter vi var startet, blev der lavet både et TV og et radioprogram, og vi vidste, det ville medføre, at en masse ville ringe, så vi startede en telefonvagt specielt for incestofre. Ganske rigtigt, så ringede der en masse kvinder og vi får hele tiden kendskab til nye tilfælde, vi må tage os af. Der har i mange år været kvindetelefonvakter, kvinder kan ringe til, rundt om i Sverige. Hvis en kvinde ringer til dem og hun har været udsat for incest, så kontakter vi kvinden, og ofte rejser vi hen til det pågældende sted og taler med hende. På den måde har vi været med til at starte nye grupper mange steder i Sverige.

Vi har flere grupper, der arbejder parallelt nu, og vi har faktisk ventelister på kvinder, der vil ind i en gruppe. Så snart vi har en to-tre stykker på samme sted, så kan de begynde at mødes og eventuelt senere få flere med i gruppen. Derimod mangler vi netop nu kvinder, der vil arbejde mere intensivt og træffes mere end en gang om ugen.

Når vi starter en ny gruppe, er der altid et par af »os gamle« med i begyndelsen, men vi er måske med for kort tid. Det er ikke nok at være igangsætter på samme måde, som når man starter almindelige basisgrupper. Jeg tror, at vi fremover må gå mere ind i arbejdet med at hjælpe grupperne i gang, og at vi skal være med længere, end vi er nu. Samtidig vil vi heller ikke overbeskytte eller blande os for meget. Vi siger til dem: »Ring, hvis I har problemer«. Mange er slet ikke vant til at arbejde i grupper. De lytter måske ikke nok til hinanden eller een dominerer for meget. Det er vigtigt, at alle skal kunne være både stærke og svage i en

sådan gruppe, alle skal kunne tage initiativer, men det tager enormt lang tid for mange incestofre at komme så langt, så der er ingen tvivl om, at det er vigtigt, vi hjælper de nye grupper godt på vej.

I min gamle gruppe har vi nu sat os på skolebænken for at lære radikalterapi. Vi vil gerne videre nu og arbejde mere intensivt med os selv og hinan-

den. Jeg tror, det er vigtigt, at vi ikke kun arbejder med andre, men at vi stadig giver os god til os selv.

Vi har virkelig kæmpet for at lære en masse om det her, og jeg synes, vi er blevet rigtig dygtige. Vi er også ude i forskellige kvindegrupper for at fortælle om incest, bagefter snakker kvindegruppen så alene sammen om det. De kan for eksempel nærme sig emnet

ved først at diskutere, om det nu er så vigtigt at beskæftige sig med det her emne. Det kan tit være nok til at starte en gruppe. Sidst, da jeg var i Luleå, sad de ca. en time og diskuterede, og blandt dem var der kvinder, der havde været udsatte for incest, så de fandt hinanden på den måde. I dag er der tre studiekredse om incest deroppe!

Unge, der løber hjemmefra

Vi får flere og flere henvendelser fra unge, der er løbet hjemmefra, ligesom vi også har kontakt med mødre, der har opdaget, at deres barn er blevet krænket. Vi har faktisk fem tilfælde netop nu. I et tilfælde er det morfaren, der har krænket datterdatteren, og moren er selv blevet krænket som barn. Det vil sige, at datteren og moren har samme krænker. Det er en uhyggelig svær situation for den mor.

Der er også grupper med mødre med små børn. De behøver næsten hinanden mere på grund af det juridiske. De behøver en masse fornuftige mennesker omkring sig. Gode jurister, gode læger, gode psykologer – alt muligt. Og det er vigtigt, at de taler sammen om det her, så de sammen kan bearbejde den fejlplacerede skyldfølelse, de må lide under.

Lige nu har vi en gruppe af helt unge fra Stockholmsområdet, men vi har

kontakt med flere unge fra forskellige dele af landet. Desværre har det ikke været muligt at få etableret en gruppe endnu for dem alle. I øjeblikket er der ikke så mange henvendelser fra helt unge kvinder i selve Stockholm, heldigvis, vi er så lykkelige, hvis telefonen ikke ringer. Men så snart kommer i forbindelse med nogen et eller andet sted i landet, så prøver vi altid at sætte hende i kontakt med en eller flere i områdets, og det er flere gange lykkedes at etablere en god kontakt på denne måde.

Op til 70% af unge, der stikker af hjemmefra, er incestofre. Hvis de vandrer rundt i gaderne i Stockholm om natten, kan man være sikker på, at de lynhurtigt kommer i kløerne på en alfons. Vi har mulighed for at hjælpe dem. Vi vil *ikke* have overnatningsmuligheder i kvindehuset på Snickarbacken. I det andet kvindehus i Stockholm

er der overnatningsmuligheder, men der er huset nærmest belejret af mænd, så vi må gennem socialforvaltningen sørge for at disse unge får andre overnatningsmuligheder. Derfor savner vi økonomiske muligheder for at kunne etablere kollektivlejligheder, vi kan ikke selv involvere os så meget, at vi tager dem med hjem, og jeg tror heller ikke, det er godt at arbejde på den måde. Vi kvinder kan ikke bruge hele vort liv til at rydde op efter mændene efter deres vold, krige, atomkraft, data, fosterdiagnostik og alt andet muligt lort, de går rundt og laver. Vi må bruge den energi, vi har, på os selv og hinanden og for et positivt liv på denne jord. Men ærlig talt, så ved jeg sgu ikke hvordan vi skal nå det hele, jeg ved bare, at vores tålmodighed er ved at være opbrugt og at det er på tide, vi siger fra for alvor.

Kontakt med myndighederne

Vi har lavet en undersøgelse med 30 kvinder, der har været udsat for incest, og blandt dem er der flere, der har henvendt sig til forskellige myndigheder for at få hjælp, enten mens incesten foregik eller senere. Stort set alle er blevet afvist. Jeg tror kun der var to eller tre, der har fået en eller anden form for hjælp. Historierne, om hvordan de har søgt hjælp, er forskellige, men de fleste er faktisk blevet straffede endnu mere ved at søge hjælp. Det er f.eks. blevet tolket som om, de var ude efter hævn over faren, eller at de bare var ude efter at ødelægge familien. Der er mange årsager til, at ofre ikke får hjælp, men de såkaldte eksperter, de traditionelle eksperter, arbejder jo ud fra Freuds analyse om, at piger fantasierer, han opbyggede sin teori på dette falske grundlag. I et tilfælde var vi med i retten, og der sad eksperterne, og de troede overhovedet ikke på barnet. Det »fantaserede«, »ville gøre sig interessant« osv. Eksperterne er tilbøjelige til at psykologisere, fjerne virkeligheden og privatisere tingene. De er så fuldstændig upolitiske, de har ingen sam-

fundsuddannelse overhovedet, og det er virkelig farligt, når det gælder problemer som f.eks. dette her. De savner viden om sexismen- undertrykkelse af kønnene. De er totalt ukritiske over for patriarkatets undertrykkelsesteorier og herskertechnikker og også om nødvendigheden af at undertrykte grupper er nødt til at stå sammen. Det eneste, der kommer ud af deres holdning er, at de selv får mere at lave. Man kan komme frem til private løsninger, men man kan aldrig forebygge så længe, man ikke sætter det hele ind i et større mønster.

Stödgrupp-Centrum, som vi kalder os, arbejder hårdt med at påvirke forholdene, og jeg ved, at vores linie er rigtig. Vi tror mere på selvtilid, pædagogik, uddannelse og en fælles kamp end på den terapeutiske linie, hvor man opbygger et system af eksperter, som andre skal søge hjælp hos. Samtidig er vi helt klart ikke blinde for, at dette er nødvendigt i det nuværende samfund, men på *lige fod* med vores linie. Mindst halvdelen af vores arbejde går ud på at hjælpe hinanden, men lige

så vigtigt er det udadvendte arbejde, og det er det sværeste. Hvis man er blevet krænket selv, er det ofte sådan, at man kun magter at beskæftige sig med de problemer, det har medført, men man må også arbejde udadrettet. Vi holder kurser og foredrag forskellige steder, medvirker i diskussioner osv. Det sværeste er, når vi eksperter bliver inviterede til diskussioner sammen med de traditionelle »eksperter«, de støtter altid hinanden, uden at de egentlig har sat sig ind i sagerne på en ordentlig måde.

Vi har ikke fået støtte fra myndighederne. Tværtimod er vi blevet modarbejdede i allerhøjeste grad. Blandt myndighederne findes der, som jeg har sagt, eksperterne, og nu kommer vi altså og gramser på »deres« område, og »deres« område er børnemishandling, og så prøver de at få indpasset incest, så det bare bliver en type af børnemishandling. Det modsætter vi os stærkt. Vi ser ikke incest primært som børnemishandling, vi ser det som kvindemishandling/voldtægt. Det er vold mellem kønnene mere en vold mellem

forældre/børn. 95% af ofrene er piger, 97% af krænkerne er mænd. Det er nødvendigt, at vi stiller spørgsmålet, *hvorfor?* Vi ser ingen mulighed for at forebygge incest med deres analysemetoder, som er rettet mod børnemishandling, fordi de aldrig kommer frem til årsagerne. De pirker lidt til familien, fjerner et barn her eller der. Det er da udmærket, at forældre ikke kan behandle deres børn efter deres forgodtbefindende, og det er bestemt ikke *det* vi har noget imod.

Vi har forsøgt at få et samarbejde igang med myndighederne, og det er selvfølgelig noget, vi stræber efter. Vi har ikke resourcer til at kunne arbejde uden betaling døgnet rundt. Men det er svært, og jeg kan give et eksempel på holdningen. I anledning af udgivelsen af en anden bog om incest *Skændad*, var der en debat i radioen med forfatteren og en række eksperter – socialrådgiveren, børnemishandlingssek-

sperten, psykologen, og så altså forfatteren, som er journalist. Men der var intet offer eller nogen som turde sige, at de havde været udsat for incest. Det var fuldstændigt som som hvide sad og snakkede om farvede. Det var fornedrende. Os, f.eks. Britta og mig, turde de ikke invitere, vi er jo en trussel mod borgerskabet. Det, de så snakkede om, var, at man ikke skulle tage problemet op nu i de sociale myndigheder og andre steder, man skulle holde emnet borte fra massemedierne indtil videre, ellers ville det gå galt. Næh man skulle først have et *handlingsprogram* fra de sociale myndigheder. Jeg har selv arbejdet for de sociale myndigheder i tyve år, og jeg ved, de ikke får røven med sig, det tager evigheder. Og i mellemtiden skal vi så bare acceptere, at en masse stadig bliver udsat for incest? Man forebygger ikke et eneste tilfælde ved at sidde og sige, at man skal vente med at gøre noget, til man

får et eller andet handlingsprogram. Voldtægtsproblematikken sørgede vi selv for i kvindebevægelsen, at det ikke i særlig høj grad blev en »ekspertsag«, og det er gået udmærket med os selv som eksperter. Mange flere kan tale om og kæmpe mod voldtægt i dag uden at behøve at gå til en ekspert og bede om at få et handlingsprogram!

Det er heldigvis ikke kun negative reaktioner, vi får ved kontakten til myndighederne. En stor del af vores arbejde går netop ud på at finde fornuftige personer der og alle andre steder, som vi kan samarbejde med og henvise andre kvinder til. Så heldigvis har vi også mange gode erfaringer i den retning. Vi samler på navne, har lister over kontaktpersoner, der så igen kan finde de rigtige personer i det videre forløb. Ellers kunne vi aldrig klare arbejdet. Folk bliver så let mishandlede i systemet. Hvis de kommer til en forkert person, er det for umenneskeligt, det må vi ikke udsætte dem for.

Usynliggørelsens konspiration

En helt anden ting, jeg synes, det er vigtigt at tage op i denne her sammenhæng, er, at vi i vores undersøgelse med 30 kvinder, så var der ikke mindre end 13% af dem, der var blevet diagnosticeret i teen-age alderen, dvs. havde været indlagt på et hospital, på grund af spisevægring eller kopiøst spise – overdreven spising – de var altså blevet indlagt, der er stillet en diagnose, og de er blevet sendt hjem igen, men ingen i al den litteratur, jeg har læst om det her, har taget årsagerne op. Det er noget, jeg mener, man skal se nærmere på. Det kan ikke være en tilfældighed, at der er en så høj procent incestofre med denne diagnose ikke blot i vores undersøgelse, men i alle undersøgelser om incest, der reagerer på denne måde.

Derfor er det vigtigt, at når lærere, læger og andre kommer i kontakt med unge med disse problemer, så må man have incesten i baghovedet. Man må spørge dem: har nogen i din familie rørt dig på en måde, du ikke ville have – din far f.eks., eller har du været udsat for incest? Der er ingen, der tager skade af at blive spurgt. Har de ikke været det, nå, hvad så, så får de vel ingen mén af at blive spurgt, men *hvis* de har, så får de muligheden for at komme frem med det enten på dette tidspunkt eller senere. De forstår, at der er mennesker, der kan hjælpe dem, eller som de i hvert tilfælde kan tale med om det.

Det samme gælder sygehuspersonale. De skal f.eks. ikke bare stemple folk som skizofrene og konstatere et sygdomsmønster, men også gå i dyb-

den for at finde frem til årsagen til sygdommen. Det har man forsømt. Da vi lavede vores undersøgelse her i Sverige, begyndte vi at overveje disse ting. Vi skrev til andre kvindegupper, som arbejder med incest og spurgte dem om, hvordan de så på det, og det viste sig, at de ikke havde tænkt på det. Men jeg tror, det er vigtigt, at man fremhæver disse ting. Læger har åbenbart ikke turdet tage det op, og man kan så fundere over, hvor mange, der har en sindslidelse, der i virkeligheden er incestofre. Vi kender flere tilfælde nu, hvor vi ved, det er incest, der er årsagen.

Da vi begyndte at læse litteratur om incest, så vi, at i de etablerede eksperter undersøgelser sagde man, at næsten alle mødre vidste det, hvis der forekom incest, og de ville gerne gøre moren medansvarlig. I vores egen undersøgelse var der kun 13%, der sagde, at moderen vidste det. Her har vi igen det her med, at »eksperterne« tager patent på sandheden og er fulde med ubearbejdet moderhad. Da vi nærlæste disse undersøgelser, viste det sig, at ganske ofte underbyggede man ikke den påstand, der var ingen tal, ingen ting. Og de steder, hvor man underbyggede påstanden, der var det terapeuten, der havde sagt det. Ingen havde spurgt ofrene! Så da vi spurgte, blev resultatet altså helt anderledes. Igen et bevis på det patriarkalske samfunds måde at fungere på, og det har fordrejet debatten. »Det står i en bog, så det må jo være sandt.«

Nå, det her bliver måske lidt sort/

hvidt. Vi har også talt med mødre, der har sagt, at et eller andet sted i deres bevidsthed, så vidste de det måske nok. Samtidigt kan man sige, at hun har sikkert ikke set mere, end alle os andre. Der har rådet en usynliggørelsens konspiration omkring de seksuelle overgreb mod børn i familien. Men spørgsmålet om moderens skyld har fået umådelig stor opmærksomhed. Diskussionen er i og for sig uinteressant. Hvad moderen end gør, så er hun ikke ansvarlig for farens overgreb mod datteren. Her har vi herskertechnikken igen – manden er som sædvanlig ukompromitteret. Det er lettere at rette vreden mod den, som ikke har magten end mod den virkelige krænker!

At turde se i øjnene, at incest er en forbrydelse, og at også pigen har ret til beskyttelse i familien er vores budskab til hende, at vi bekymrer os om hende, at det ikke er hendes skyld. Det er samtidigt et budskab til krænkeren om at han må påtage sig ansvaret. Mænd er ikke børn – de er voksne med et ansvar. De må lære at se børn og kvinder som mennesker og ikke som objekter. De må lære at blive lydhøre, følsomme og milde. »Hvis mænd forventer af os, at de kan optræde som ansvarløse børn – da skal kvinder adoptere dem i stedet for at få børn med dem,« siger Louise Armstrong i en bog om incest *Kiss Daddy Goodnight*.

Endelig vil jeg tilføje, at når forbrydelsen opdages, er det krænkeren, der skal flytte fra hjemmet – ikke ofret. Ofret skal ikke straffes gennem at miste kammerater, moren, skolen osv.

Kontakt til forældrene

Vi har hele tiden ment, det var vigtigt at skabe eller genskabe en kontakt specielt til ens mor. Men det er hårdt arbejde. Et hårdt, hårdt arbejde. Man må arbejde på længere sigt.

Det er yderst få af os, trods det at vi har siddet og støttet hinanden så længe, som kan tage det her op med vores mor. Det får så enormt tragiske konsekvenser i mange tilfælde. Så hvis vi nu skal gå ud og være åbne og ærlige, så sætter vi lige så mange svære ting i gang. Og så bliver vi så skuffede, på moren, på faren, på os selv. Det er ikke mislykket for alle, og vi vil gerne kunne spørge: »Hvorfor gik det, som det gik, hvad skete der?«

Jeg føler det også som en slag genesitet, at vi kan spørge vore mødre, vore rødder hvordan *de* havde det i deres barndom, i *deres* liv. Vi har ofte en bedre uddannelse og mere selvfølelse end vore mødre havde. I stedet for at kaste sandheden i ansigtet på hende,

er det lettere at snakke om hvordan hun oplevede *sin* barndom og *sit* ægteskab. Ikke mindst jeg har det selv meget svært med min mor netop nu. Jeg venter næsten hver dag, at nu har hun taget livet af sig, og det er ikke noget, jeg går rundt og indbilder mig, men en ret realistisk bedømmelse. Men det er svært at publicere en sådan bog, det får konsekvenser, og samtidig kan jeg heller ikke gå ind og klare hendes tilværelse for hende.

Jeg er netop kommet hjem fra et besøg i Luleå, hvor tre døtre i en familie er blevet krænket af deres morfar. Hele familien er i opløsning nu. Mormoren synes ikke, hun kan leve med den mand længere. Hun skal nu pludselig til at bygge en helt ny tilværelse op. Nu har hun bygget sit liv op omkring morfaren, og når han nu viser sig at have gjort det her, ja, hvad gør hun?

Det, vi lærer nu, er at styrke os selv og leve vores eget liv, mange fra den

ældre generation har aldrig gjort det. Det her med incest sætter faktisk nogle kraftige spørgsmålstejn ved kernefamilien. Man spørger sig selv, om det kan være rigtigt, at nogen skal være så afhængig af et andet menneske, og at netop, når man er lille og mest afhængig, er der størst risiko for, at man bliver krænket. Vi må finde en anden måde at leve sammen på.

Den patriarkalske familie kan ikke fortsætte i samme spor, der skal ikke ligge så meget magt hos manden, som der hidtil har gjort.

Der fandtes ikke et menneske i hele verden, jeg kunne gå til, da jeg blev krænket. Familien var så isoleret, jeg var så utrolig ensom.

Mats Kempe & Kurt Overaa

Tiden er inde til at ophæve tabuet

Blodskamsforhold har formentlig eksisteret i alle lande til alle tider. Blodskam har sandsynligvis altid været udtryk for undertrykkelse af ofret og har været brugt til at udøve og bevare magt, både i familiens indre struktur og i forhold til det øvrige samfund. Dette gælder især far-datter blodskam, men også for andre relationer. Et kendt eksempel på magtfaktoren i forhold til det øvrige samfund er faranernes indgifte.

I de fleste kulturer, og ikke mindst i vor egen kultur er blodskam eller incest, som »fænomenet« også kaldes, tabu. Det ser dog ud til, at tabuet mod at tale om eller behandle blodskam har været større end selve handlingen. forhold i blodskamsfamilien betinger i sig selv, at de implicerede parter bevarer blodskamsforholdet som en hemmelighed. Dette fænomen er tilbøjelig til at forstærkes af samfundets reaktion.

Der er i psykiatrien i nogen grad tradition for at antage, at når kvinder beretter om seksuelle overgreb fra fædre, onkler eller ældre brødre i barndommen, så er der tale om seksuelle fantasier og ønskedrømme hos hysteriske og seksuelt dårligt fungerende kvinder. – Eller man har valgt at tro på beretningen om de seksuelle overgreb med den holdning, at barnet har været den

aktive part. Jævnfør professor Kai Tolstrups artikel i »Juristen« i 1969, hvor han introducerer udtrykket »voksenlokkere«.

Sådan var i nogen grad situationen, da jeg i 1980 tog initiativ til, og var arrangør af et kursus i identifikation og behandling af incestofre og incestfamilier for en gruppe danske sexologer på Rigshospitalet. Siden har der været skrevet og talt en del i dagspresse og radio om emnet, og i 1982 har der igen været afholdt kursus på Rigshospitalet om blodskam. Der var ca. 80 deltagere af mange forskellige professioner fra hele landet. De fleste af disse professionelle behandlere er i forvejen veludannede og der skulle nu i Danmark være en stab, som er klar til at gøre et stykke pionerarbejde for både voksne, som er tidligere incestofre og som har psykiske senfølger deraf, og for de børn og familier, hvor blodskammen er dagligdagen lige nu.

Derfor er tiden nu inde til at ophæve tabuet mod at tale om disse seksuelle overgreb. Er du incestoffer eller kender du nogen, der er det, så tal med nogen om det. Beslut dig til at du vil have hjælp. Du har ret til at blive hørt og troet på.

Birgit Johansen

Birgit Johansen er psykiater og sexolog. Er 1. reservelæge på Københavns amts sygehus Nordvang. Har bl.a. behandlet seksuelle problemer, hustruvold og blodskam i kvindegrupper. I foråret åbner Birgit Johansen en sexologisk rådgivningsklinik på Frederiksberg.

Birgit Johansen uddyber sine synspunkter i en artikel i næste nummer.

RÅDGIVNING

Joan-søstrene er en funktionsgruppe under Rødstrømpebevægelsen, og rådgivningen har eksisteret siden efteråret 1976. Navnet har vi fra den amerikanske kvinde Joan Little, der i nødværge under et voldtægtsforsøg i et fængsel dræbte gerningsmanden, hvorpå hun blev anklaget for drab. Bl.a. på grund af kvindegrupperes protester fra hele verden blev Joan Little frikendt.

Vores formål er at bekæmpe kvindeundertrykkelsen dér, hvor den konkret kommer til udtryk: vold mod kvinder. Vi anser vold mod kvinder og vold mod andre undertrykte grupper i samfundet som en konsekvens af det patriarkalske klassesamfund, og denne forståelse af volden er grundlaget for vores arbejde.

Vi arbejder kollektivt og anonymt med følgende aktiviteter:

1. Støtte til kvinder udsat for vold, voldtægt og incest gennem psykologisk, social og juridisk rådgivning, gennem basisgruppe-arbejde og gennem nødboliger efter princippet: hjælp til selvhjælp.
2. Bevidstgørelse og oplysning om vold, voldtægt og incest, om disse fænomeners baggrund, omfang og konsekvenser og om deres ideologiske afspejlinger i for eksempel pornografien.
3. Arbejde for en forbedret politisk og retspraksis omkring vold, voldtægt og incest samt arbejde for relevante lovændringer.
4. Indsamling og analyse af litteratur og andet materiale, der kan forøge vores viden om vold, voldtægt og incest for herigennem at styrke vores politiske arbejde.

Seksuelle overgreb både i barndomsårene og hos voksne kvinder opleves af den krænkede som vold, og således er incest-problematikken blevet et aspekt af kvindeundertrykkelsen, som vi nødvendigvis må beskæftige os med.

Voldtægt og incest har til fælles, at på det konkrete plan ligner handlingerne rene seksuelle overgreb, men på det psykologiske plan og på det politiske plan er der tale om nogle magtmanifestationer, der er svære at opløse.

I incest-familier opleves en magtkoncentration omkring faderen, der direkte og indirekte (non-verbal adfærd) styrer familien, og moderen og den krænkede datter opleves som magtsvage. Centralt er, at seksualiteten i incest-familierne udspilles udelukkende på mandens præmisser, og ofrene oplever en solidaritetskonflikt mellem forældrene, der påfører hende skyldfølelse.

Vores allerførste erfaringer med in-

cest er kommet spredt i vores åbne rådgivning, hvor kvinderne, ofte under dække af at have et socialt problem, har henvendt sig for at få råd og vejledning med hensyn til incest-oplevelser, som de ikke har kunnet finde forståelse for eller hjælp til at bearbejde i det etablerede behandlingssystem.

Vi tilbyder incest-ofrene at indgå i en basisgruppe, hvor de i samarbejde med andre kvinder med incestoplevelser kan få bearbejdet deres tidligere og nuværende følelser og problemer med hensyn til incest.

Fra vores arbejde med vold og voldtægt har vi gode erfaringer med at lade kvinderne gennemarbejde deres oplevelser i basisgrupper, og nu viser det sig også at være meget givende for incestofre at arbejde i basisgrupper.

Et af de centrale problemer for den voksne kvinde er skyldfølelsen over for det skete, og der oplever vi i vores basisgrupper, at kvinderne i første omgang har svært ved at se deres egen undertrykkelse og opleve deres egen vrede.

Derimod kan de blive fantastisk vrede på andre kvinders vegne, og vi erfarer, at i anden omgang efter at have hørt andre kvinders beretninger kan kvinderne se deres egen undertrykkelse og blive fantastisk vrede på krænkeren.

Målet er, at kvinden skal vende skammen og skylden til vrede og slippe af med de lammende kvindelige egenskaber og nå frem til en forståelse af, at hun ikke er ansvarlig for det skete, og at hændelserne er en konsekvens af et mandsdomineret samfund, hvor hun ikke står alene med sine oplevelser.

Vores rådgivning er åben ma. ons. to. kl. 19-21³⁰ og fre. 15-17. Vores adresse er: Nansensgade 1, 1366 K. Tlf. (01) 14 74 84.

*Joan-søstrene.
Januar, 1983.*

Brug – åben for

Center for tværfaglig information om kvindeforskning, KVINFO, har til huse i Læderstræde 15^{II} i København og kan tilbyde et omfattende kartotek til kvindespecifikke og kønspolitiske emner. KVINFO har en forsøgsperiode på 3 år med støtte fra tipsmidler. Efter den treårige periode skal det afgøres – afhængigt af hvor meget centret benyttes – om det kan få forlænget sin støtte.

Igangsætterne er Nynne Kock, Jette Drastrup og Merete Gerlach-Nielsen, som startede med at udarbejde et katalog over kvinderelevante litteratur. Deres udgangspunkt er, at feminologien ikke lader sig placere indenfor de gængse rammer i forskningen. Da de i sin tid gik i gang med at få inddraget kvindeerfaringer indenfor de forskellige mandsdominerede områder, viste det sig, at det var umuligt. De nye, indhentede erfaringer var en syntese af forskellige fag; de kunne ikke placeres i de gamle fagopdelte områder. Der var derimod opstået en selvstændig disciplin: feminologi. Det har bl.a. ført til et linieuniversitet under Folkeuniversitetet i feminologi/kvindeforskning, som afholdes i centret.

Det er særlig studerende, som gør brug af centret til at finde titler på bøger og artikler til emner. Men også journalister og forskere har en oplagt mulighed for at indhente informationer. Ofte henvender organisationer rundt om i landet sig for at få oplysninger til artikler, foredrag o.lign. En af kartotekskasserne har en fortegnelse over kontaktpersoner, som man kan henvende sig til. I tilknytning til centret udgives tidsskriftet »Forum for kvindeforskning«, som i høj grad gør brug af de tilknyttede kontaktpersoner.

Da vi henvendte os til KVINFO for at få en litteraturliste over incest – spec. det som foreligger på dansk – var Jette Drastrup netop i gang med at udarbejde kartoteket til dette emne som en underrubrik til emnet *vold og voldtægt*. Som det fremgår af nedenstående liste, findes der utrolig lidt om emnet incest trods dets udbredte omfang.

Anne-Birthe og Dorte

KVINFO alle

Litteratur:

Lone Backe: Liderlige Lolita; børnepornografi og prostitution. Borgen.

Katherine Brady: Fars pige – en beretning om incest. Medea. (Omtalt i Seksualpolitik 9. årg. nr. 1, 1981).

Vagn Greve: Sædelighedsforbrydelser, i Sexologi, red. Agnete Diderichsen og Joakim Israel. s. 339-364. Reitzel 1973.

Svend Heinild, Seksuelt misbrug af børn. Børn og Unge årg. 9. nr. 36 s. 8-9, 1978.

Ruth Ryborg: Incest – oplevelser i kvinders udvikling. Afløsningsopgave. Kbh.'s Universitet, Klinisk psykologi. 1982. 32s.

Emma Vertergaasdr: Fader-datter incest. Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab hefte 2/3 1960.

Charlotte Vale Allen: *Daddy's girl*, A Memoir, Simon and Schuster, NY 1980.

Carl-Henry Alström: *Incest från biologisk-genetisk och socialpsykologisk synpunkt*, KVA-information 1973

Bosse Andersson, Renée Bönström, Öyvind Ström: *Incest – hur vanligt förekommande . . . ?* Höskolan i Örebro, inst f socialt arb, CII-kurs, 1982

Louise Armstron: *Kiss Daddy goodnight*, A Speak-out on Incest, Pocket Books, NY 1979

Katherine Brady: *Father's Days*, A True Story of Incest, Seaview Books, NY 1979. På dansk: *Fars Pige*

Åsa Britasdotter: *Kvinnor talar om fadersvåldtäkt . . .*, Pandora – eget förlag, 1982, samt *incest – Sexuellt övervåld*, 1982. Tel 0756/331 02

Sandra Butler: *Conspiracy of Silence*, The Trauma of Incest, New Glide, SF 1978

Sandra Butler: Incest: Whose Reality Whose theory, *AEGIS*, The Magazine on Ending Violence Against Women, publ by the Feminist Alliance Against Rape, Washinton 1980

Catharina Calleman & Vivianne Nisell: *Sexuella övergrepp mot barn inom familjen*, Uppsats i Kvinnorätt, socialhögskolan i Sth, 1982

Solveig Emtö: *Det gula slottet*, R & S 1979

David Finkelhor: *Sexually Victimized Children*, Macmillan, NY 1981

Susan Forward & Craig Buck: *Betrayal of Innocence*, Incest and its Devastation, Pelican, Harmondsworth, Engl 1981

Robin Fox: *The Red Lamp of Incest*, Hutchinson, Ldn 1980

Deb Friedman & Arleen Rogan: *Incest Victim/Incest Survivor*, *AEGIS*, The Magazine on Ending Violence Against Women, publ by The Feminist Alliance Against Rape, Washington 1980

Monica Gustafsson & Birgitta Jansson: *Incest, en studie av barnets rättsliga skydd mot att utsättas för incest*, Uppsats i socialrätt, Högskolan i Örebro, inst f juridik, 1982

Judith Lewis Herman, with Lisa Hirschman: *Father-Daughter Incest*, Harvard Univ Press, Cambridge, Mass, 1981

Alexander Lowen, *Fornægtelsen af Kroppen*, overs. Carsten Wotmann Christiansen, Gyldendahl

Blair & Rita Justice: *Incest – det okända brottet*, övers Mia Berner, AWE/G 1982

Olof Kinberg, Gunnar Inghe, Svend Riemer: *Incestproblemet i Sverige*, NoK 1943

Herbert Maisch: *Incest*, André Deutsch, Ldn 1973 (1968)

Barbara Myers: *Incest*, Christopher Street Inc, Minneapolis, Min 1979

Gunnel Mårtensson: *Incest*, CD1-uppsats i beteendevetenskap, Göteborgs Universitet, HT 1981

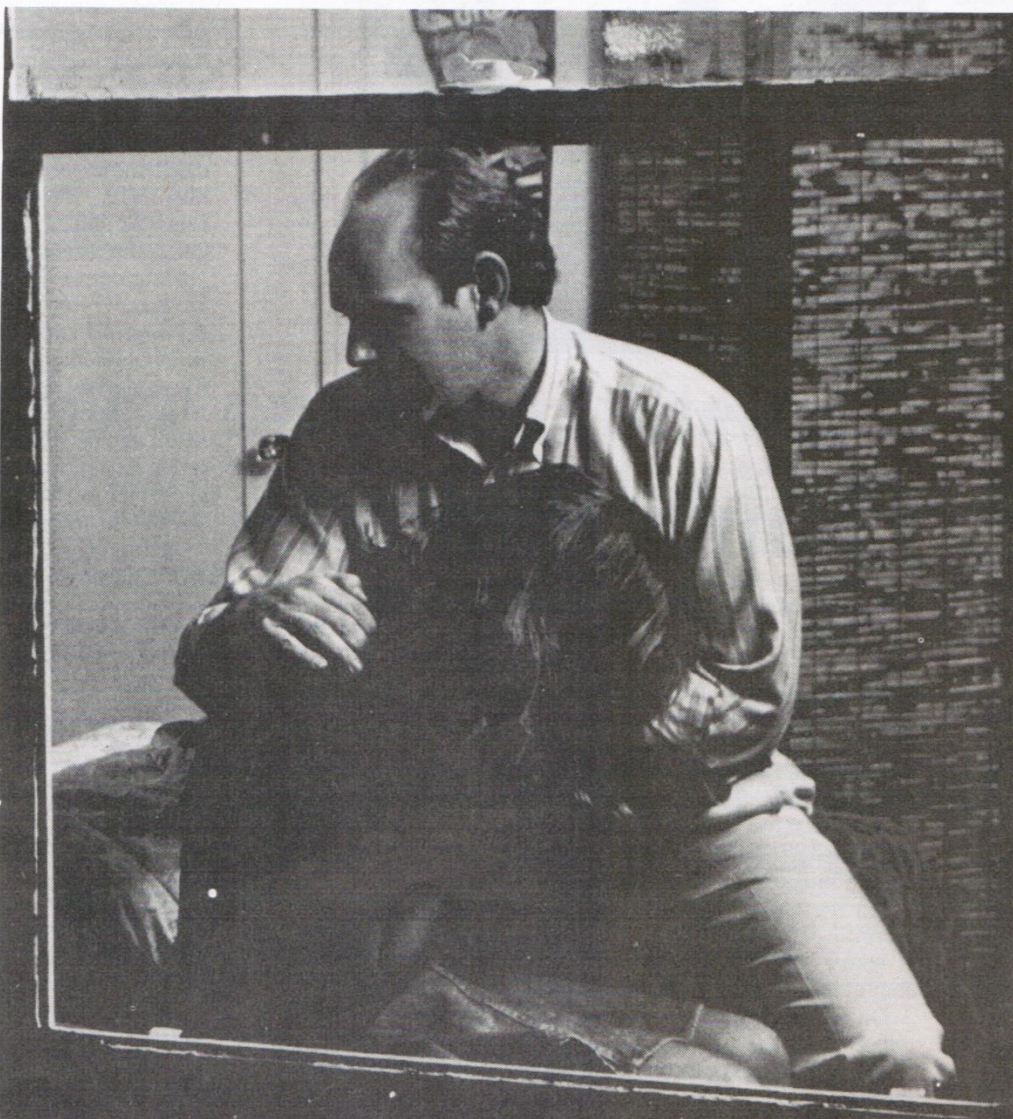
P O Peretti & D Banks: *Negative Psychological Effects on the Incestuous Daughter of Sexual Relations with Her Father*, Panminerva Medica, 1980

Jean Renvoize: *Incest, A Family Pattern*, Routledge & Kegan Paul, Ldn 1982

Florence Rush: *The Best Kept Secret*, Sexual Abuse of Children, Prentice-Hall, New Jersey 1980

Chr Braad Thomsen, *Lysten og Loven*, Tiderne Skifter!, 1983

Herbjørg Wassmo: *Huset med den blinde glassveranda*, Gyldendal, Oslo 1981

I familiens skød

Min fødselsdag var snart forbi. Jeg blev tolv. Mine gæster var kommet med lige fra skolen og var først gået lige før middag. Vi andre havde fået engelsk bøf.

Jeg skulle i bad og var på vej igennem den fløj, som ikke var opvarmet. Vi boede i en gård midt i byen. Der var mange af værelserne, vi ikke brugte til noget, foruden alle lofterne og udsigtstårnet, hvor mine kammerater og jeg havde leget det meste af eftermiddagen.

»Er du derinde?« Råbte jeg for at overdøve gasvandvarmeren.

»Bare kom ind. Døren er åben,« lød min mors stemme som et ekko inde fra badeværelset.

Da jeg åbnede døren, forsvandt skyer af damp ud i kulden.

»Skynd dig at komme ind, du lukker jo al den dejlige varme ud.«

Selv om jeg stod lige ved siden af badekarret, kunne jeg ikke se min mor; men det var hendes stemme, så hun måtte

jo være dernede. Jeg smed hurtigt tøjet og satte mine fire skibe, som lå i håndvasken, ud i vandet. Igennem dampene tonede min mors ansigt frem. Sveden perlede på hendes pande og kinder. Håret havde hun bundet op med et tørklæde. Munden var afslappet og nydende, og øjnene udtrykte en blid forsikring om, at jeg ikke ville brænde mig.

Jeg prøvede. Først den ene fod, så forsigtigt den anden. Det var skoldhedt, så jeg måtte op igen og løb trippende rundt på det kolde terrazzogulv. Hvordan kunne min mor holde ud at ligge i det? Endelig kom jeg i. Centimeter for centimeter steg vandet til mine lægge, så til mine knæ og til sidst manglede jeg kun det sværeste, at få sat mig ned. Jeg lod mig falde og ventede på choket. Snart brændte vandet ikke længere, og jeg lagde mig tilbage i karret.

Min mor lå i den anden ende og var ved at smøre flydende æg i ansigtet. Hun havde rørt et par friske æg op i en kop. Efterhånden var hun helt gul. Æggemaske hed det og var et skønhedsmiddel imod rynker. Når blommen tørrede, lagde den sig som en stiv hinde om ansigtet. Så måtte jeg ikke tale til hende, for hun skulle ligge bomstille og kunne ikke engang svare. Kun øjnene viste, at der var liv i hende. Jeg kunne ikke forstå, hvordan det fjernede rynker. Og det mest mærkelige var, at min mors ansigt ikke havde en eneste.

Min mors bryster med de lyserøde brystvorter lå og vuggede i vandoverfladen. Et par gange vovede mine skibe sig over i nærheden af dem. Hver gang løb de på grund mellem de bløde øer, og der skulle et puf fra min mor til at bringe skibet flot og styre det tilbage til mig. Dybt nede under vandet anede jeg hendes skød som et krater dækket af undersøiske skove. Sådan lå vi længe sammen i det varme vand. Mine skibe var på bestandige togter og ekspeditioner. Mange farer lurede og kostede forlis og omkomne besætningsmedlemmer. Havbunden hævede sig pludselig, når et ben blev bøjet. Malstrømme fra bruseren og stormfloden, der rejste sig, når vi bevægede os i karret. Det var kun få af skibene, der nåede velbeholdne tilbage.

Hele denne eventyrlige kaperverden, hvor jeg var Percival Keen, blev opløst, når jeg skulle vaskes. Min mor sæbede mig ind over hele kroppen. Hun gnubbede hårdt, og snart blussede min hud. Da hun begyndte at vaske mit hår, fik jeg sæbe i øjnene og jeg var helt i hendes magt. Da jeg kunne åbne øjnene igen, satte hun lette klumper af sæbeskum ned på vandet, hvor de svømmede rundt som isbjerger, indtil de langsomt smeltede. Så tændte hun for bruseren og skummet løb ud af mit hår samtidig med kroppen mistede sin glatte fornemmelse.

»Hold nu op, jeg kan ikke få vejret!«

De hårde stråler, som ubønhørligt strømmede ned over mit ansigt, var som en mur, der spærrede mig inde.

»Bare to sekunder mere. Jeg skal jo have al sæben ud,« drillede min mor, »så lover jeg til gengæld, at jeg ikke tæn-der for det kolde.«

I det samme gjorde hun det, indtil jeg hylende hev bruseren ud af hendes hænder.

Nu kunne jeg lege med mine skibe alene. Min mor var stået op, og det gav mere plads til at sejle på. men det spændende var væk. Egentlig var jeg også for stor til at lege med skibe i et badekar.

»Kom nu op, så skal jeg tørre dig!«

Jeg hoppede op i håndklædet, som min mor holdt udstrakt. Hun pakkede det omkring mig og begyndte at frottere mig. Hendes våde hår faldt ned og skjulte hendes ansigt som lianer. Under badekåben bevægede brysterne sig skæl-vende varme.

»Nu skal vi op og have æggesnaps,« hviskede hun, »og så lægger jeg vores dyner op på kaminen så længe.«

Vi lod vandet blive i karret. Min far plejede at gå i bageferter, hvis det ikke var den uge han gik på badeanstalt.

Da jeg åbnede døren, slog kulden imod mig. Min mor råbte, at jeg skulle beholde håndklædet om mig. Før jeg nåede at blive kold, var jeg tilbage i dagligstuen. Døren ind til konsultationsværelset stod åben. Min far sad med ryggen til og ordnede kartotekskort ved sit skrivebord. Jeg gik derind og hen til vægten for at se om jeg havde taget på; men jeg var stadig fire kilo undervægtig. Jeg trøstede mig med, at Astrid sagde, at hvis man vejede normalvægten på min fars skemaer, var man laskefed. Bagefter målte jeg mig. Nu kunne jeg nå op over der, hvor tallene på målestokken begyndte.

Min far sad stadig og skrev. Inde i stuen lå Trolde og pyntede. Han fulgte mig med øjnene og sprang op, da jeg hoppede over ham på vej ud i køkkenet, og løb muntert gående efter. Min mor var begyndt at piske æg og sagde, at jeg skulle gå ind og tage pyjamas på så længe.

Da jeg kom ind i stuen i mit nattøj, sad min mor i sofaen. På bordet foran hende, stod to glas fyldt til randen med æggesnaps. Oppe på kaminen lå dynerne og ventede. Da jeg kom til at kigge ned ad mig, opdagede jeg, at min tissemand stak ud af natbukserne. Den var blevet stor og stiv. Hvad var der sket med den? Da jeg trak ned i den, svirpede den op igen og bevægede sig som en fjer. Jeg prøvede igen. Det var sjovt, hvad den kunne og det føltes dejligt.

»Se hvad jeg kan!« sagde jeg til min mor. »Hvordan kan det være, min tissemand er blevet stiv.«

Trolde var interesseret henne og snuse.

»Trolde har heller ikke set den sådan før!«

Hun svarede ikke, men lavede en grimasse, som ikke passede til hende. Hun måtte da vide det.

»Det må du hellere spørge din far om,« fik hun omsider sagt og tog den ene hånd for munden.

Jeg løb ind til min far og gentog spørgsmålet og demonstrationen. Han drejede rundt på skrivebordsstolen og kiggede forbavset på mig. »Det kan din mor meget bedre forklare dig. Hun ved alt om, hvad det betyder.« Han grinede uartigt, mens han blev rød i hovedet. Så prøvede han at fan-

ge min mors blik inde i stuen og drejede om på stolen igen.

Jeg skulle aldrig have spurgt min far. Det, der var sket med min tissemand, var noget som min mor ikke ville tale om, hvordan kunne jeg så vente, at min far ville? En bølge af skam løb igennem mig. De havde sluttet sig sammen om en hemmelighed, som de ikke ville røbe. Det her var noget, jeg selv måtte finde ud af. Jeg ville aldrig spørge mere.

Min mor lagde dynen over mig. Straks brændte den, men snart efter lå den lun og beskyttende over mig. Jeg lå i hjørnet af sofaen med en pude i ryggen. min tissemand var atter blevet lille, og jeg prøvede at glemme, hvad der var sket med den. Jeg tog den første skefuld af min æggesnaps. Der dannedes et hulrum i den lette tykflydende masse. Hullet blev langsomt fyldt ud, og den gulhvide overflade i glasset var atter jævn, som om intet var sket. min mor spurgte, om jeg ikke havde haft en dejlig fødselsdag. Alt var igen som det skulle være. Jeg tog endnu en skefuld. Det smagte godt.

Men der var sket noget! Fra den dag gik jeg ikke længere i bad med min mor. Hun dækkede sig til, hvis jeg kom bransede ind på badeværelset. Vores uskyld var forbi. Kønnen var kommet imellem os. Jeg begyndte forsigtigt fra mine kammerater at få svar på mine spørgsmål. Selv fortalte mine forældre mig aldrig noget.

Mange år senere da jeg var kommet i gymnasiet, gav min far mig en dag højtideligt en oplysende bog samt en æske kondomer. Det var komisk og lidt sent, fordi jeg allerede i lang tid flittigt havde benyttet mig af »Sangen om den røde Rubin«, »Den duftende Have« og »Kvindens rolle i Kærlighedslivet«, som far havde skjult i sit natbord. Kondomernerne gemte jeg bagest i min skrivebordskuffe.

af: Jens Michael Schau: *I familiens skød*. Gyldendal, 1982. 141 sider.

Lav en radioudsendelse om seksualitet!

Peter Schmidt og jeg lavede sidste år en radioudsendelse på båndværkstedet om børns seksualitet og om seksualitet mellem børn og voksne. Udsendelsen blev sendt d. 17.8 under titlen: »Far, må jeg lege med din tissemand?«. Det var meningen, at udsendelsen skulle have været genudsendt med efterfølgende spørgeprogram, men det blev ikke til noget, da Kristeligt Folkepartis formand greb ind og henvendte sig til Radorådets formand, Birthe Weis, som bragte spørgsmålet om genudsendelse af vores udsendelse videre til Danmarks Radios ledelse.

Svend Fugl fra DR's ledelse standsede udsendelsen med den begrundelse, at udsendelsen hverken i form eller indhold svarede til et niveau, der var Danmarks Radio værdigt.

Nogen nærmere argumentation blev ikke forelagt.

Radorådsdebatten om vores udsendelse bragte heller ikke mange reelle argumenter til torvs. Debatten var yderst formel og meget lidt indhold-

smæssig. De fleste i radorådet (bortset fra VS og SF) hævdede, at udsendelsen var for ensidig (endskønt alsidighedskriteriet normalt ikke gælder den enkelte udsendelse), og at et emne som seksualitet er for følsomt til at blive behandlet af os. Og seksualitet må unægteligt være et følsomt emne, for Birthe Weis turde ikke engang i sin egenskab af at være ordstyrer oplæse titlen på vores udsendelse. Kristeligt Folkeparti kørte selvfølgelig frem med det tunge demagogiske skyts: børneporno, kriminelle handlinger og »nøgneri«, som de nedsættende kalder dette at nedbryde tabu'et omkring nøgenhed.

Jeg synes, at højrefløjens har fået for nemt spil i vores sag. Jeg tror ikke, at vores udsendelse bliver genudsendt. Men jeg synes, at det er vigtigt, at der i radioen bliver udsendt udsendelser om børns og voksnes seksualitet, homoseksualitet, om vores fremmedgørelse over for kroppen m.v.

Hvis du derfor synes, at du har noget på hjerte m.h.t. din og andres seksuali-

tet, vil jeg kraftigt opfordre dig til at lave en udsendelse om det på båndværkstedet.

Du ansøger skriftligt ved at sende et brev til båndværkstedet. Derefter vil du blive indkaldt til et møde med arbejdsudvalget for båndværkstedet, som tager stilling til, om du kan få lov til at lave en udsendelse. Det er ikke så svært at lave en udsendelse, som du måske tror. Iøvrigt får man mange gode råd fra en konsulent, som man får tildelt, hvis man får tilladelse til at lave en udsendelse.

Så snak med vennerne og fat pennen og skriv en ansøgning til båndværkstedet!

Hvis du vil vide mere om, hvordan man laver en udsendelse, så ring til båndværkstedet på tlf.nr.: (01) 35 20 07.

Karsten Mose Hansen

SKÄNDAD

Dette er den første bog om incest, som jeg er faldet over. Jeg vil håbe, at der kommer en lang række bagefter. Kun ved at have stor åbenhed omkring emnet, kan vi lette tilværelsen for de allerede ramte, og lære samspilmønstrene i incestfamilierne så godt at kende, at vi som medmenneske evt. kan forhindre overgreb.

Den svenske »Skändad« er en tynd bog om så stort et emne. Tynd i mere end en forstand. Bogen er på 135 sider, deraf er kun 52 sider direkte beretninger fra 7 incestofre. Resten af bogen er fyldt op med gennemgang af undersøgelsesmaterialer fra USA og Sverige, uddrag af den svenske lovgivning omkring emnet, interviews med kvinder, der via forskellige jobs er i forbindelse med ofrene og deres familier, samt to breve fra forsvarende fædre.

Efter gennemlæsningen af bogen står spørgsmålet tilbage: hvad vil Renée Höglin egentlig med dette skrift. Gennemgå diverse undersøgelsesmaterialer og stille fine talrækker op, lave en interviewbog med incestofre eller med behandlingspersoner. En skam, for alle tre emner kunne være en bog værdig. Nu er der hentet lidt hist og pist og samlet i en tilfældig rækkefølge. Hvis så bogen endda havde været emneopdelt, men nej.

Alligevel er bogen læseværdig. Afnittene med incestofrenes egne beretninger efterlader stærke, men meget forskellige indtryk. Kristins fortælling i starten af bogen er ond og hård læsning. Til gengæld får vi via Anna-Lisa et indblik i, at et sexuel samvær mellem et barn og en voksen ikke altid er en negativ oplevelse, men kan være både smuk og varm, som i dette tilfælde.

Bogen er tynd. Jeg ville ønske, at Renée Höglin havde fundet frem til

endnu 10-15 incestofre. Så havde balancen mellem interviews og den videnskabelige afdeling også været bedre. De her bragte beretninger står ret spredte. Hvorfor hører vi intet om homoseksuelle forhold, eller om de familier, hvor »incestretten« går i arv? Familier, hvor faren eller moren selv har været incestofre som barn og dermed lettere accepterer, at dette fortsætter i næste generation. Familier, hvor overgrebene fortsætter ned gennem søskenderækken, efterhånden som de ældste flytter hjemmefra. Hvorfor hører vi ikke, at prostituerede meget ofte er incestofre?

Det er et stort emne. Samtalerne med de behandlende kvinder viser tal for incestofre, der ligger tæt på de tal, vi kender fra kvinde voldssager. Det giver stof til eftertanke, og for at sætte sagens alvor og grusomhed helt på spidsen vil jeg til slut hente et citat fra bogen:

Den mest risikofyldte kontakt for barnet, når det gælder seksuelle overgreb, er ikke fra »fæle gubber«, ikke fremmede med ukontrollerbare sexdrifter, men derimod fra hjemmet, familien, især faderen, stedfaderen, storebroderen eller anden (oftest) mandlig slægtning eller bekendt.

Undersøgelser fra USA viser, at 1 ud af 4 piger og 1 ud af 10 drenge udsættes for sexovergreb i opvæksten. Tænk på dette i din hverdag. Kan du hjælpe bare ét barn, så . . .

Eina Erstad

Renée Höglin

Renée Höglin: Skändad
Rabén & Sjögren, Stockholm 1982

I familiens skød

Jens Michael Schau har skrevet en bog om sin familie og opvæksten på Bornholm.

Bogen er en varm og sanselig beskrivelse af familieforholdene.

Kapitlerne i bogen veksler mellem nutid og erindringsglimt af barndomsoplevelser.

I starten fortæller han om familisammenkomster i deres sommerhus og hvordan kan prøver at introducere en ny pige, som han har lært at kende i København. Denne pige Ursula bliver ikke modtaget lige godt fra alle i famili-

en. Søsteren kommer med stikkende bemærkninger om Ursulas hvide lår. Faderen og svogeren opfører sig småsjofelt og meget drillende over for den stakkels Ursula.

Men Jens M. Schau bruger denne episode i sommerhuset til at beskrive sit eget forhold til hvert af de andre. Sin varme sanselige mor, sin grove provokerende far, som dog ikke er uden lune. Sine søstres indbyrdes konkurrence og sin bror der er udenfor familiesammenholdet, bl.a. p.gr.a. sine meget markante politiske holdninger

som DKP'er.

I sine barndomserindringer fortæller han om nogen af barndommens skuffelser, oplevelser der gjorde ondt og sårede ham. Og i den tidlige barndom er der en klar sammenhæng mellem hans skuffelser blandt kammerater – følen sig udenfor deres sammenhold. Og så hans meget stærke følelsesmæssige binding til sin mor. Hun er hans beskytter, overfor faren – overfor omverdenen. Hun er den gode fe, der skaffer biografbilletter. Hun er kort sagt alt hvad han elsker. Men hans for-

elskelse i moren bliver en dag til en smertelig erkendelse af sin egen begyndende pubertet, og dermed seksualitet. Hvor forholdet til moren efter den oplevelse nødvendigvis må ændres.

Det er hans 12-års fødselsdag og han har været i bad med sin mor. Efter badet går han rundt i stuen i nattøj og opdager, at hans tissemand er blevet stiv. Han synes, det er dejligt at røre ved den og viser sin mor, hvad han kan. Her oplever han, at moren nægter at svare på hans spørgsmål, hun afviser ham ved at sige »det må du spørge din far om«. Da han spørger faren, (som er praktiserende læge) får han samme afvisende svar omend i en anden udgave, for faderen blev samtidig rød i hovedet da han svarede »Det må du hellere spørge din mor om, hun ved alt om, hvad det betyder«. Så er han færdig, nu ved han, at forældrene skjuler noget for ham. han er udenfor og moren har svigtet ham ved hendes reaktion.

Senere beskriver han sin pubertet, sin vanskelighed med at skulle tilpasse sig manderollen, som han ikke føler meget til overs for. Han ender dog med at få bevist sin mandighed, uden synderlig begejstring ved at gå i seng med Eva. Eva den afslappede, Eva der røg flest cigaretter, Eva den voksne.

Jens Michael Schau tar til København, studerer psykologi og ender i en seng med en fyr. Noget som i tankerne har strejft ham men først blir virkeliggjort sammen med Niels. Det er en sanselig beskrivelse af ham og Niels. Men desværre reagerer Niels som så mange andre skabsbøsser har gjort før ham – ved at forsikre Jens Michael, at vi er da ikke bøsser vel! Det må du endelig ikke tro bare fordi vi går i seng med hinanden og kan li det. Ja som Niels selv siger, citat: »Du og jeg er ikke sådan. Vi kommer jo sammen med en pige ikke«. Heldigvis lader Jens Michael sig ikke stoppe bare p.g.a. Niels og hans angst for bøsser

men flytter senere sammen med en fyr og en pige. Uden vi dog får at vide, hvor meget de er sammen eller ej.

Bogens slutning er hans gensyn med faderen og samtidig hans opgør med farens autoritet. De diskuterer, og Jens Michael oplever pludselig faren, der er ynkelig, faren der blev undertrykt/underlagt sin far.

Og det hele ender i en lidt komisk scene hvor Jens Michael slår sin far ned uden for Tivoli og hvor et par rockere lægger sig imellem, forsvarer den stakels gamle mand, der bare har lagt op til en ung fyr. Herregud vi skal jo alle være her, som de siger.

Bogen slutter brat, som om der måtte komme en fortsættelse, så vi venter.

Klaus Hansen

Jens Michael Schou
141 sider, Gyldendal

ALENELIVETS ABC **– men så heller ikke længere**

Skal det nu til at være en kunst at leve alene? Ja måske! – Især siden trediverne er der udkommet dusinvis af bøger, der i pænt og sobert sprog belærer om, hvordan man bør omgås hinanden i ægteskabet for at få det til at glide ned, lindt og måske blindt. I kølvandet på den ny kvindebevægelse er der så modsat fremkommet fundamental kritik af det traditionelle parforhold, men ofte ud fra et standpunkt, der »blot« vil rydde op i dette specielle skab, men ikke ønsker det smidt i containeren. Det kræver altså arbejde, omtanke – og måske kunst? – at leve i tosomhed. Så det kan godt synes påfaldende, at »kunsten at leve alene« hidtil ikke har været mere til diskussion.

Om emnets berettigelse skal der derfor ikke være tvivl. For som forfatterne indledende skriver, lever flere og flere alene, nogle overvejende frivilligt og med glæde, andre måske mere påtvungent ufrivilligt og med lidt for store omkostninger. Formålet med bogen er nok især at skære ned på omkostningerne, og få en-somheden vendt til et (mindst?) lige så godt liv som tosomhedens. Dette gøres så dels ved at tage de gængse normer for hvad man kan tillade sig og ikke som enlig ved vingebeinet, dels ved udspecificerede anvisninger på, hvordan man gebærder sig hjemme hos sig selv og ude i menneskemarkedets tilsyneladende kaos.

Men lad det være sagt med det samme: bogen har irriteret undertegnede ikke så helt lidt. Først og fremmest har den ikke det brede alternative sigte

som titel og undertitel synes at love. *Uden* det fremgår udtrykkeligt noget sted, handler den *kun* om de problemer, der opstår for dem, der netop er gået ud af tosomheden (nok ca. som 30-40 årige), og skal til at begynde med Adam og Eva, uden den ene af disse parter. Der er intet om egentlige alternative livs- eller boformer, og miljøet der tages udgangspunkt i er (igen uden det gøres klart) over gennemsnitligt småtsnittet dansk.

Dertil kommer, at man nok på sin vis kan være Åh! så enig med de velmenende forfattere, men alligevel må krumme tæer under deres amerikanske naive form for håndfast rådgivning. Det er svært at sige helt præcist hvor skoen trykker, men det må være noget med, at der næsten moraliserende opstilles så ganske indiskutable normer for, hvordan den ny-alene skal tænke, føle og leve. Bogen synes nogen steder at lukke, hvor den burde åbne: til fantasiens brug i den nye og åbne livssituation overlades der såre lidt! Og skønt formålet synes at være en opfordring til at udnytte alene-livets specielle kvaliteter og fortrin, efterlades læseren med et utilsigtet klamt indtryk af, at der mere er tale om overlevelses- end livsstrategier.

Når disse forbehold er taget, kan de to psykologers bog dog nok indrømmes kvaliteter og positive handlingsanvisninger – fordi den er så åbenhjertig konkret. Den enliges deltagelse i en parforholds-fest udstilles med pinlig skarpsindighed, pinlig ikke mindst for

(nogle) par-levende. Og de gode råd til den enlige værtshusgænger (det være sig kvinde eller mand) kan nok give den mindre fuldbefarne afklaring til at tage en given situation i egen hånd. Vigtigst er netop den stadige, mest indirekte påvisning af nødvendigheden af selvrefleksion, bevidsthed om egne behov og bevidst strukturering af dagligdagen, som parforholdet så let kan kompensere og dække for, men som er en afgørende – og positiv! – forudsætning for alene-livet. Parfolk med mandshjerte eller kvindemod kan derfor også lære noget.

Bogen er altså trods alt læseværdig, dog mest fordi der er skrevet så lidt om emnet. Læserne havde været bedre tjent med, at forfatterne havde klargjort for sig selv, hvordan de egentlig og dybest set opfatter alene-livet, bedre tjent med en klarere målgruppeopfattelse, og endelig med en varedeklARATION på begge sider af omslaget, der mere svarer til indholdet. I alle tilfælde: »Mod en ny leve- og sexualmoral« er mindst af alt skrevet for Seksualpolitikens læsere. Men dele af den *kan* læses med udbytte af også vanligt mere alternativt tænkende.

Poul Aaby Sørensen

Niels Bjerre Andersen og Lone Spanheimer: Kunsten at leve alene. Mod en ny leve- og sexualmoral. 117 sider 86,50 kr. Hans Reitzel.

Kvinder mod porno

kvindepolitisk tænkning eller
sexualfjendtlig victorlanisme?

Skulptur af Kienholz

Joan-søstrene skrev i *KVINDER* nr. 47 om pornografi, og i sidste nummer af *SEXUALPOLITIK* gjorde Karen Syberg sig stor umage med at misforstå os. Hun advarer i artiklen »Hvad er det, der er så farligt?« mod os, idet hun fastslår, at »den strukturelle lighed med ethvert andet moralsk korstog i sædelighedens, ædruelighedens eller renhedens navn er slående.« Hun renhedens navn er slående.« Hun fastslår således, at vi skriver ud fra et »moralistisk, nærmest victoriansk udgangspunkt«, og hun kan derefter konkludere: »At bekæmpe porno er

fuldstændig parallelt til amerikanske kvinders anti-alkohol-bevægelse i sin tid«!!!

Lad os hermed slå to ting fast:
1) Vi er ikke en lille flok snerper, der afreagerer vores egen seksualangst på et korstog mod pornografien, vi er på ingen måde imod sexualitet og sanselighed – TVÆRTIMOD. Det, vi er imod, er først og fremmest vores samskudsstruktur, fordi den generelt undertrykker menneskers lyst og muligheder for driftsudfoldelse. Og vi er imod, at en hel industri har slået sig på at udnytte denne situation; at den snylter på vores behov for sex, varme og ømhed og sælger os vores egne under-

trykte behov tilbage igen i en fuldstændig fordrejet og perverteret form.

Og vi har faktisk aldrig sagt, at »Porno er en vigtig årsag til vold mod kvinder«. Det, vi har sagt er, at pornoen på en interessant måde supplerer erfaringerne fra joan-søstrenes rådgivning og Dannerboligerne omkring vold, voldtægt og incest. Myterne om, at kvinder gerne vil voldtages, at de selv er urene om det, at sex er urent, at kvinders lysster skal straffes, at kvinder inderst inde er onde og dyriske – alt det finder vi i pornoen, og vi kan derfor ikke forestille os, at den virker særlig opløsende på de magtstrukturer, der har brug for myterne for at legitimere sig selv. Naturligvis går en hvilkensomhelst mand ikke ud og voldtager en kvinde, bare fordi han har set en pornofilm, ligeså

lidt som folk begår mord alene fordi de har set en rå voldsfilm. Men det faktum, at den slags film bliver produceret og solgt, siger vel alligevel noget væsentligt om vores samfund og folks relationer til hinanden – eller mangel på samme.

2) Joan-søstrene har aldrig krævet pornoen forbudt – det gider vi slet ikke bruge vores krudt på. Et forbud mod porno nytter næppe meget – det er skam ikke kun den, der udbytter vores undertrykte drifter og følelser – det er reklame, knaldromaner, ugeblade osv. osv. mindst lige så gode til. Køb dig til kærlighed, tryghed, sex – der er altid plads til en til – men ikke med en hvilkensomhelst sæbeduft. Vi vinkes om næsen med alle vores længsler, men hele pointen er, at vi aldrig må få behovene opfyldt i *virkeligheden* – så holder vi nemlig op med at købe os til erstatninger. Næ, det ene varekøb, det ene ugeblad eller pornoblad skal afløses af det næste. Man kan udmærket opfatte selve forbruget af agentromaner, sødsuppenoveller, porno etc. som folks protest mod det liv, de lever til daglig, men oprøret *bliver* ved fantasien, selve den utilfredsstillende hverdag gøres der ikke noget ved. Og samtidig formidler disse afledningsprodukter næsten altid et verdensbillede, der fastlåser forestillingerne til de herskende myter: den stærkes ret, enhver er sin egen lykkes smed, en mand er en mand ... Ved lidt »afslappende godnatlæsning« får vi i allerhøjeste grad bearbejdet vores bevidsthed – og jo mindre vi tænker over det, jo bedre virker det.

Derfor er porno også noget lort – fordi det dybt i vores bevidsthed danner billedet af, hvad seksualitet er for noget. Og de billeder, pornografien formidler, rummer sædvanligvis ingen frigørende potentialer.

Fra forskellig side har det i den aktuelle debat været fremsat, at pornografi faktisk ikke viser andet end »almindelige heteroseksuelle samlejer«, men det passer jo ikke. Man skulle ikke tro, at de folk, der udtaler sig sådan, nogen sinde har åbnet et pornoblad eller set en pornofilm. Tværtimod udvikler pornografien sig i mere og mere voldelig retning, og det er efterhånden næsten umuligt at få fat i et pornoblad, hvor der ikke skildres en voldtægt eller et hersker/slavinde, herskerinde/slaveforhold. Vi har talt med forskellige pornobutikker om dette forhold, og ekspedienterne siger direkte, at »almindelig« sex slet ikke kan sælges. »Det er sado-masochismen folk vil ha'«.

Noget af det, som helt klart også har

forvirret debatten er uklarheden om, hvad der egl. omfattes af ordet pornografi. Når seksualitet netop ikke længere betragtes som noget smudsigt og syndigt, men som noget dejligt og noget, der burde være en vigtig og integreret del af vores hverdag, er det oplagt, at det ikke kan være billeder og beskrivelser af nøgne elskende mennesker, der er på tale som undertrykkende og fordrejende. Nogle af de amerikanske feministiske foretager et i denne forbindelse brugbart skel ml. »*pornografi*« og »*erotica*«. Ordet pornografi er afledt af det græske ord porne = skøge og gør det således klart, at der er tale om et køber/sælger-forhold. Derimod kommer erotica af ordet eros, der tilkendegiver følsom kærlighed, elskov, lyst, lighed og fri vilje.

Det karakteristiske ved pornoen er netop den karakter af køb og salg og *den manglende lighed mellem parterne*. Kvinder skal voldtages, bankes og pinnes – og så påstår pornoen jo ganske vist, at det er kvinderne selv, der er helt vilde med at blive ydmyget, at det er tingenes »naturlige« orden osv, men den køber vi ikke! Vi har talt med alt for mange voldtægtsofre til at vi kan se det »forløsende« i alle de historier, hvor den gennembankede og torturerede kvinde pludselig føler nydelsen gennemrisle sin krop, eksploderer i sit livs bedste orgasme og tigger manden om at komme og gøre det igen. Vi finder, at det er noget smagløst, når Karen Syberg i sin føromtaltede artikel forsøger at gøre sig morsom på vores bekostning med små ordspil omkring vores »ophidselse« etc. Når vi har anbefalet kvinder at gå flere sammen ind og se pornofilm, er det ikke så meget af angst for, at nogen skal »dåne« af forargelse. Men det må være enerverende at sidde alene kvinde i en biograf og høre mændene heppe som til en fodboldkamp og tælle slagene, når filmens heltinde bliver pisket, før hun bliver kneppet i røven og smidt ud i sumpen til giftslangerne. Vi var i hvert fald glade for at være nogle stykker. Når heltinden har suttet pik i stride strømme, kan man få en overvældende lyst til at spørge sin sidekvinde, om hun har en Ga-jol. Vi forsikrer Karen Syberg om, at det ikke er et udtryk for snerpethed. Karen Syberg siger endvidere, at vi med vores artikel har udelukket, at »kvinder også kunne føle noget så griset som seksuelle lyster i forbindelse med porno.« Det har vi nu aldrig sagt spor om. Selvfølgelig kan kvinder også blive liderlige af at se porno, fordi porno er *de* seksuelle billeder, der er tilgængelige. Men det er for os en bekræftelse på den »seksuelle nød«, KS

taler om. Som KS så uimodsigeligt påpeger, bliver vi sultne og tørstige flere gange om dagen, og når man er tørstig, er en Coca Cola faktisk fascinerende, men derfor kan man vel godt være imod kræftfremkaldende karamelfarve og multinational kapitalisme eller hva'?

Videre foreslår KS, at vi bruger pornoen i stedet for at bekæmpe den. Spørgsmålet er bare, hvad vi skal bruge den til. KS har måske ret i, at mange kvinder er bange for deres egne seksuelle drifter, og hun siger meget rigtigt: »I det øjeblik, vi opfatter os selv som dem, der bestemmer, er det ikke farligt længere« ... »Vores modstand er knækket, så længe vi ikke integrerer vores drift som en væsentlig del af os selv.« Sandt nok, men hvordan pornoen, der i den grad er et udtryk for en imperialisering af kvindens krop og drifter, kan være medvirkende til, at vi selv kommer til at bestemme, det er nu alligevel en gåde for os.

Pornoens kvinder har netop ikke den selvstændige seksualitet, KS efterlyser. De bestemmer aldrig selv. Deres seksualitet eksisterer udelukkende som en reaktion på det, mændene gør ved dem. Ydermere straffes de tit for i det hele taget at have seksuelle reaktioner, såvel som for ikke at have dem. Et objekt kan ikke *se*. Kvinderne i pornoen har ikke mulighed for at se på mændene, se at de er dejlige, og foretage sig sanselige, menneskelige ting med dem. De har kun to muligheder: at være offeret eller det mekaniske sexdyr, ofte begge dele på en gang.

Og hvad angår den der med »mandeidentifikationen«: at vi må kunne identificere os med mænd, og at pornoen »også her tilbyder nogle muligheder for udforskning af denne fremmede race« – så skulle vi hilse KS fra vores respektive mandlige partnere og sige, at *de* i hvert fald ikke opfatter pornografien som det bedst egnede felt for et studium af det mandlige. De er mindst lige så rasende over den måde, *deres* køn udlægges på, som vi er det på kvindernes vegne.

Og til slut vil vi godt lige gøre opmærksom på, at vi fremover ikke skriver i Joansøstrenes navn, men under navnet

Fanny

Joansøstrenes pornogruppe er blevet til en selvstændig gruppe, idet vi vil satse på vores arbejdskraft på denne del af arbejdet mod vold mod kvinder. Vi fortsætter således også med at tage rundt og holde foredrag, og vi har postadresse i KVINDEHUSET, Gothersgade 37, 1123 Kbh. K.

ANMELDELSER

Den udhulede far

Under arbejdet med at finde frem til kvindelige præventionsmidler har de mandlige forskere fået hjælp fra kvinder, som med rette har set forskningen og dens resultater som midler til at nå feministiske mål. Det er særdeles tilladeligt. Men det er oprørende naivt af mændene, både forskerne og os andre, ikke at være opmærksomme på den skævhed mellem kønnene, som opstår, og som i forhold til kontrollen med fødslerne gør manden magtesløs, og giver kvinden et næsten overvældende ansvar.

Det er dette tema, den svenske psykiater Nils Uddenberg har skrevet sin nyeste bog over. Det er en lille tør sag. Kun af og til stikker humoren sit djævelhoved grinende frem. Hvorfor skal det dog være så alvorligt. Forfatteren ser omend ikke med nye briller på vore to køns samspil, så dog med nypudsende. Men kunne han så ikke have forladt sit køns alvor og rynkede bryn og forsøgt at spidse pennen lidt, så vi læsere kunne have fået kildret mavemusklernerne samtidig med, at vi fik en maskulinistisk synsvinkel på tilværelsen serveret.

Maskulinistisk? Hvad er nu det? Jo, Nils Uddenberg har opfundet et nyt ord. Et ord, der skal stå som pendant til feministisk og altså ikke som modsætning eller til bekæmpelse af samme.

– Og det er en god ting, for hvordan i alverden skal vi som kvinder og mænd kunne udtrykke mandens del af og plads i kønsrollekampen, når vi indtil dato ikke engang har haft et ord at hæfte på begreberne.

Udover denne nyskabelse er bogen en gennemgang af historiens skiftende syn på forplantningen, og dermed også på kvinde- kontra mandsværd. Ved hjælp af denne grundige gennemgang får vi som læser et godt indblik i, hvilke livsvilkår mænd og kvinder har haft gennem århundreder. Lige fra oldtidens, hvor kvinder på det nærmeste var at betragte som lige med jord og kreaturer, over sidste århundredes skift fra afhængigheden af den fælles arbejdsindsats på den fælles gård til udearbejdende mænd og industrialisering af kvindearbejdet.

Dette skift havde også indvirkning på familiemønstret. Manden blev en fjernere figur, og kvinden blev efterhånden ene om opdragelsen af den næste generation samtidig med, at det, der skulle holde familien sammen, ikke længere var arbejdsfællesskabet, men kærligheden og sexualiteten.

Så fortsættes beretningen om farerne for denne form for sammenhold, f.eks. om tredieparter, der let kunne få det hellige ægteskab til at vakle. For at undgå dette kom de religiøse fastlåsninger af kvinderne som sendt fra himlen, og igen fik manden magten over sin kvinde og dermed børneproduktionen.

Efterhånden som det historiske tilbageblik nærmer sig nutiden, fornemmes mændenes smuldrende magt.

Først over børneopdragelsen, så over kvindefrigørelsen og præventionen, til dér hvor vi står i dag.

Nils Uddenberg påpeger, at næsten alle præventionsmidler er for kvinder, at kvinderne har den fulde bestemmelsesret over abort, og at de desuden via ligestilling og gode uddannelsesmuligheder er ved at være i den situation, at manden (næsten) kan undværes helt. Og endelig blomstrer så et forfriskende maskulinistisk synspunkt op. Nils Uddenberg vil have, at mændene skal kræve deres ansvar for forplantningen tilbage. Han kræver p-piller til mænd. Han tror, at først når manden har taget sit medansvar for skabelsen af et barn, vil ansvaret for opdragelsen af samme automatisk føles som et medansvar og ikke kun ligge tungt på den ene part.

Samme medansvar gælder også aborter. Hvert år får 30.000 svenske kvinder abort. Der er faktisk også 30.000 svenske mænd, der får abort. Det er der bare ikke ret mange, der tænker over.

Nils Uddenberg har dystre fremtidsvisioner, og taler dunder til mændene. Om det er en dunder tale, som mænd kan bruge til noget, vil fremtiden vise. Jeg har selv læst en del Q-litteratur, og der er som sådan intet nyt under solen, men for den mand (eller kvinde), der ikke har følt behov for at fordybe sig i Q-litteraturen, er dette en mulighed med fine maskulinistiske synspunkter.

Eina Erstad

Nils Uddenberg: *Den udhulede far*

Hans Reitzel

108 sider, 98,50 kr.

Lesbianisme....	kr. 17,-
Handicappede....	- 17,-
Homoseksuelle i Norden..	- 25,-
Mandens orgasme....	- 17,-
Blandet indhold....	- 20,-
Incest....	- 25,-
Porno....	- 35,-
RING/SKRIV til:	

SEKSUAL
POLITIK

Marquis De Sade

Anne Linnet er et kendt navn i medie-verdenen, og der var da osse straks både demonstrationer, vrede læserbreve og forargede overskrifter ved fremkomsten af hendes nye plade, *Marquis De Sade*. Linier som *slå mig ud slå mig ned/slå i en uendelighed/brænd mig ud og brænd mig aftæsk mig til jeg intet ka'* blev flittigt citeret i debatten – ofte med fuldstændigt fordrejede intentioner. Det her drejer sig

ikke om hustruvold, der er tale om sado-masochisme, altså om voksne mennesker, der ved, hvad de gør. Pladen virker som om Anne Linnet vil noget – sige noget om ekstasen og dens muligheder – vise noget om, hvad der sker, når vi slipper tøjlerne. Mange af sangene virker som om de er stemningsbilleder af ord og musik, stemninger, jeg i hvert fald kan genkende fra nætter, hvor den har fået en ekstra tand. Og det er vel ikke det dårligste, man kan sige om en plade. Stemmen er produceret, så den hele tiden virker en lille smule fordrejet, ordene er ofte mere sagt end sunget, hvilket klær

Anne Linnets stemme utroligt flot, og det hele er pakket ind i en tyk sovs af disco-funk. Det virker, når det er bedst, som brugsmusik, musik til at danse til eller knalde til, men indimellem blir det for tungt, for tykt og når det er værst, kedeligt. Men damen kan sit kram, både skrive tekster, der siger noget og iørefaldende musik, så hvis der havde været nogle lidt kortere numre og lidt flere af dem, havde jeg også været lidt mere tilfreds.

LP

Anne Linnet: *Marquis de Sade*
CBS 1983

En beretning om incest

Man tror, det er løgn. Så hårrejsende grusom kan et barns opvækst ikke være. Så rædselsfuldt kan en far, en stedmor, plejeforældre, børnehjælpspersonale, sygehuspersonale ikke opføre sig. Måske – forhåbentlig – har tilværelsen for datteren i denne bog heller ikke været så altoverskyggende sort, som den fremstilles. Men det er et uimodsigeligt faktum, at sådan har datteren, som er forfatteren Inge Hallesø, oplevet sin barndom, og det er i denne sammenhæng det, der tæller.

Hannelskedehendeoveralt på jorden er i første række et dokument om fysisk og psykisk vold og undertrykkelse. Den totale træden et barn ned i sølet, så der ingen vej er frem i lyset. Det er fra forfatterens side ment som en beretning om incest. Faren forgriber sig seksuelt på datteren, da hun endnu er et lille barn. Dette overgreb skaber en psykisk angst i barnet, som gør, at hun accepterer al anden vold, som hun udsættes for.

Og hun skal igennem utrolige træng-

sler. En uberegnelig stedmor, børnehjem og skolehjem, hvor der udøves terror som i Dickens beskrivelser fra forrige århundrede. Hjerteoperation og langvarigt ophold i et umenneskeligt sygemiljø. Og gennemsyrende det hele den stadige angst for faderens øjne med knappenålpupillerne, der varsler hans seksuelle interesse i hende eller veninderne. Hendes redningsplanke bliver den eneste positivt beskrevne person i bogen. En kvinde, der viser hende tillid, fortrolighed og kærlighed, så hun selv tør åbne op for det solide panser, hun har omgivet sig med, og lidt efter lidt tro på, at der også for hende er en fremtid.

Blot ærgerligt, at Inge Hallesø ikke har formået at give de voldsomme erindringer og oplevelser sproglig fylde. Hun lægger ikke skjul på, at beretningen er biografisk, men har valgt at skrive i 3. person og omtale hovedpersonen som datteren. Det skaber en distance, som sikkert har været nødvendig. Men det er ikke lykkedes at gøre datteren til en levende person af kød og blod. Sproget er monotont og livløst, de umotiverede spring i tid direk-

te irriterende. Symbolsproget er fattigt og gentages i en uendelighed. Måske er disse indvendinger uvæsentlige, bogen er en beretning og ikke et digt, – men hvorfor så den valgte form?

I sidste ende skyldes det måske, at forfatterens formål med bogen ikke har stået hende helt klart. Udover den personlige terapi-funktion, at skrive sig fri af oplevelserne og fortiden, som er væsentlig, men som ikke i sig selv berettiger en udgivelse.

Jeg synes ikke, at bogen giver den udenforstående læser et klart indblik i incest-problematikken. Men måske hjælper den incestofre til en bedre forståelse af deres situation. Er det tilfældet, er bogens berettigelse klar. Skulle den også få en krænker til at tænke sig om en ekstra gang, før næste gang han forgriber sig, er berettigelsen krystalklar.

– Og så er der vel ikke mere at diskutere, andet end at håbe, at den må have de ovennævnte virkninger.

Morten Haahr

Inge Hallesø: *hannelskedehendeoveralt på jorden*
Tiderne Skifter, 1983

